Integraal Huisvestingsplan Onderwijs Gemeente Twenterand (2023-2039)

Opsteller:
Henkjan Kok – Retrain, bureau voor organisatieontwikkeling

April 2023

Managementsamenvatting

Inleiding

Voor u ligt het Integraal Huisvestingsplan (hierna: IHP) van de gemeente Twenterand voor de komende zestien jaar. Het vorige IHP dateerde van 2011 en was daarom nodig aan een actualisatie en herziening toe, ook vanwege de stelselwijziging in onderwijshuisvesting in 2015. In de periode tussen 2011 en nu is er in elk dorp een brede school gerealiseerd, met meerdere basisscholen, een kinderopvang en soms ook andere organisaties onder één dak. Hierdoor ligt grofweg de helft van het onderwijsvastgoed in de gemeente er goed bij. Er komen de nodige keuzes op schoolbesturen en gemeente af. Hoe om te gaan met de toekomst in kwaliteit en leerlingenprognoses en beperkte middelen, klimaatverandering, de energietransitie, verduurzaming en de uitdagingen van passend dan wel inclusief onderwijs? Schoolbesturen die zich op dit terrein proactief opstellen verdienen hiervoor alle lof. Deze en andere vraagstukken – zoals een wettelijke plicht die aanstaande is - zijn de redenen dat er is gekozen voor een actualisatie van het IHP.

Strategie

Kinderopvang en onderwijs staan momenteel al onder druk door personeelstekorten, waardoor het moeilijker is om de bezetting en de roosters rond te krijgen. Klassen worden soms zelfs naar huis gestuurd. De leerlingenprognoses laten een dalende trend zien. Dit betekent op middellange termijn dat de leegstand in de bestaande schoolgebouwen zal groeien. Op de korte termijn zijn er echter scholen met ruimtegebrek, door groeiende leerlingenaantallen of het verkleinen van klassen, onder meer gefinancierd uit de NPO-gelden. Dit zal echter van tijdelijke aard zijn. In dit IHP is in beeld gebracht hoe de huidige staat van de gebouwen is (in deel 2).
Grofweg de helft van de schoolgebouwen in Twenterand heeft binnen 10 jaar grootschalig onderhoud, renovatie en/of nieuwbouw nodig. Hierbij moet er ook worden gekeken naar de toekomstige inrichting van het onderwijs zelf: zijn de schoolgebouwen voldoende toegerust op inclusief onderwijs. Er komt bovendien een grote duurzaamheidsopgave aan, waar nog de nodige lokale inspanningen voor moeten worden verricht. De kinderopvang wordt vanaf 2025 (vrijwel) gratis vanwege nieuwe wetgeving rond de kinderopvangtoeslag. Dit klinkt gunstig, maar is het niet altijd voor de groep meest kwetsbare ouders. De vraag naar kinderopvang zal door deze ontwikkeling naar verwachting stijgen, wat dan ook gaat gelden voor de eigen bijdrage die ouders nog moeten betalen.

Betrokkenen willen er zijn voor de ontwikkeling van kinderen en zich daarin niet teveel laten beperken vanwege een gebrek aan (geschikte) ruimte. De bredere vraag is: wat is het toekomstperspectief van het onderwijs in Twenterand? Zijn er niet teveel basisscholen? Hoe levensvatbaar zijn twee middelbare scholen op de lange termijn, die nu al merken dat de leerlingaantallen teruglopen? u is het echter een goed moment om met deze discussie te starten, met het voorliggende IHP als basis. Daar komt bij dat op de in december 2022 gehouden miniconferentie met onderwijs en kinderopvang in de gemeente Twenterand breed is uitgesproken dat er een gezamenlijke verantwoordelijkheid wordt gevoeld door zowel gemeente, (basis)onderwijs en kinderopvang – maar ook voorliggende organisaties als welzijns- en maatschappelijk werk – om de zorg voor kinderen zo goed en zo vroeg mogelijk op te pakken. Hiervoor is een bredere blik nodig op onderwijs en onderwijsvastgoed dan alleen normvergoedingen en vierkante meters. Dit IHP doet hiervoor een voorzet, maar de nadere invulling moet nadrukkelijk in de komende periode – en gezamenlijk – tot stand komen.

De gemeente is niet primair aan zet als het gaat om bijvoorbeeld de vraag of een school in stand gehouden moet of kan worden, noch bij verkenningen van bijvoorbeeld fusies of samensmeltingen van scholen in gemeente, dorp of wijk. Dit zijn de schoolbesturen.
In het Op Overeenstemming Gericht Overleg (OOGO) beseft men dit en is afgesproken dat men elkaar zal opzoeken om te verkennen om te komen tot een toekomstplan ("scholenplan") voor de gemeente Twenterand. De gemeente is verplicht om rekening te houden met iedere levensbeschouwing en dient er ook voor te zorgen dat er genoeg openbaar onderwijs wordt aangeboden in de gemeente (artikel 23 van de Grondwet over vrijheid van onderwijs). De gemeente streeft naar het behoud van in elk geval de

openbare denominaties. Omdat de gemeente wel primair aan zet is bij vraagstukken op het gebied van levensduurverlengende renovatie dan wel vervangende nieuwbouw vanwege de in de Wet op het primair onderwijs (Wpo) vastgelegde zorgplicht, zal de gemeente dergelijke initiatieven zoveel mogelijk faciliteren en waar nodig stimuleren.

IHP en verordening
De huidige verordening onderwijshuisvesting van de gemeente stamt uit 2015. Deze zal in de komende periode worden geactualiseerd en herzien, en daar waar mogelijk aansluiten op de uitgangspunten van het IHP. Aanvullend zullen er ook onderliggende beleidsregels worden opgesteld die deels een nadere uitwerking zijn van de punten uit de verordening en deels een uitwerking zijn van medehuur en –gebruik in de schoolgebouwen. Hoewel de verordening de basis is, is het niet het eindstation. We zien dit IHP nu vooral als een vertrekpunt om de komende jaren te werken aan eerdergenoemde vraagstukken en daarmee maken we het een dynamisch document.

Het IHP is een sturings- en planningsdocument, maar is nadrukkelijk niet in beton gegoten. Dit geeft beleidsruimte om bij redenen van urgentie en noodzaak van het planningsdocument af te wijken. Mede hierom zal het IHP elke vier jaar tegen het licht worden gehouden, worden besproken met zowel onderwijs als raad en waar nodig bijgesteld worden. Daarnaast is ook het sociaal beleid van de gemeente (de integrale beleidsnota sociaal domein, IBN) van toepassing. Gemeente, kinderopvang en schoolbesturen zijn samen verantwoordelijk voor het samen oppakken en laten versterken van het onderwijs middels het IHP én de IBN. Doelen, ambities en middelen (huisvesting) komen dan bij elkaar in de ontwikkeling van ons onderwijsbeleid.

De gemeente staat uiteraard open voor initiatieven van een of meerdere schoolbesturen en kinderopvangorganisaties per dorp om voorstellen te ontwikkelen op het gebied van onderwijshuisvesting zoals verregaande samenwerking, gezamenlijk gebruik van ruimtes en uiteraard ook onderwijsinhoudelijke samenwerking

Tot slot: het thema van de miniconferentie van 21 december was *It takes a village to raise a child*. Dit geldt ten dele ook voor het uitvoeren van gezamenlijk beleid: *We are in this together.*

Vastgesteld in de raadsvergadering van: 30 mei 2023

Inhoudsopgave

Deel 1 – Uitgangspunten en landelijke ontwikkelingen
1.1. Aanleiding 8
1.2. Situatieschets 9
1.3. De gemeentelijke zorgplicht 10
1.4. Pluriform aanbod 10
1.5. De landelijke ontwikkelingen 11
1.6. “It takes a village to raise a child” 11
1.7. Inclusief onderwijs 12

Deel 2 – De accommodaties in beeld
2.1. Wat is de huidige situatie op het gebied van onderwijshuisvesting in Twenterand? 16
2.2. Uitkomst eindrapport HEVO 16
2.2.1. De overall scores 17
2.2.2. De scores per deelaspect 18
2.2.3. De Leerlingenprognose 19
2.2.4. Verhouding beschikbare ruimte en ruimtebehoefte 21
2.2.4.1. Beschikbare ruimte versus ruimtebehoefte 21
2.2.4.2. NPO-gelden 22
2.3. Conclusies 23

Deel 3 – Uitwerking
3.1. Duurzaamheid 28
3.2. Stappenplan aanpak schoolgebouwen 29
3.3. Uitgangspunten bij de keuze voor duurzaamheidsmaatregelen 30
3.4. Voorbeeld van duurzaamheidsmaatregelen 30
3.5. Tussentijds opwaarderen gebouwen 31
3.6. Inzage in financiële consequenties van bepaalde keuzes 31

Deel 4 – Uitvoering
4.1. Aanpak in dit IHP 36
4.2. De aanpak van de schoolgebouwen is onderverdeeld in vier fases 36
4.2.1. Uitvoeringsagenda 37
4.2.2. De status van de uitvoeringsagenda 38
4.2.3. Levensduur verlengende renovatie/Passende jas 38
4.3. Financiële kaders 38
4.3.1. Duurzaamheidsinvesteringen 38
4.3.2. Gezamenlijke investering 39
4.3.3. Bespaarde middelen inzetten voor nieuwbouw 39
4.3.4. Investering per gebouw 39
4.3.5. PO investeren in gebouw 39
4.3.6. VO investeren in gebouw 40
4.3.7. Subsidies en ondersteuningsprogramma’s 40
4.4. IHP in relatie tot het coalitieakkoord 41

Bijlagen
1. Landelijke Ontwikkelingen
2. Prognoses BO, VO en SBO van Pronexus
3. Rapport HEVO
4. Beslisbomen verduurzaming scholen
5. Kosten Configuratoren PO en VO
6. Schema IBO
7. Subsidieregeling ‘Maatwerk’
8. Verslagen interviews met schoolbesturen
9. Verslagen interviews kinderopvang

Voorwoord

Voor u ligt het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs gemeente Twenterand 2023 – 2039 (verder te noemen als IHP).

Dit IHP is een strategisch meerjarig huisvestingsplan
Het plan schetst een ontwikkelperspectief voor lokale onderwijshuisvesting voor de lange termijn. Hoe stemmen we toekomstige behoeften en bestaande voorzieningen de komende 16 jaar zo goed, zo duurzaam en zo efficiënt mogelijk op elkaar af? Dat is de centrale vraag in dit IHP. Dit IHP is het begin om verder met de schoolbesturen hierover in overleg te gaan met elkaar. Vervolgens zal iedere 4 jaar het IHP na evaluatie worden geactualiseerd en waar nodig worden aangevuld, om de volgende periode concreet invulling te geven aan de openstaande beleidsrijke thema's .

De Verordening Huisvesting Onderwijs Twenterand als fundament van dit IHP
Gemeenten hebben een wettelijke zorgplicht en verantwoordelijkheid voor de huisvesting van primair, voortgezet en speciaal onderwijs. Daaronder vallen onder meer nieuwbouw en uitbreidingen. Renovatie is wettelijk niet goed geregeld. Gemeenten ontvangen hiervoor geld via het gemeentefonds. Door middel van een gemeentelijke verordening Huisvesting Onderwijs verdelen zij dit geld. Deze verordening zal na vaststelling van het IHP worden geactualiseerd uiterlijk eind 2023.

Schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor het onderhoud en ontvangen hiervoor geld van het Rijk. Voor verduurzaming en luchtkwaliteit zijn voor de schoolbesturen diverse fondsen beschikbaar. In het IHP staan verwachtingen rondom groei, krimp, onderwijsconcepten, samenwerking met partners (bijvoorbeeld kinderopvang) en wordt ingespeeld op de noodzaak om te verduurzamen. Per project zullen door de gemeenteraad aparte keuzes gemaakt moeten worden waarbij onderscheid gemaakt zal worden tussen de wettelijke taken vanuit de zorgplicht (Verordening) en overige ambities zoals de samenwerking met kinderopvang, verduurzaming en de samenwerking met andere maatschappelijke partners.

Dit IHP is opgesteld vanuit een gezamenlijke toekomstvisie
De betrokken partners die deze visie formuleerden zijn: de gemeente Twenterand, de lokale schoolbesturen van het basis- en het voorgezet onderwijs en partners vanuit de kinderopvang. Organisaties zoals HEVO (adviesbureau voor duurzame huisvesting) en Retrain (bureau voor organisatieontwikkeling) hielpen de betrokken partners bij de totstandkoming van dit IHP.

Dit IHP bestaat uit twee delen
Het eerste deel (hoofdstuk 1 en 2) gaat over de uitgangspunten voor dit IHP. Na een beschrijving van onder andere het doel, de beleidsambitie en de kaders voor dit plan, sluit dit deel af met de conclusies voor de accommodaties in onze gemeente.

In het tweede deel (hoofdstuk 3 en 4) volgt de uitwerking van de uitgangspunten uit deel 1 en de aanpak van de schoolgebouwen voor de komende jaren.

Henkjan Kok – Retrain

DEEL 1

UITGANGSPUNTEN
EN
LANDELIJKE ONTWIKKELINGEN

1.1. Aanleiding

De gemeente Twenterand heeft in samenspraak met de werkgroep Onderwijshuisvesting (waarin alle schoolbesturen vertegenwoordigd zijn), en in afstemming met het OOGO, opdracht gegeven tot het opstellen van een Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP). In het bestuursakkoord dat in 2018 is gesloten tussen de Vereniging Nederlandse Gemeenten en de brancheorganisaties van het onderwijs (PO- en VO-Raad), is afgesproken dat alle gemeenten een dergelijk plan gaan opstellen en in tegenstelling tot hetgeen gebruikelijk was (looptijd 4 jaar), zal het nieuwe IHP een looptijd omvatten van 16 jaar. Vervolgens zal iedere 4 jaar het IHP worden geactualiseerd en worden aangevuld met een nieuwe periode van 4 jaar.

Samengevat geeft het huisvestingsvoorstel het volgende weer:

- Gemeente en schoolbesturen stellen gezamenlijk een meerjarig Integraal Huisvestingsplan (IHP) op, waarover Op Overeenstemming Gericht Overleg (OOGO) gevoerd wordt en dat in de plaats komt van de bestaande jaarcyclus. Daarmee krijgt het IHP een wettelijke status.
- Renovatie wordt als voorziening in de wet opgenomen.
- Schoolbesturen stellen verplicht een meerjarenonderhoudsplan (MJOP) op waarin onderhoudswerkzaamheden en te besteden middelen zijn aangegeven.
- Het investeringsverbod als beschreven in de Wet op het Primair Onderwijs (Wpo) wordt aangepast en versoepeld.

Naar verwachting zullen deze afspraken in 2024 een wettelijke status krijgen.

Voor de goede orde merken wij op dat ook vraagstukken als duurzaamheid, (groene) schoolpleinen, klimaatadaptatie en planologie een rol spelen in dit vraagstuk.

In tegenstelling tot wat voor kort gebruikelijk was, is het IHP een beleidsrijk document, waarin de visies van de schoolbesturen en de gemeente voor die 16-jarige periode samenkomen in één breed gedragen totaalvisie als het gaat om de gemeentelijke zorgplicht voor de huisvesting van het onderwijs. Maar de laatste jaren zien we ook dat onderwijs en kinderopvang/peuterspeelzaalwerk/buitenschoolse opvang (in deze notitie samen ‘kinderopvang’ genoemd) elkaar steeds beter weten te vinden vanuit hun verantwoordelijkheid om samen te zorgen voor een ononderbroken ontwikkeling van alle kinderen van 0 tot 18 jaar. Gemeenten dragen verantwoordelijkheid voor jeugd en gezin en dat maakt dat professionals van verschillende disciplines vanuit het besef dat ze elkaar nodig hebben, steeds nauwer samenwerken vanuit de basisgedachte: “Het kind centraal”.

De gemeente, de scholen en de kinderopvang willen graag dat kinderen opgroeien in een veilige en gezonde omgeving, zodat zij zich goed kunnen voorbereiden op de toekomst, zich breed ontwikkelen en actieve deelnemers aan de samenleving worden. Het onderwijs is de plaats waar ruimte is voor de brede ontwikkeling van elk kind. Het bieden van doorgaande leer- en ontwikkelingslijnen voor 0 tot 18-jarigen, de versterking van de relatie tussen onderwijs en (jeugd-)zorg en de verbinding tussen onderwijs, sport en cultuur zijn hierin de belangrijkste beleidslijnen die hierin worden gehanteerd.

De noodzaak voor een nieuw IHP komt niet alleen voort uit de (komende) wetswijziging, maar eveneens omdat het oude IHP verouderd is (dit stamt uit 2011), de aanvragen voor een voorziening in de huisvesting van scholen dienen, naast die uit de Verordening Onderwijshuisvesting (2015), getoetst te kunnen worden aan een helder en actueel kader (inclusief demografische ontwikkelingen).

Ook binnen de kinderopvang is er een marktontwikkeling en speelt er een accommodatievraagstuk (deels gekoppeld aan onderwijshuisvesting) wat de gemeente zoveel mogelijk integraal wil meewegen. Niet in het minst omdat de gemeente financieel in zwaar weer zit in de afgelopen en komende tijd, en er vanwege deze financiële situatie geen investeringsmiddelen op voorhand gereserveerd zijn. Dit vraagt een scherpe weging tussen het voldoen aan de wettelijke zorgplicht, het vertalen van de ontwikkelingen en de betaalbaarheid, en daarmee ook aan het transparant maken van de wederzijdse verwachtingen.

Twenterand heeft een bestand aan schoolgebouwen dat deels verouderd is, deels van recentere datum. Bij een flink aantal scholen is de komende vijf tot tien jaar de vraag relevant of er levensduur verlengende renovatie of nieuwbouw noodzakelijk is om te komen tot een kwaliteit die past bij de onderwijskundige en technische eisen van nu. Hoewel kostbaar en zeker niet in enkele jaren oplosbaar, moeten de gemeente, het onderwijs en de kinderopvang samen aan de slag om vanuit die gezamenlijke visie te werken aan de optimalisering van de onderwijshuisvesting, in het belang van de kinderen!

1.2. Situatieschets

In de gemeente Twenterand zijn in totaal 20 reguliere basisscholen, 1 basisschool voor speciaal onderwijs en 2 scholen voor voortgezet onderwijs gevestigd. Deze scholen vallen in totaal onder 8 schoolbesturen, die in grootte variëren van een bestuur met 11 scholen tot enkele besturen die 1 school onder hun hoede hebben. Grofweg kan de situatie op het gebied van onderwijshuisvesting als volgt worden gekenschetst: de helft van de schoolgebouwen is maximaal 10 jaar oud, en voldoet aan de huidige regels en normen op het gebied van energieverbruik, CO2-uitstoot en ventilatie. Bij een mogelijke aanscherping in de nabije toekomst waarschijnlijk niet meer. De andere helft van de schoolgebouwen is grofweg 40-50 jaar oud, met 1 uitschieter: één schoolgebouw stamt uit 1930. Bij deze gebouwen is de vraag op middellange termijn relevant - bij het meer voldoen aan de eisen - of er wordt gekozen voor vervangende nieuwbouw of een levensduur verlengende renovatie, zodat het betreffende gebouw weer enkele decennia mee kan.

Er zijn in totaal 4 onderwijsverzamelgebouwen (brede scholen), een per dorp (Vriezenveen, Vroomshoop, Westerhaar en Den Ham), waarin naast één of meerdere scholen andere partijen gevestigd zijn, zoals een kinderopvangorganisatie en/of een bibliotheek. Daarnaast zijn er enkele scholen waarbij een kinderopvangorganisatie medehuurder is.

Uit de meest recente leerlingenprognoses van Pronexus (2022) blijkt dat de scholen in de regel voor een lichte daling van de leerlingenaantallen op de middellange termijn staan. Geen enkele school komt in de buurt van de opheffingsnorm[1]. Er zijn scholen met leegstand, maar er is vooralsnog geen behoefte om op korte termijn ruimte terug te geven. Mede vanwege de NPO-gelden die na de zomervakantie 2021 beschikbaar zijn gekomen.

[1] Het Rijk stelt een minimum aan het aantal leerlingen op een school. Dit heet de opheffingsnorm. Scholen met een leerlingenaantal dat 3 jaar op rij onder de opheffingsnorm valt, verliezen hun inkomsten. Dat betekent bijna altijd dat de school moet sluiten. De opheffingsnormen voor het basisonderwijs zijn niet voor alle scholen hetzelfde. Dit is afhankelijk van de zogenaamde leerlingdichtheid in een gemeente. In dichtbevolkte gebieden kan voor een basisschool met ruim 200 leerlingen al sluiting dreigen. Terwijl voor een school in een zeer dunbevolkte gemeente de minimale norm van 23 leerlingen geldt. Zie Staatscourant 2017, 60549 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen (officielebekendmakingen.nl)

1.3. De gemeentelijke zorgplicht

De gemeente Twenterand heeft de zorgplicht voor de huisvesting voor alle leerlingen in de gemeente. Deze zorgplicht is verankerd in de “Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Twenterand”. Vastgesteld in 2015 (hierna verordening). De financiële vertaling daarvan werd zichtbaar in het jaarlijks vast te stellen bekostigingsplafond. Deze verordening is echter ook aan vervanging toe, omdat deze nog dateert van voor de stelselwijziging. Dit zal naar verwachting na vaststelling van het IHP, zijn beslag krijgen.
In het overgrote deel van de gemeenten wordt dit jaarlijks uitgewerkt in het Huisvestingsprogramma dat jaarlijks door de gemeenteraad wordt vastgesteld. In Twenterand wordt een huisvestingsaanvraag apart in behandeling genomen waarbij uiteindelijk via het college aan de raad wordt gevraagd om de benodigde middelen beschikbaar te stellen.

De huidige verordening heeft een operationeel karakter en omvat procedurele regels over de normen op basis waarvan schoolbesturen in aanmerking komen voor een huisvestingsvoorziening. Daarnaast worden rollen en verantwoordelijkheden en de aard van de voor bekostiging in aanmerking komende voorzieningen beschreven. Kortgezegd: een schoolbestuur dient onderbouwd een aanvraag in voor een voorziening en de gemeente toetst die aanvraag aan relevante wet- en regelgeving, uiteraard in relatie tot de zorgplicht. De gemeente gaat vervolgens al dan niet over tot toekenning van de aanvraag en neemt de uit de eventuele toekenning voortvloeiende kapitaallasten op in de gemeentelijke jaarbegrotingen. Als kader voor de besluitvorming geldt de geldende Verordening Huisvesting Onderwijs en het IHP.

De zorgplicht is verankerd in de Wet op het Primair Onderwijs (hierna: Wpo), de Wet op het Voortgezet Onderwijs (WVO) en de Wet op de Expertisecentra (hierna: WEC). De gemeente heeft een zorg voor (vervangende) nieuwbouw, uitbreiding, eerste inrichting en leerpakketten, herstel van constructiefouten en herstel en vervanging bij schade door bijzondere omstandigheden (bijvoorbeeld vandalisme of schade door weersomstandigheden). De schoolbesturen gaan over de inhoud van het onderwijs. Op het gebied van onderwijshuisvesting zijn de besturen verantwoordelijk voor onderhoud, aanpassingen, exploitatie en beheer.

Daarnaast heeft de gemeente een rol in het in stand houden van het openbaar onderwijs.

Beleidsregels medehuur en -gebruik

Naast de verordening heeft de gemeente een sterk verouderde notitie medehuur en -gebruik, die nauw samenhangt met deze verordening. Gelijktijdig met het aanpassen van de verordening in 2023 zullen er ook aanvullende beleidsregels voor medehuur en –gebruik van ruimtes in onderwijsgebouwen worden opgesteld en worden vastgesteld.

1.4. Pluriformiteit in aanbod

De denominatie zegt iets over de levensbeschouwing of religieuze overtuiging waarop het onderwijs binnen die school (mede) is gebaseerd. Zo zijn er rooms-katholieke, protestants-christelijke en joodse scholen, maar ook openbare scholen die voor alle leerlingen toegankelijk zijn, ongeacht welke levensbeschouwelijke of religieuze achtergrond zij hebben. Binnen het begrip 'denominatie' kunnen scholen daarnaast van elkaar verschillen door de visie over onderwijs en opvoeding waaraan een school zich verbindt (bijvoorbeeld montessori-en jenaplanscholen). De gemeente streeft naar het behoud van zoveel mogelijk verschillende denominaties (in elk geval de openbare denominaties). Bij de aanpak van de scholen zal hier rekening mee moeten worden gehouden.

1.5. De landelijke ontwikkelingen (zie ook bijlage 1)

In het verleden was het klassikale onderwijs met een uniforme aanpak gebruikelijk. Ten opzichte van het daarvoor gebruikelijke hoofdelijke (individuele) onderwijs, was dat een grote stap vooruit. En het sloot ook prima aan bij de eisen van de maatschappij van dat moment. Er was veel uniformiteit nodig voor het werk in de fabrieken. Montessori[2] (1870-Italië), stelde het individuele kind meer centraal. Er werd steeds meer gezocht naar gelijke kansen voor alle leerlingen. En voor gelijke kansen, moet het onderwijs juist ongelijk zijn. Leerlingen zijn immers erg verschillend.
De inbreng van de overheid in het onderwijsleerproces werd ook steeds groter. Aan het begin waren het vooral veranderingen in de structuur van de school. Een voorbeeld daarvan is de totstandkoming van het speciaal onderwijs en van de basisschool. Sinds het einde van de twintigste eeuw zijn het meer inhoudelijke en didactische invloeden. De politiek let ook scherp op de onderwijskwaliteit en de aandacht voor burgerschap, achterblijvers en getalenteerde kinderen.

Scholen blijven veranderen, omdat ze midden in de samenleving staan. Onderwijsveranderingen zijn direct gelinkt aan ontwikkelingen in de maatschappij, de cultuur en de wetenschap.
Onderwijsontwikkeling omvat het blijvend werken aan kwaliteitsverbetering en het doorvoeren van kleine of grote wijzigingen. Soms stuurt de overheid deze veranderingen aan, maar de school zelf kan ook het initiatief nemen. De nieuwe beweging in onderwijstoezicht is dat de scholen meer aangesproken worden op hun eigen visie en op het congruent doordenken van die visie naar hun schoolontwikkeling.
In bijlage 1 is een overzicht opgenomen van de belangrijkste landelijke ontwikkelingen die van invloed zijn (geweest) op het onderwijs zoals dat op dit moment vorm heeft gekregen.

1.6 'It takes a village to raise a child'

Deze uitspraak uit de Afrikaanse cultuur betekent dat iedereen in het dorp zijn verantwoordelijkheid, oftewel leiderschap, neemt over de kinderen die er rondlopen. Een kind opvoeden tot een gezond en gelukkig wezen hangt af van een gehele gemeenschap, van hoe een gehele samenleving functioneert. Hillary Clinton verwees in haar beroemd geworden toespraak naar een Afrikaans gezegde: "It takes a village to raise a child", waarbij ze opmerkte dat wij weliswaar meestal niet in een traditioneel dorpsverband leven, maar dat wij de kinderen niet alléén kunnen opvoeden: de gemeenschap waarin wij leven en onze kinderen opvoeden is nog steeds van belang.

Ook in Nederland is het opvoeden een eenzamere aangelegenheid geworden. Door toch de grotere geografische afstand tussen familieleden, maar ook door andere ontwikkelingen zoals individualisering en pluralisering: mensen kiezen vaker hun eigen leefstijl en sluiten daarbij minder makkelijk aan bij hun buren en familie dan voorheen. Ook worden families kleiner: de kunst van het opvoeden kun je minder makkelijk "afkijken" van je broers en zussen, nichten en neven. Daarnaast zijn de eisen die de samenleving aan ouders en opvoeding stellen hoger en ingewikkelder. We zien dat de ouders in de gemeente Twenterand hierop geen uitzondering vormen. Gelukkig zien we dat het onderwijs daarbij steeds vaker de voorschoolse collega's opzoekt om gezamenlijk op te trekken bij het ondersteunen van individuele kinderen en de gezinnen. Maar dat is niet genoeg, samenwerking met maatschappelijk werk, jeugdzorg en vrijwilligers uit de sport en de cultuur levert een belangrijke meerwaarde op die verder verzilverd kan worden. De mini-conferentie van 21 december 2022 heeft daartoe een flinke aanzet gegeven. Professionals kunnen door samenwerking het positieve verschil maken als het gaat om het versterken van de ontwikkelkansen van kinderen. De bereidheid is aanwezig om hierin vervolgstappen te zetten. Van de gemeente wordt als regievoerder op verschillende terreinen verwacht dat men initiatieven tot intensievere samenwerking tussen de verschillende partijen (bijvoorbeeld

[2] Volgens de visie van Montessori is een kind vanuit zichzelf gemotiveerd om zich te ontwikkelen en te leren. Dit uit zich in een spontane belangstelling, die per kind verschilt. Bovendien verandert deze belangstelling in de loop van de tijd.

kinderopvang, onderwijs en maatschappelijk werk) positief ondersteunt. De eerste plannen worden uitgewerkt. Versterking van de doorgaande lijn is dan ook het credo!
Kinderopvang en onderwijs staan momenteel al onder druk door personeelstekorten, waardoor het moeilijker is om de bezetting en de roosters rond te krijgen. Klassen worden soms zelfs naar huis gestuurd. De leerlingenprognoses laten een dalende trend zien. Dit betekent op middellange termijn dat de leegstand in de bestaande schoolgebouwen zal groeien. Op de korte termijn zijn er echter scholen met ruimtegebrek, door groeiende leerlingenaantallen of het verkleinen van klassen, onder meer gefinancierd uit de NPO-gelden. Dit zal echter van tijdelijke aard zijn. Grofweg de helft van de schoolgebouwen in Twenterand heeft binnen 10 jaar grootschalig onderhoud, renovatie en/of nieuwbouw nodig. Hierbij moet er ook worden gekeken naar de toekomstige inrichting van het onderwijs zelf: zijn de schoolgebouwen voldoende toegerust op inclusief onderwijs. Er komt bovendien een grote duurzaamheidsopgave aan, waar nog de nodige lokale inspanningen voor moeten worden verricht.

Concreet betekent dit dat bij nieuwbouwaanvragen partijen gezocht gaan worden die de denkrichting van het versterken van de doorgaande lijn omarmen en ondersteunen. Dit hangt samen met de kindcentrumgedachte: Eerst moet de (intentie tot) samenwerking tussen twee partijen goed zijn, pas daarna wordt gekeken naar zaken als financiën en vierkante meters.

1.7 Inclusief onderwijs

Eind 2006 hebben de Verenigde Naties het Verdrag voor de Rechten van Personen met een Handicap (vanaf nu: VN-verdrag) aangenomen. Hierin staat welke rechten mensen met een beperking hebben. Volgens het VN-verdrag moeten ze net zo goed aan de samenleving mee kunnen doen als mensen zonder beperking. Bovendien hebben mensen met een beperking het recht om beslissingen te nemen over hun eigen leven. In 2016 heeft Nederland het VN-verdrag ondertekend. Dit betekent dat Nederland zijn uiterste best moet doen om ervoor te zorgen dat mensen met een beperking dezelfde kansen en mogelijkheden hebben als mensen zonder beperking. Samengevat wordt dit een inclusieve samenleving genoemd. In de dagelijkse praktijk zien we dat de begrippen ‘integratie’ en ‘inclusie’ door elkaar worden gebruikt. De betekenissen zijn echter verschillend:
Dit wordt uitgebeeld door de onderstaande illustratie.

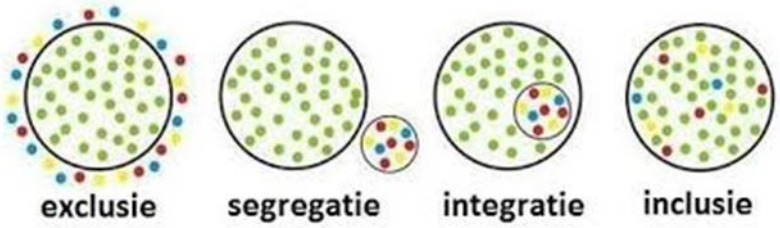

- Inclusie: iedereen in reguliere klas: De school sluit aan bij de onderwijsbehoeften van alle kinderen uit de buurt, ongeacht hun beperking of de ernst daarvan.
- Integratie: speciale klas op reguliere school: Kinderen met een beperking doen mee, op voorwaarde dat de rest van de school zich niet hoeft aan te passen.
- Segregatie: speciale school: Kinderen gaan vanwege hun beperking naar een aparte school.
- Exclusie: thuiszitters en kinderen met een ontheffing van leerplicht: Kinderen kunnen niet naar een school omdat de school geen passend aanbod biedt.

Het begrip inclusie (letterlijk insluiten) heeft niet alleen een relatie met handicap of beperking. In het onderwijs zijn ook andere groepen leerlingen soms buitengesloten (zoals asielkinderen) of achtergesteld (kinderen met een immigrantenachtergrond of lage sociaaleconomische status gaan, los van IQ-niveau, vaker naar vmbo dan kinderen van rijkere ouders). Dit uitsluiten kan ook betrekking hebben op Hoogbegaafde kinderen (HB’ers).

Om inclusie in het onderwijs ook daadwerkelijk mogelijk te maken moeten, naast allerlei onderwijskundige- en organisatorische maatregelen, ook in de onderwijshuisvesting aanpassingen worden doorgevoerd. Hierin voorziet de Verordening Huisvesting Onderwijs Twenterand op dit moment nog niet. Dat wordt meegenomen in de verordening die nog aangepast gaat worden. De nieuw op te stellen Verordening Huisvesting Onderwijs Twenterand zal ook gevoed worden vanuit dit IHP en de Integrale Beleidsnota (IBN).

DEEL 2

ACCOMMODATIES IN BEELD

2.1 Wat is de huidige situatie op het gebied van onderwijshuisvesting in Twenterand?

Om dit te onderzoeken heeft adviesbureau HEVO een quickscan uitgevoerd bij de basisscholen en de gebouwen van het voortgezet onderwijs.
De uitkomst van de quickscan is vastgelegd in een eindrapport
(Zie: https://www.hevo-quickscan.nl/report/SR2IH6K7

Dit eindrapport is in zijn geheel opgenomen in de bijlage. Op grond van de uitkomsten is een kwalitatieve vergelijking van de bestaande schoolgebouwen gemaakt. Het rapport laat zien wat de kwalitatieve en kwantitatieve situatie van de schoolgebouwen is voor de korte, middellange en langere termijn. Het rapport geeft ook aan wat de noodzakelijke investeringen zijn, die daarmee gepaard gaan.

In het HEVO-rapport zijn de volgende zaken zichtbaar gemaakt:

- de functionaliteit en onderwijskundige staat van het schoolgebouw;
- het binnenmilieu, de exploitatie, bereikbaarheid, veiligheid, duurzaamheid en uitstraling van het schoolgebouw;
- maatregelen die nodig zijn om het schoolgebouw bijna energieneutraal te maken en te laten voldoen aan Frisse scholen klasse B;
- de noodzakelijke investeringen voor de komende 20 jaar.

Als norm voor dit onderzoek is het Kwaliteitskader Onderwijshuisvesting gehanteerd, dat is opgesteld door Kenniscentrum Ruimte-OK. Het eindrapport is door alle betrokken partijen geaccordeerd
De uitkomsten zijn medebepalend voor de prioritering van de huisvestingvragen.

2.2 Uitkomst eindrapport HEVO

Alle schoolgebouwen hebben in het voorjaar van 2022 een quickscan ondergaan op zes onderdelen; uitstraling, bouwkundige staat, veiligheid, binnenmilieu, exploitatie en onderwijskundige staat. De constateringen worden per rapport toegelicht op hoofdlijnen toegelicht en via de stoplichtmethode gevisualiseerd.
Voor één school ziet dat er bijvoorbeeld als volgt uit:

Tabel 1
Weging scores

Onderdeel	Beoordeling	Weging	Totaalscore
Uitstraling	6	1	6
Bouwkundige staat	4	3	12
Veiligheid	6	1	6
Binnenmilieu	5,5	2	11
Exploitatie	4	2	8
Onderwijskundige staat	7	3	21
	Advies		**64**

Advies normaliter
Bij < 57 punten: binnen 5 jaar renovatie of nieuwbouw
Bij 57 - 63 punten: binnen 5 - 10 jaar renovatie of nieuwbouw
Bij 63 - 69 punten: binnen 10 - 20 jaar renovatie of nieuwbouw
Bij > 69 punten: na 20 jaar of langer renovatie of nieuwbouw

Het rapport van HEVO maakt onderdeel uit van de bijlagen bij dit IHP, in dit deel is ervoor gekozen om samenvattingen op te nemen.

2.2.1. De overall-scores:

Tabel 2
Scores scholen gemeente Twenterand

Naam school (locatie)	Bestuur	Bouwjaar	Score HEVO
Kindcentrum TROTZ!	Varietas	1980	56,0
CBS De Bron	SCO-T	1976	56,5
OBS De schakel	Varietas	1977	58,0
CBS Shalom hfdloc.	SCO-T	1989	58,0
CBS De Regenboog	SCO-T	1974	58,0
Ref.B.S. Joh. Bogermans 1	SVLOGG	1978	58,5
CBS Oranjeschool	PCBO Vroomshoop	1930	60,0
CBS De Pölle	SCO-T	1929	60,0
CBS Eltheto 2	SCO-T	1974	60,0
CBS Eltheto 1	SCO-T	1974	60,0
CBS De Fontein - Hoofdweg	SCO-T	1929	60,5
Willibrordusschool	SKOT	1978	61,5
CSG Het Noordik Vroomshoop	Het Noordik	1952	61,0
CSG Het Noordik Vriezenveen	Het Noordik	1978	61,5
CBS Rehoboth	SCO-T	1968	64,0
CBS Nieuwoord 1	PCBO Vroomshoop	1976	66,0
CSG Het Noordik Vroomshoop	Het Noordik	2000	65,5
Ref.B.S. Joh. Bogermans 2	SVLOGG	2004	67,5
OBS Weemewereld	Varietas	2011	71,5
GBS Domino	Hannahscholen	2012	72,5
CBS Nieuwoord 2	PCBO Vroomshoop	2007	73,5
CBS Shalom disloc.	SCO-T	2011	74,0
CBS De Fontein - Oranjestraat	SCO-T	2013	75,0
OBS De Blokstoeke	Varietas	2013	77,0
Chr. Dalton De Maten	SCO-T	1976	78,0
CBS De Smithoek	SCO-T	2012	82,0
CBS 't Groeipunt	PCBO Vroomshoop	2018	82,5
SBO De Sleutel	SCO-T	2018	85,0
CSG Het Noordik Vriezenveen	Het Noordik	2016	89,0
Legenda:			
	Binnen 5 jaar renovatie of nieuwbouw		
	Binnen 5 - 10 jaar renovatie of nieuwbouw		
	Binnen 10 - 20 jaar renovatie of nieuwbouv		
	Na 20 jaar of langer renovatie of nieuwbou		

Van ieder gebouw is een apart rapport opgesteld dat verder ingaat op de specifieke aspecten die per gebouw aan de orde zijn.
Vanuit deze rapportage is de 1e conclusie dat voor 14 schoolgebouwen tussen nu en 10 jaar ingrijpend technisch onderhoud of renovatie nodig is. In hoofdstuk 5 en in de bijlagen leest u hier meer over.

2.2.2. De scores per deelaspect:

In onderstaand overzicht wordt een overall-beeld van de beoordeling van het gebouwenbestand per deelaspect gegeven (aantal gebouwen: 29):

Tabel 3
Totaalscores scholen per deelaspect

					Totaal
Uitstraling	3,45%	24,13%	72,42 %		100%
Bouwkundig	55,17%	3,45%	41,38%		100%
Veiligheid		6,9%	93,1%		100%
Binnenmilieu	48,28%	20,69%	31,03%		100%
Exploitatie	75,86%	13,79%	10,35%		100%
Onderwijskundige functionaliteit	24,14%	17,24%	58,62%		100%

Uit deze quickscan blijkt per deelaspect het volgende:

Uitstraling:
Het overgrote deel van de gebouwen krijgt een voldoende voor hun uitstraling, bijna een kwart scoort matig en één gebouw scoort echt onvoldoende.

Bouwkundig:
Ruim de helft van de gebouwen scoort onvoldoende, bijna de helft scoort voldoende. Een klein deel scoort matig. We zien hier met name dat de gebouwen van na 2000 voldoende scoren. Een positieve uitzondering is Christelijke Dalton Basisschool De Maten (bouwjaar 1976). Het is relevant om op te merken dat de bouwkundige staat van de schoolgebouwen conform het Bouwbesluit is dat van toepassing was op het moment van de vergunningverlening.

De bouwkundige staat, die in de HEVO-opsomming een weging heeft van 3 en dus zwaar meetelt, wordt beoordeeld op leeftijd. Als verklaring staat erbij dat de schoolbesturen die hun gebouw goed onderhouden dan niet benadeeld worden bij schoolbesturen die dat niet doen. Dus goed onderhouden gebouwen komen nu in het staatje toch op rood of oranje omdat het gebouw een bepaalde leeftijd heeft. Het echter zo dat naast de leeftijd van de gebouwen ook de staat van onderhoud telt. Er is zeker een verschil tussen schoolbesturen als gekeken wordt naar de kwaliteit van het onderhoud dat is uitgevoerd. De verleiding is aanwezig dat schoolbesturen die hun gebouw slecht hebben onderhouden eerder in aanmerking komen voor vervanging dan de gebouwen die wèl goed zijn onderhouden. Uiteindelijk zal ook gekeken moeten worden naar alle overige aspecten die in het HEVO-rapport worden genoemd. Deze integrale afweging zal dan leidend moeten zijn.

Veiligheid;
Met ruim 93% voldoende heeft dit deelaspect de minste onvoldoendes. Voor de twee uitzonderingen (C.B.S. Oranjeschool - te smalle gangen en trappenhuizen + het ontbreken van, of te lage leuningen trappartijen) en C.B.S. De Fontein (locatie Hoofdweg)- onvoldoende veiligheidsvoorzieningen op het dak) geldt dat verbetering van deze veiligheidsaspecten waar mogelijk niet moet wachten op de vaststelling van het IHP c.q. uitvoeringsagenda.

Binnenmilieu:
Voor bijna de helft van de gebouwen geldt dat het binnenklimaat als onvoldoende wordt beoordeeld door de gebruikers. Hierbij valt op dat hier ook twee gebouwen bij zijn van na 2000 (Johannes Bogermanschool (oorspronkelijk 1978, maar uitbreiding in 2004) en de Christelijke Dalton Basisschool De Maten). Het Noordik Vroomshoop (2000) scoort met een 5,5 'matig' op dit deelaspect. Wanneer we 'onvoldoende' en 'matig' samenvoegen moet geconstateerd worden dat dit deelaspect de komende tijd (mede in het licht van de ontwikkelingen rond corona en ventilatie) nadrukkelijk aandacht verdient.

Exploitatie:
Vrijwel alle basisscholen in Twenterand hebben een flink tekort op de energierekening. De reden hiervoor is dat de energiekosten (veel) hoger zijn dan de vergoeding die er tegenover staat. Dit zorgt ervoor dat onderwijsgeld onnodig naar huisvesting gaat. Uitzonderingen zijn SBO De Sleutel en CSG Het Noordik Vriezenveen. Natuurlijk zal er in een aantal gevallen middels gedragsverandering winst te boeken zijn op het terugdringen van de energiekosten, maar de rode draad is toch dat er de komende tijd nadrukkelijk ingezet moet worden op verduurzaming van de gebouwen zodat het weglekken van onderwijsgelden naar de exploitatie van de gebouwen teruggedrongen wordt. Het is logisch dat dit wordt gecombineerd met (waar nodig) verbetering van het binnenmilieu.
Een ander aspect dat belangrijk is voor een sluitende exploitatie is de mate waarin de beschikbare m² s Bruto Vloeroppervlak (bvo) past bij de ruimte behoefte. Naar mate dit beter op elkaar aansluit, is men beter in staat om tot een sluitende exploitatie te komen.

2.2.3. Leerlingenprognose

Ten behoeve van het onderwijsbeleid op gemeentelijk niveau is door Pronexus voor de gemeente Twenterand een prognose opgesteld van leerlingenaantallen voor de periode 2022 tot en met 2042. In de ramingen van leerlingenaantallen zijn twee ontwikkelingen verwerkt. Dit zijn de trends in de omvang van de basisgeneratie in de afzonderlijke gebieden van de gemeente Twenterand en de schoolkeuze. Bij de opzet van de prognoses zijn cijfers verwerkt met een uitsplitsing van leerlingen naar herkomstgebied. Belangrijk kenmerk van een dergelijke prognose is wel, dat de betrouwbaarheid daarvan afneemt naarmate de prognosedatum verder afligt van de oorspronkelijke peildatum. Het is om die reden dat iedere twee jaar een nieuwe prognose wordt opgesteld.
Bij de berekeningen voor de periode 2022-2042 is gebruik gemaakt van het softwarepakket G4PRO. Dit programma voldoet aan het "Programma voor het opstellen van leerlingenprognoses" van de VNG. De onderstaande tabellen geven een samenvatting van de belangrijkste resultaten. In de overzichten zijn de leerlingenaantallen van peildatum 1 oktober 2020 weergegeven onder 2021 en die van 1 oktober 2021 onder 2022.

Tabel 4
Leerlingenprognoses basisonderwijs

Instnr	*Naam*	*2021*	*2022*	*2023*	*2024*	*2025*	*2026*	*2027*	*2032*	*2037*	*2042*
06BY	De Schakel	95	89	86	83	82	79	78	77	79	80
06NR	Joh. Bogermanschool	175	176	171	167	162	159	158	154	155	155
06TR	Willibrordus	98	96	100	105	103	101	99	98	100	102
09QR	De Smithoek	246	225	219	211	208	203	200	200	203	202
09SG	De Blokstoeke	91	94	96	94	95	98	99	97	97	96
09UG00	De Fontein locatie Hoofdweg	150	146	142	133	128	127	128	125	125	124
09UG01	De Fontein locatie Oranjestraat	159	140	135	126	120	118	118	116	116	115
10KP	De Maten	192	185	180	174	171	167	164	164	167	166
10LY	Weemewereld	105	104	101	98	95	93	92	91	92	92
12TB	De Bron	77	81	78	77	75	73	72	71	72	72
12ZN	Eltheto	259	261	258	257	254	253	250	247	250	251
13FI	De Regenboog	134	129	123	118	113	108	107	105	107	107
13PK	Rehoboth	105	108	107	106	105	105	103	98	98	98
13TK	De Pölle	57	56	54	52	50	49	48	45	45	45
16WL	Het Groeipunt	130	128	123	120	118	114	112	111	114	116
16XP	Oranjeschool	270	239	231	225	220	214	210	207	214	217
16YZ	Nieuwoord	221	215	208	202	198	193	189	187	192	195
21BF	Kindcentrum TROTZ!	100	102	99	97	94	92	91	90	91	91
22LL	Shalom	304	272	265	258	248	247	245	248	254	253
23HA	Domino	106	100	99	99	100	100	98	98	100	100
	Totaal	3074	2946	2875	2802	2739	2693	2661	2629	2671	2677

Tabel 5
Leerlingenprognoses voortgezet onderwijs

Instnr	*Naam*	*2021*	*2022*	*2023*	*2024*	*2025*	*2026*	*2027*	*2032*	*2037*	*2042*
02DO02	Het Noordik loc. Vriezenveen	597	540	536	525	513	502	496	450	435	446
02DO03	Het Noordik loc. Vroomshoop	512	479	479	471	463	455	447	402	386	393
	Totaal	1109	1019	1015	996	976	957	943	852	821	839

Tabel 6
Leerlingenprognoses speciaal basisonderwijs

Instnr	*Naam*	*2021*	*2022*	*2023*	*2024*	*2025*	*2026*	*2027*	*2032*	*2037*	*2042*
01KZ	De Sleutel	111	111	115	113	109	106	104	100	101	104

Voor het IHP is relevant dat gekeken wordt naar deze cijfers vanuit de behoefte aan permanente ruimtebehoefte. Denk hierbij aan termijnen van 10 jaar en langer. Het overallbeeld voor Twenterand geldt dat met de kennis van nu de komende 10 jaar sprake zal zijn van een (geleidelijke) leerlingendaling van bijna 15%.

Uit de cijfers vanuit de recente rapportage van het Planbureau voor de Leefomgeving en het CBS is de conclusie dat het aantal 4-12-jarigen min of meer gelijk blijft.

Vanuit de verordening geldt dat er recht bestaat op permanente uitbreiding als er sprake is van een aantoonbare behoefte van ten minste 15 jaar. Voor tijdelijke extra ruimte behoefte zal verwezen worden naar beschikbare ruimte in nabijgelegen andere (onderwijs-) gebouwen (hemelsbreed binnen 2000 meter). Voor de tussenliggende periode (5-15 jaar) heeft men recht op tijdelijke huisvesting.

Bij de realisatie van de uitvoeringsagenda van het IHP zal dan ook gekeken moeten worden naar het in gebruik blijven houden van de bestaande permanente huisvesting. Een belangrijk motief hiervoor zijn de boekwaardes van de bestaande gebouwen.

In tabel 7 is dat zichtbaar:

Overzicht boekwaardes

Overzicht boekwaardes scholen Twenterand

Naam school (locatie)	Bouwjaar	Boekwaarde
Kindcentrum TROTZ!	1980	€ 4.921
CBS De Bron	1976	€ 75.006
OBS De schakel	1977	€ 56.106
CBS Shalom hfdloc.	1989	€ 159.905
CBS De Regenboog	1974	
Ref.B.S. Joh. Bogermans 1	1978	€ 324.579
CBS Oranjeschool	1930	€ 389.463
CBS De Pölle	1929	€ 54.665
CBS Eltheto 2	1974	
CBS Eltheto 1	1974	€ 577.397
CBS De Fontein - Hoofdweg	1929	€ 110.095
Willibrordusschool	1978	€ 231.709
CSG Het Noordik Vroomshoop	1952	
CSG Het Noordik Vriezenveen	1978	€ 2.837.279
CBS Rehoboth	1968	€ 56.091
CBS Nieuwoord 1	1976	€ 586.530
CSG Het Noordik Vroomshoop	2000	
Ref.B.S. Joh. Bogermans 2	2004	
OBS Weemewereld	2011	
GBS Domino	2012	
CBS Nieuwoord 2	2007	
CBS Shalom disloc.	2011	
CBS De Fontein - Oranjestraat	2013	€ 2.759.079
OBS De Blokstoeke	2013	
Chr. Dalton De Maten	1976	€ 813.803
CBS De Smithoek	2013	€ 150.359
CBS 't Groeipunt	2018	€ 3.866.519
SBO De Sleutel	2018	
CSG Het Noordik Vriezenveen	2016	

In Multi Functionele Accommodaties (MFA's) wordt de gezamenlijke boekwaarde toegerekend aan 1 brinnummer.

Bij nieuwbouw c.q. afstoten van deze gebouwen zal de resterende boekwaarde versneld afgeboekt moeten worden.

2.2.4. Verhouding beschikbare ruimte en ruimtebehoefte.

2.2.4.1. Beschikbare ruimte versus ruimtebehoefte

In onderstaand overzicht is zichtbaar hoe de beschikbare ruimte van het onderwijsgebouw zich verhoudt tot de ruimtebehoefte vanuit het onderwijs.[3]

[3] De behoefte per 2022 is gebaseerd op de leerlingentelling van 1 oktober 2021, de ruimtebehoefte per 2032 is gebaseerd op de prognose van Pronexus.

In dit overzicht is geen rekening gehouden met eventueel medegebruik door bijvoorbeeld kinderopvang dan wel andere maatschappelijke partners.

Uit tabel 8 blijkt, dat vanuit onderwijsperspectief de meeste gebouwen, deels op termijn, te groot zijn. Medegebruik en/of -verhuur moet hierop in mindering worden gebracht om een zuiver beeld te krijgen, maar wanneer besloten wordt tot renovatie c.q. verduurzaming van gebouwen moet gekeken worden hoe deze gebouwen kunnen worden aangepast tot een 'passende jas'.

Tabel 8
Bruto vloeroppervlak (bvo) en ruimtebehoefte

Naam school (locatie)	Lln. 2022	BVO m2	Behoefte m2	Tekort m2	Overschot m2	Lln. 2032	Behoefte m2	Tekort m2	Overschot m2
Kindcentrum TROTZ!	102	910	713		197	90	653		257
CBS De Bron	73	595	567		28	65	527		68
OBS De schakel	95	921	678		243	90	653		268
CBS Shalom hfdloc.	293	1032	1674	642		252	1468	436	
CBS De Regenboog	131	1071	859		212	116	783		288
Ref.B.S. Joh. Bogermans 1	172	1160	1065		95	151	960		200
CBS Oranjeschool	266	1623	1538		85	235	1382		241
CBS De Pölle	59	760	497		263	52	462		298
CBS Eltheto 2 CBS Eltheto 1	265	1491	1533	42		250	1458		33
CBS De Fontein - Hoofdweg	155	997	980		17	136	884		113
Willibrordusschool	101	1166	708		458	97	688		478
CSG Het Noordik Vroomshoop	482	7228	3990		3238	382	3162		4066
CSG Het Noordik Vriezenveen	575	5041	3991		1050	471	3269		1772
CBS Rehoboth	100	1121	703		418	88	643		478
CBS Nieuwoord 1	220	1557	1307		250	199	1201		356
CSG Het Noordik Vroomshoop	Zie Het Noordik Vroomshoop								
Ref.B.S. Joh. Bogermans 2	Zie Ref.B.S. Bogermans 1								
OBS Weemewereld	110	775	753		22	103	718		57
GBS Domino	109	533	748	215 ***)		97	688	155	
CBS Nieuwoord 2	Zie Nieuwoord 1								
CBS Shalom disloc.		155	780 *)						
CBS De Fontein - Oranjestraat	157	2300	990		1310 **)	138	894		1406 **)
OBS De Blokstoeke	95	759	678		81 **)	92	663		96 **)
Chr. Dalton De Maten	184	1110	1126	16		165	1030		80
CBS De Smithoek	232	3131	1367		1764 ****)	209	1251		1880 ****)
CBS 't Groeipunt	127	799	839	40		114	773		26
SBO De Sleutel	113	968	1081	113		100	985	17	
CSG Het Noordik Vriezenveen	Zie Het Noordik Vriezenveen								
Legenda:									
			*) aantal lln x 5,03						
			**) Zie ook Blokstoeke/De Fontein Oranjestraat						
			***) Huurt 1 lokaal in de Smithoek						
			****) GrotendeelsIn gebruik bij partners Brede school + Domino						
			*****) Formule: 250 m2 + 113 x7,35 m2						

Disclaimer: In deze tabel is geen rekening gehouden met bestaande vormen van medegebruik c.q. verhuur. Dit betekent dat in de praktijk het daadwerkelijke overschot kleiner kan zijn (zie ook notitie 'medegebruik en verhuur schoolgebouwen').

Schoolbesturen hebben in deze situatie de volgende keuzes:

* Bezuinigen op onderwijsmiddelen om met het uitgespaarde geld de exploitatie en het beheer te bekostigen.
  Nadeel: dit gaat ten koste van de middelen voor de leerlingen.
* Planmatig onderhoud uitstellen.
  Nadeel: dit gaat ten koste van de kwaliteit van het gebouw.
* Het gebouw zodanig verkleinen dat de verhouding weer passend is (passende jas).
  Nadeel: een verbouwing kost ook geld.
* De niet meer in gebruik zijnde vierkante meters onttrekken aan de onderwijsbestemming en in

beheer overdragen aan bijvoorbeeld een dorpshuis.
Nadeel: dit kan alleen als daar een geïnteresseerde partij voor is.

* De overbodige ruimte in medegebruik geven (verhuren) aan bijvoorbeeld andere maatschappelijke partners.

Nadeel: dit kan alleen als daar een geïnteresseerde partij voor is.

In grotere kernen bestaan daarnaast nog de volgende mogelijkheden om financiële problemen door leegstand te voorkomen:

- Scholen gezamenlijk huisvesten in één gebouw;
- Een school verhuizen naar een leegstaand schoolgebouw;
- Gebouwenruil toepassen;
- Kleine scholen fuseren tot één grotere, die vervolgens passend wordt gehuisvest.

2.2.4.2. NPO-gelden

Het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) is een steunpakket van 8,5 miljard euro onderwijsachterstanden als gevolg van corona te herstellen. De inzet van deze gelden op schoolniveau vindt plaats op basis van een plan dat de instemming heeft van het bestuur, directie, team en de medezeggenschap. In een deel van de plannen is opgenomen dat (een deel van) de gelden wordt ingezet voor 'klassenverkleining". We zien dan ook in de praktijk dat in dergelijke situaties normatieve leegstand wordt gebruikt als extra groepsruimte.

Overigens is bekend dat directies en schoolteams zeer goed in staat zijn om leegstand te benutten voor bijvoorbeeld een schoolbibliotheek en een atelier. Op zich is dat natuurlijk prima, maar in veel gevallen realiseert men zich onvoldoende dat hiervoor geen bekostiging wordt ontvangen.

2.3. Conclusies

We staan voor flinke uitdagingen op het gebied van onderwijshuisvesting.
Uit de gesprekken met alle betrokkenen, de schouw/quickscan van HEVO en de cijfers van Pronexus blijkt het volgende:

Conclusie 1:
Bijna de helft van de schoolgebouwen heeft binnen nu en 10 jaar ingrijpend onderhoud nodig:

Tabel 9
Scholen met de meeste urgentie

Naam school (locatie)	**Bestuur**	**Bouwjaar**	**Score HEVO**
Kindcentrum TROTZ!	Varietas	1980	56,0
CBS De Bron	SCO-T	1976	56,5
OBS De schakel	Varietas	1977	58,0
CBS Shalom hfdloc.	SCO-T	1989	58,0
CBS De Regenboog	SCO-T	1974	58,0
Ref.B.S. Joh. Bogermans 1	SVLOGG	1978	58,5
CBS Oranjeschool	PCBO Vroomshoop	1930	60,0
CBS De Pölle	SCO-T	1929	60,0
CBS Eltheto 2	SCO-T	1974	60,0
CBS Eltheto 1	SCO-T	1974	60,0
CBS De Fontein - Hoofdweg	SCO-T	1929	60,5
Willibrordusschool	SKOT	1978	61,5
CSG Het Noordik Vroomshoop	Het Noordik	1952	61,0
CSG Het Noordik Vriezenveen	Het Noordik	1978	61,5

Conclusie 2:
De waardering van het binnenklimaat en de exploitatie vragen om snelle actie.

Tabel 10
Detailoverzicht binnenmilieu en exploitatie, gemiddelde over alle scholen

Binnenmilieu	48,28%	20,69%	31,03%
Exploitatie	75,86%	13,79%	10,35%

Ten aanzien van het binnenklimaat betreft het de volgende scholen:
C.B.S. Shalom, Kindcentrum 'TROTZ, C.B.S. De Bron, O.B.S. De Schakel, Ref.B.S. Johannes Bogermanschool, C.B.S. Oranjeschool, C.B.S. De Pölle, C.B.S. Eltheto, C.B.S. De Fontein (Hoofdweg), Willibrordusschool, CSG Noordik Vroomshoop en Vriezenveen, C.B.S. Rehoboth, C.B.S. Nieuwoord 1 en 2, Chr. Dalton Basisschool De Maten.
In het eindrapport van de betreffende school wordt specifiek ingegaan op de beoordeling van het binnenklimaat.

Ten aanzien van de exploitatie betreft het de meeste scholen. Uitzonderingen zijn: CSG Noordik Vriezenveen Bovenbouw en SBO De Sleutel. In het eindrapport van de betreffende school wordt specifiek ingegaan op de beoordeling van de exploitatie.

Conclusie 3:
De daling van het leerlingenaantal houdt aan. Tussen 2022 en 2032 bedraagt de leerlingendaling 15% (Pronexus).

Conclusie 4:
De normatieve c.q. feitelijke leegstand kan worden gecompenseerd door medegebruik dan wel de 'passende jas' om de exploitatiekosten in balans te brengen met de vergoeding. De schoolbesturen staat het vrij om daarin eigen keuzes te maken.

Conclusie 5:
Passende huisvesting blijft het streven voor de toekomst.
Goede (inhoudelijke) samenwerking tussen alle betrokken partijen is hierbij een eerste vereiste.
Binnen dit IHP wordt gekozen voor maatwerk, passend binnen de in dit IHP genoemde uitgangspunten. Uiteraard wordt gekeken naar de mogelijkheden om een zo optimaal mogelijk (onderwijs-) voorzieningenniveau te bereiken.

DEEL 3

UITWERKING

3.1. Duurzaamheid

De kwaliteit van schoolgebouwen in Nederland is qua duurzaamheid gemiddeld onder de maat. Uit de duurzaamheidsmeting van HEVO (zie paragraaf 2.2) blijkt dat er ook in Twenterand actie nodig is op het gebied van de duurzaamheid van schoolgebouwen. Bij duurzaamheid moet overigens niet alleen worden gekeken naar energie en circulariteit, maar ook met een bredere blik. Om zo goed mogelijk onderwijs te kunnen geven en krijgen heeft het onderwijs baat bij goede schoolgebouwen met een goed binnenklimaat. Een goed binnenklimaat resulteert in een hoger leerrendement en minder ziekteverzuim van zowel leerlingen als (onderwijs) personeel. Een goed schoolgebouw staat optimaal ten dienste van het onderwijs dat erin geboden wordt. Een duurzaam schoolgebouw kent dus meer aspecten dan alleen de CO2-uitstoot of het energieverbruik. Het is een gebouw dat aansluit bij de onderwijskundige visie van de school, een gezond binnenklimaat heeft, past bij het aantal leerlingen, passend, inclusief, toegankelijk en toekomstbestendig is.

Dit vraagt dus om een aanpak die grondig wordt voorbereid. In dit IHP is hiervoor de eerste planperiode uitgetrokken. Deze tijd is nodig om financiële middelen beschikbaar te krijgen en om een plan van aanpak te maken dat in de uitvoering gedragen wordt door schoolbesturen en gemeente gezamenlijk. De gemeente zal daarbij tevens kijken naar het andere maatschappelijk vastgoed.

Om richting te geven in de mogelijke verduurzamingsaanpak van de scholen wordt het volgende stappenplan aangereikt:

Stap 1. Verbeteren binnenklimaat
Via metingen wordt de nul-situatie in lokalen in beeld gebracht. Dit gebeurt op de scholen die een onvoldoende kregen in het HEVO- rapport. Daarna wordt per school een plan van aanpak opgesteld voor de verbetering van het binnenklimaat.

In beeld brengen no-regret duurzaamheidsmaatregelen[4]
Op de scholen die alleen op de korte termijn gehandhaafd worden (levensduur tot 10 jaar), brengt een energiecoach in beeld welke duurzaamheidsmaatregelen eenvoudig uitvoerbaar zijn en snel kunnen worden terugverdiend.
Ook na beëindiging van het onderwijsproject kunnen scholen via de provincie Overijssel gebruik blijven maken van energiecoaches. De scholen voeren deze maatregelen zelf uit.[5]

Energiescan
Op de scholen die voor de lange termijn worden gehandhaafd, wordt een uitgebreide energiescan uitgevoerd. Dit is een onderzoek naar concrete maatregelen om energie te besparen, de energierekening omlaag te brengen en eventueel zelf duurzame energie op te wekken.
De terugverdientijden van de duurzaamheidsmaatregelen worden in beeld gebracht.

Meerjarenonderhoudsplan (MJOP)
Als duidelijk is wat de besparingsmogelijkheden en verduurzamingsmaatregelen zijn, bekijken de schoolbesturen hoe ze deze kunnen opnemen in het meerjarenonderhoudsplan. Hierbij zijn natuurlijke vervangingsmomenten en terugverdientijden van de maatregelen leidend.
Een school, die er bijvoorbeeld nog zeker 10 jaar zal staan, voert duurzaamheidsmaatregelen uit die binnen die termijn worden terugverdiend.
-Gemeente en schoolbesturen maken daarna verdere afspraken over wat er op welk moment per schoolgebouw moet gebeuren en hoe de uiteindelijke verdeling is van de kosten. Hierbij kijken ze ook naar externe subsidie- en/of financieringsmogelijkheden (zie stap 6).

[4] maatregelen waar we geen spijt van krijgen.
[5] Zie ook: https://www.nieuweenergieoverijssel.nl/organisatie/

De primaire verantwoordelijkheid ligt bij de schoolbesturen. Bij maatregelen, die ook de levensduur van het gebouw verlengen, bekijkt de gemeente samen met het schoolbestuur wat de mogelijkheden zijn. Per gebouw zal dit maatwerk zijn.

Voor zowel voor de gemeente als voor de schoolbesturen zijn de financiële mogelijkheden, afgezet tegen de wettelijke verplichtingen en ambities, onvoldoende om het gewenste en geambieerde kwaliteitsniveau te kunnen bekostigen. Vandaar de keuze om de eerste planperiode te benutten voor het opstellen van een breed plan van aanpak en het verkrijgen van de financiële middelen.

3.2. Stappenplan aanpak schoolgebouwen

Om te beoordelen welke huisvestingsmogelijkheid het best passend/meest efficiënt is, worden bij investeringsvragen eerst de volgende acht stappen doorlopen:

1. Aantonen behoefte op lange termijn (levensvatbaarheid)
2. Inwonen bij andere school
3. Gebouwenruil met andere school
4. Verplaatsing naar ander gebouw
5. Opwaarderen
6. Renoveren
7. Vervangende nieuwbouw/multifunctionaliteit
8. Combinatie van nieuwbouw schoolgebouwen

Stap 1: Aantonen van de behoefte
In alle situaties wordt eerst de levensvatbaarheid van de situatie geanalyseerd. Hierbij wordt niet alleen gekeken naar de instandhoudingsnorm, maar ook naar de visie van het betreffende schoolbestuur voor wat de instandhouding van de betreffende school c.q. gebouw.
Reden: De gemeente wil kapitaalvernietiging/desinvestering voorkomen.
Dus: Twenterand investeert alleen als schoolbesturen hebben aangegeven dat:
- de schoolgebouwen op basis van eigen strategisch beleid duurzaam noodzakelijk zijn voor het gebruik door het onderwijs en/of door kind-gerelateerde partners;
- De school moet in ieder geval levensvatbaar zijn voor de duur van de afschrijvingstermijn van de gewenste investering.
- Het toekomstperspectief van een school moet ook onderdeel uitmaken van de toekomstvisie van het betreffende schoolbestuur.

Stap 2: Verwijzen naar leegstand
Deze stap volgt alleen als de levensvatbaarheid is aangetoond en verbetering of uitbreiding van de huisvesting noodzakelijk is.

Stap 3 en 4: Gebouwenruil of inzetten van ander vastgoed
Deze stappen volgen als stap 2 niets opleverde.

Stap 5: Opwaardering het gebouw technisch, functioneel en energetisch toekomstbestendig
Als stap 4 niet het gewenste resultaat oplevert, volgt stap 5: tussentijdse opwaardering.
Om te beoordelen of dit de gewenste kwaliteitsverbetering oplevert tegen een verantwoorde prijs, wordt deze optie in alle gevallen afgezet tegenover de variant van vervangende nieuwbouw. Hierbij worden de kosten gedurende de gehele levensduur van een gebouw inzichtelijk gemaakt.

Stap 6 en 7: Renoveren of het gebouw vervangen
Ook bij deze stappen wordt voor de best passende oplossing gekozen.

Stap 8: Combinaties met andere partijen

In alle gevallen waarbij opwaardering, renovatie of vervangende nieuwbouw aan de orde is, wordt bekeken of combinaties met andere scholen of voorzieningen op het gebied van opvang, sport, welzijn en cultuur mogelijk zijn.
Bij vervanging/nieuwbouw worden de mogelijkheden voor multifunctioneel bouwen onderzocht en meegewogen.

3.3. Uitgangspunten bij de keuze voor duurzaamheidsmaatregelen

Voor de keuzes van de voorgestelde duurzaamheidsmaatregelen zijn twee uitgangspunten van belang.

1. De minimumeisen in het Bouwbesluit
Per bouwjaar (tijdvak) verschillen de kenmerken/minimumeisen voor de energiezuinigheid van bouw- en installatiedelen:
- Vóór 1975: Gebouw is vanuit bouw niet geïsoleerd, enkel glas, natuurlijke ventilatie, tl-verlichting;
- Tussen 1975 en 1992: Gebouw is vanuit bouw voorzien van matige isolatie, enkel- en dubbel glas, mechanische ventilatie afvoer, tl-verlichting;
- Tussen 1992 en 2015: Gebouw is vanuit bouw voldoende/goed geïsoleerd, dubbel glas of beter, balansventilatie, tl-verlichting met veegpuls (tijdschakelklok);
- Na 2015: Gebouw is vanuit bouw zeer goed geïsoleerd, HR++ beglazing of beter, balansventilatie met WTW, ledverlichting met veegpuls (tijdschakelklok).

2. Het ambitieniveau van de beoogde ingreep
Gaan we qua duurzaamheidsmaatregelen voor een voldoende, of voor een goed of hoger? De terugverdientijd van de maatregelen verschilt per duurzaamheidsklasse.
- Wettelijk minimum — Terugverdientijd: ± 5 jaar
- Frisse Scholen klasse C (voldoende) — Terugverdientijd: ± 15 jaar
- Frisse Scholen klasse B (goed) & (bijna) Aardgas Vrij — Terugverdientijd: ± 25 jaar

Keuze voor Frisse school klasse C of B is afhankelijk van de leeftijd en verwachte levensduur
- Gaat het om een oud gebouw? Dan is Frisse scholen C een goede keuze.
- Gaat het om een jonger gebouw? Dan is Frisse scholen B een goede keuze.

Jong of oud heeft te maken met de te verwachten technische levensduur. Een gebouw van 40 jaar oud kan technisch nog zo'n 20 jaar mee. Daar past geen terugverdientijd van 25 jaar bij. Die 25 jaar is nodig voor frisse scholen B[6]. Dit heeft de Inspectie van het Onderwijs bepaald vanuit haar financieel toezicht op de toepassing van het wettelijk investeringsverbod (art. 148 WPO).

3.4. Voorbeeld van duurzaamheidsmaatregelen

Tabel 11 is een voorbeeld van mogelijke maatregelen voor schoolgebouwen uit de periode 1975-1992, die aardgas als warmtebron hebben (Bron: Beslisboom verduurzaming scholen Arcadis).

[6] Zie Kwaliteitskader Onderwijshuisvesting 2021 - Ruimte OK/ Technische kwaliteitscriteria ten aanzien van gezondheid, duurzaamheid en onderhoud

Tabel 11
Voorbeeld mogelijke maatregelen

	Frisse scholen C	**Frisse scholen B**
Thermische schil		Vloer isoleren RC 3.5 (FS#2)
	Na isoleren spouwmuren	
		Gevel na isoleren
	Dak na isoleren RC 6.0	Dak na isoleren RC 6,0
	Vervanging enkele beglazing in bestaand kozijn	Vervangen enkele beglazing in bestaand kozijn
	Verbeteren kierdichting (vloer, gevel, dak)	Verbeteren kierdichting (vloer, gevel, dak)
	Aanbrengen handbediende buitenzonwering	Aanbrengen handbediende buitenzonwering
Ventilatie	Automatische zomernachtventilatie (koelen van het pand met buitenlucht)	Automatische zomernachtventilatie (koelen van het pand met buitenlucht)
	Mechanische decentrale CO2 gestuurde ventilatie (nieuw) (FS#4)	Mechanische decentrale CO2 gestuurde ventilatie (nieuw) (FS#4)
Verwarming & warm tapwater	Isolatie om leidingen en appendages	Isolatie om leidingen en appendages
	Temperatuurregeling per ruimte	Temperatuurregeling per ruimte
	Weersafhankelijke regeling	Weersafhankelijke regeling
	Optimaliserende regeling op tijdsschakelaar	Optimaliserende regeling op tijdsschakelaar
		Hybride CV – Lucht warmtepomp met bestaande HR107 als back-up (FS#7)
Verlichting	Handschakelaars uitbreiden met veegschakelaars	Handschakelaars uitbreiden met veegschakelaars
	Handschakelaars in verblijfruimtes vervangen door aanwezigheidsdetectie met daglichtschakeling	Handschakelaars in verblijfruimtes vervangen door aanwezigheidsdetectie met daglichtschakeling
	Spaarzame verlichting (led. TL5) (FS#5)	Spaarzame verlichting (led. TL5) (FS#6)
Overig	Slimme meter	Slimme meter

3.5. Tussentijds opwaarderen gebouwen

De gemeente Twenterand hanteert voor nieuwbouw gebouwen van na 2012 een afschrijvingstermijn van 60 jaar. In de loop der tijd verouderen gebouwen technisch en functioneel. Na veertig jaar is sprake van veroudering op het gebied van bijvoorbeeld binnenklimaat, verduurzaming, technische staat en flexibiliteit, zonder dat het hele gebouw is afgeschreven.

Gebouwen worden in principe na 40 jaar tussentijds opgewaardeerd.
- Door een upgrade moet het gebouw weer minimaal 25 jaar vooruit kunnen.
- Na 60 jaar is de vraag of een uitgebreide renovatie of vervangende nieuwbouw noodzakelijk is.

In alle gevallen moet worden bekeken of:
- het onderwijs voor de betreffende upgrade levensvatbaar is (leerlingenprognoses);
- het gebouw nog past in het strategisch perspectief van het schoolbestuur;
- combinaties mogelijk zijn met andere onderwijsvoorzieningen en/of kinderopvangorganisaties;
- het past binnen het financieel perspectief van de gemeente.

Over de bekostiging van de duurzaamheidsmaatregelen zijn in het kader van het IHP nog geen bestuurlijke afspraken gemaakt.

3.6. Inzage in financiële consequenties van bepaalde keuzes.

Op basis van geactualiseerde kengetallen die zijn aangeleverd door HEVO en Arcades geeft onderstaand overzicht een beeld van de financiële consequenties van bepaalde keuzes die aan de orde zijn. Dit alles vanuit de wetenschap dat de huidige specifieke marktomstandigheden die een rechtstreeks gevolg zijn van de huidige geopolitieke omstandigheden maken dat verdere prijsontwikkelingen moeilijk zijn in te schatten.

Voor deze opstelling zijn de door HEVO en Arcadis aangeleverde m² -prijzen van 1-1-2021 als uitgangspunt genomen. Op deze prijzen is een indexering toepast van 14% over de periode 1-1-2021/ 1-8-2022, gebaseerd op indexcijfers van Bureau Bouwcoördinatie Nederland BV.

Voor de gebouwen die gerealiseerd dan wel ingrijpend zijn aangepast vanaf 2000 is geen doorberekening gemaakt voor wat betreft nieuwbouw en renovatie omdat dit niet aan de orde zal zijn.

Tabel 12
Financiële consequenties investeringskeuzes scholen

Overzicht financiële consequenties investeringskeuzes aanpak scholen Twenterand									
				Bron:	**Beslisboom Verduurzaming scholen** (zie ook Tabel aangepaste bedragen)				
Naam school (locatie)	**Nieuwbouw 1) 2)**		**Renovatie 4)**	**Aardgas 5**	**Aardgas 15**	**Aardgas 25**	**All electric**	**Warmtenet 25**	
Kindcentrum TROTZ!	€ 2.651.647		€ 1.658.020	€ 35.481	€ 176.813	€ 491.118	€ 611.047	€ 480.262	
CBS De Bron	€ 2.210.166		€ 1.242.955	€ 23.199	€ 115.609	€ 321.116	€ 399.531	€ 314.017	
OBS De schakel	€ 2.642.844		€ 1.678.062	€ 35.910	€ 178.950	€ 497.054	€ 618.433	€ 486.067	
CBS Shalom hfdloc.	€ 3.510.864	3)	€ 1.750.272	€ 40.238	€ 200.518	€ 556.960	€ 692.967	€ 544.648	
CBS De Regenboog	€ 3.194.621		€ 1.816.416	€ 55.371	€ 375.750	€ 550.087	€ 691.234	€ 537.310	
Ref.B.S. Joh. Bogermans 1	€ 3.960.735		€ 2.224.880	€ 45.228	€ 225.388	€ 626.040	€ 778.917	€ 612.202	
CBS Oranjeschool	€ 5.232.276		€ 2.752.608	€ 83.909	€ 569.413	€ 833.605	€ 1.047.500	€ 814.243	
CBS De Pölle	€ 1.937.306		€ 1.587.640	€ 39.292	€ 266.638	€ 390.351	€ 490.512	€ 381.284	
CBS Eltheto 2									
CBS Eltheto 1	€ 5.215.266		€ 2.661.435	€ 77.085	€ 523.102	€ 765.807	€ 962.306	€ 748.020	
CBS De Fontein - Hoofdweg	€ 3.644.620		€ 1.816.534	€ 51.545	€ 349.787	€ 512.079	€ 643.474	€ 500.185	
Willibrordusschool	€ 2.633.052		€ 2.236.388	€ 45.462	€ 226.554	€ 629.279	€ 782.946	€ 615.368	
CSG Het Noordik Vroomshoop	€ 12.109.650		€ 11.622.624	€ 373.688	€ 2.535.872	€ 3.712.445	€ 4.665.023	€ 3.626.215	*)
CSG Het Noordik Vriezenveen	€ 12.112.685		€ 8.105.928	€ 196.549	€ 979.466	€ 2.720.057	€ 3.384.931	€ 2.660.438	*)
CBS Rehoboth	€ 2.740.294		€ 2.042.462	€ 57.956	€ 393.330	€ 575.768	€ 723.505	€ 562.394	
CBS Nieuwoord 1	€ 4.446.414		€ 2.836.854	€ 60.707	€ 302.525	€ 840.297	€ 1.045.494	€ 821.722	
CSG Het Noordik Vroomshoop									
Ref.B.S. Joh. Bogermans 2									
OBS Weemewereld				€ 42.656	€ 91.954	€ 429.218	€ 531.371	€ 419.980	
GBS Domino				€ 29.336	€ 63.240	€ 295.191	€ 365.446	€ 288.838	
CBS Nieuwoord 2									
CBS Shalom disloc.									
CBS De Fontein - Oranjestraat				€ 126.592	€ 272.895	€ 1.273.809	€ 1.576.972	€ 1.246.393	**)
OBS De Blokstoeke				€ 41.775	€ 90.055	€ 420.357	€ 520.401	€ 411.310	
Chr. Dalton De Maten				€ 43.279	€ 215.673	€ 599.056	€ 745.343	€ 585.814	
CBS De Smithoek				€ 172.330	€ 371.493	€ 1.734.042	€ 2.146.739	€ 1.696.720	****)
CBS 't Groeipunt					€ 10.059	€ 39.702	€ 155.158	€ 40.326	
SBO De Sleutel					€ 12.187	€ 48.100	€ 187.976	€ 48.855	
CSG Het Noordik Vriezenveen									
				*) Gemiddeld investeringsbedrag brede scholengemeenschap: €3.035 per m2					
				**) Zie ook Blokstoeke/De Fontein Oranjestraat					
Legenda:				****) GrotendeelsIn gebruik bij partners Brede school + Domino					
	1) Nieuwbouw Kostenconfiguratoren Onderwijs 2023								
	2): Op basis van de normatieve ruimtebeoefte 2022 x normbedrag HEVO								
	3): Vervanging bestaande bouw hoofdlocatie								
	4) Renovatie bestaand gebouw o.b.v. kostencalculator HEVO prijspeil 1-1-2021 + 14% (Index BBN),								
	zonder onderwijskundige aanpassingen c.q.extra kosten gebouwelijke optimalisering.								
	N.B. BBN = Bureau Bouwcoordinatie Nederland BV)								

Het is van belang om bij eventuele besluitvorming voor nieuwbouw ook de overige kosten te betrekken. Concreet gaat het dan bijvoorbeeld over:

- Grondverwerving
- Bouwrijp opleveren (incl. kosten voor onderzoeken t.b.v. de omgevingsvergunning)
- Aanpassingen infrastructuur omgeving
- Sloopkosten
- Tijdelijke huisvesting
- Restant boekwaarde (indien sprake is van vervanging bestaand schoolgebouw)

DEEL 4

UITVOERING

4.1. Aanpak in dit IHP

De uitwerking van de investeringsscenario's is gebaseerd op verschillende bronnen.
Naast de uitkomst van de gesprekken, die de afgelopen jaren zijn gevoerd met de schoolbesturen en andere betrokken partners, is bij de uitwerking gebruik gemaakt van:

- de leerlingenprognoses (Pronexus april 2022);
- de eindrapportage van de schouw van de gebouwen (HEVO, juni 2022);
- Concept coalitieakkoord 2022 – 2026 gemeente Twenterand (7 juni 2022). Citaat onderwijs:

'Momenteel wordt hard gewerkt aan een nieuw Integraal HuisvestingsPlan (IHP). Vanwege veranderende regels vanuit het Rijk zijn we verplicht om straks een IHP te hebben dat minimaal zestien jaar vooruitkijkt en dat is een grote uitdaging. Dat betekent dat we wel moeten beschikken over voldoende geld vanuit het Rijk om het onderwijsklimaat voor onze kinderen en het personeel goed te krijgen en te houden. De resultaten van het laatstgehouden IBO (Interdepartementaal BeleidsOnderzoek) laten zien dat landelijk per jaar € 735 miljoen nodig is om alles op orde te krijgen en daarbij te beginnen met de aanpak van de verouderde voorraad.
Sprekend over verouderde voorraad: de coalitie geeft de opdracht aan het college om op basis van het IHP te komen met een geprioriteerde lijst van aanpak van de gebouwen in onze gemeente. Daarbij moeten ook de financiën in beeld worden gebracht zodat we stappen kunnen zetten in de aanpak van de gebouwen in onze gemeente. Dit doen we samen met de schoolbesturen waarbij we elkaar moeten versterken en slimme oplossingen moeten bedenken.
De positie van de Oranjeschool in Vroomshoop is hierbij een bijzondere. Door de gemeenteraad is namelijk een onderzoek gestart en op basis van de uitkomsten van dit onderzoek wil deze coalitie zo snel mogelijk concrete plannen ontwikkelen om tot nieuwbouw van deze school te komen.'

Schoolbesturen spraken zich in een reeks interviews uit over de toekomst van hun eigen schoolgebouwen. De gemeente vindt het van groot belang dat zij dit hebben gedaan. Belangrijk criterium is de levensvatbaarheid van een school op ten minste de middellange termijn (15 jaar).
Verder is (nadrukkelijk) aan de orde geweest:

- De vraag of een schoolbestuur bijvoorbeeld van plan is om scholen samen te voegen.
- Het intensiveren van de samenwerking tussen kinderopvang en onderwijs.

Dit alles heeft geresulteerd in een aanpak per fase.
Zoals in hfdst. 3.1 reeds is vermeld, zullen in de eerste planperiode de benodigde financiële middelen vrijgemaakt moeten worden èn een plan opgesteld gaan worden dat uiteindelijk gedragen moet worden door de gemeente en de schoolbesturen samen.

Uitgangspunt IHP
Gezamenlijke verantwoordelijkheid en vertrouwen van gemeente en schoolbesturen vanuit een gedeelde visie op (onderwijs)huisvesting.

Status IHP
** Visie met randvoorwaarden, meerjarenbegroting en uitvoeringsplan;*
** Jaarlijks OOGO om in te spelen op ontwikkelingen;*
** Elke vier jaar evaluatie en mogelijk herijking van het IHP;*
** Het wettelijk kader (lees verordening) blijft leidend;*
** De raad stelt het IHP en het uitvoeringsplan vast;*
** Het college van B&W voert het IHP op basis van de uitvoeringsagenda uit.*
Termijn IHP
16 jaar op basis van 4-jaarlijks uitvoeringsagenda.

4.2. De aanpak van de schoolgebouwen is onderverdeeld in vier fases

Deze vier investeringsfases zijn:

- Fase 1: Tussen nu en 2026 Uitwerking financiële voorwaarden;
- Fase 2: Tussen 2027 en 2030 jaar nieuwbouw of renovatie;
- Fase 3: Tussen 2031 en 2034 jaar nieuwbouw of renovatie;
- Fase 4: Na 2035 (nader te bepalen).

Het HEVO-rapport is in onderstaand schema als basis gebruikt. Hier liggen geen bestuurlijke keuzes vanuit het College aan ten grondslag (Beleidsneutraal):

4.2.1. Uitvoeringsagenda:

	Gebouw	Actie:	Concreet:	Financiële consequentie
Fase 1 Periode 2023-2026	Geen	Gemeente creëert financiële voorwaarde voor de uitvoering van fase 2	Opbouwen van de Financiële voorwaarden: Bepalen: 1. Rekenrente 2. Rentetoerekening vaste activa 3. Afschrijvingsduur Nieuwbouw 4. Afschrijvingsduur Renovatie 5. Afschrijvingsduur Overige aanpassingen 6. Bestaande Activa 7. Bijdrage Scholen (Nieuwbouw en renovatie) 8. Creëren ruimte nieuwe kapitaalslasten in meerjarenramingen	
Fase 2 Periode 2027-2030	TROTZ	Levensduur verlengende renovatie c.q. nieuwbouw	Prijspeil 2023: Nieuwbouw: Renovatie:	 € 2.651.647 € 1.242.955
	CBS De Bron	Levensduur verlengende renovatie c.q. nieuwbouw	Prijspeil 2023: Nieuwbouw: Renovatie:	 € 2.210.166 € 1.242.955
Fase 3 Periode 2031-2034	OBS De Schakel CBS Shalom hfdloc CBS De Regenboog Bogermansch.	Levensduur verlengende renovatie c.q. nieuwbouw	Prijspeil 2023 Nieuwbouw: Renovatie: Nieuwbouw: Renovatie: Nieuwbouw Renovatie: Nieuwbouw: Renovatie:	 € 2.642.844 € 1.678.062 € 3.510.864 € 1.750.272 € 3.194.621 € 1.816.416 € 3.960.735 € 2.224.880
Fase 4 Periode 2035-2039	CBS Oranjeschool CBS De Pölle CBS Eltheto 1 en 2 CBS De Fontein (Hoofdweg) Willibrordusschool CSG Het Noordik Vroomshoop	Levensduur verlengende renovatie c.q. nieuwbouw	Prijspeil 2023 Nieuwbouw: Renovatie: Nieuwbouw: Renovatie: Nieuwbouw: Renovatie: Nieuwbouw: Renovatie: Nieuwbouw: Renovatie: Nieuwbouw: Renovatie:	 € 5.232.276 € 2.752.608 € 1.937.306 € 1.587.640 € 5.215.266 € 2.661.435 € 3.644.620 € 1.816.534 € 2.633.052 € 2.236.388 € 12.109.650 € 11.622.624

Tabel 13

4.2.2. Status van de uitvoeringsagenda:
Met het vaststellen van dit IHP is deze uitvoeringsagenda richtinggevend geworden in de planning. Besluitvorming over de aanpak van een specifiek gebouw vindt plaats per apart raadsbesluit waaraan de gebruikelijke besluitvormingsprocedures voorafgaat.

4.2.3. Levensduur verlengende renovatie/Passende jas
Wanneer het huidige gebouw is te groot is door de daling van het aantal leerlingen en er ook geen sprake is van duurzaam medegebruik c.q. verhuur, heeft de betreffende school een fors probleem met de exploitatie. Dat kan zodanige vormen aannemen dat een schoolbestuur moet besluiten om zo'n school te sluiten. In een aantal gevallen kan de betreffende school technisch toe zijn aan (levensduur verlengende) renovatie. Dan zou de passende jas (verkleinen van het gebouw) een optie kunnen zijn.
Deze aanpak/renovatie biedt de volgende mogelijkheden:

- om het gebouw te verduurzamen,
- om onderwijskundig te optimaliseren voor de toekomst,
- om de beschikbare m² 's BVO af te stemmen op de langjarige behoefte aan m² 's BVO,
- om, wanneer aan de orde, IKC-vorming te realiseren.

Voor levensduur verlengende renovatie/passende jas geldt vervolgens een afschrijvingstermijn van ten minste 25 jaar.

4.3 Financiële kaders
Waar moeten scholen en gemeente rekening mee houden bij de financiering van de genoemde scenario's? Wie betaalt wat? En wat zijn mogelijke subsidieregelingen? Dat leest u in dit hoofdstuk.

4.3.1. Duurzaamheidsinvesteringen
Het schoolbestuur is verantwoordelijk voor de aanpassingen in het binnenklimaat. Zij moeten hier dus zelf in investeren. Schoolbesturen gebruiken hiervoor de materiële instandhoudingsvergoeding (MI) van het rijk. Dit gebeurt voor zover dit verantwoord is binnen het geldende investeringsverbod en de totale schoolexploitatie.

- De schoolbesturen kunnen een deel financieren op basis van Total Cost of Ownership bij nieuwbouw of renovatie.
- De bijdrage kan een gunstig effect hebben op het onderhoud en de exploitatie van het gebouw.
- De scholen besparen in de aanloop naar de investering op groot onderhoud.
  Deze besparing investeren zij in de nieuwbouw/aanpassingen.
- Na realisatie wordt bespaard op energie- en onderhoudslasten.
  Belangrijke voorwaarde is dat het schoolgebouw voldoet aan de eisen duurzaamheid en kwaliteit.

4.3.2. Gezamenlijke investering
Voor het realiseren van de plannen zijn forse financiële investeringen noodzakelijk. In het vorige hoofdstuk bleek dat er op korte termijn forse bedragen nodig zijn. Dit vraagt een grote inspanning van de gemeente en de schoolbesturen.

Vanuit de zorgplicht financiert de gemeente de noodzakelijke voorzieningen. Het zorgen voor adequate onderwijshuisvesting is een wettelijke zorgplicht van gemeenten. De gemeente is verantwoordelijk voor de realisatie van een schoolgebouw dat sober en doelmatig is (niveau BENG[7]). De gemeente ontvangt middelen voor onderwijshuisvesting uit het Gemeentefonds. De benodigde financiële middelen worden door de raad beschikbaar gesteld.

[7] BENG = bijna energieneutraal gebouw, ENG = energieneutraal gebouw

Schoolbesturen kunnen een beperkt deel financieren bij nieuwbouw of renovatie. Dit kan dan op basis van Total Cost of Ownership en het moet gaan om duurzaamheidsmaatregelen.

Renovatie is onderwerp van overleg tussen schoolbesturen en gemeente. Dit onderwerp is namelijk niet wettelijk geregeld.

4.3.3. Bespaarde middelen inzetten voor nieuwbouw

Bij slecht onderhoud is verrekening mogelijk. Als er sprake is van aantoonbaar achterstallig onderhoud in een schoolgebouw bespreken de gemeente en het schoolbestuur de verrekening daarvan bij de overdracht van het gebouw. Hiervoor wordt eerst een staat van onderhoud opgemaakt (art. 28 van de modelverordening Onderwijshuisvesting). Blijkt uit de staat van onderhoud dat er aantoonbaar achterstallig onderhoud is? Dan stellen gemeente en schoolbestuur in overleg vast:

- welk deel hiervan voor rekening van het bevoegd gezag komt;
- of het bevoegd gezag opdracht verstrekt voor het uitvoeren van de werkzaamheden;
- of het bevoegd gezag een in overleg vast te stellen bedrag aan het college betaalt.

Het IHP biedt gemeente en besturen de mogelijkheid om grote investeringen uit te stellen
Dit kan tot de nieuwbouw gerealiseerd wordt. De bespaarde middelen voor renovatie en duurzaamheid kunnen worden ingezet voor de nieuwbouw. Dat is wettelijk toegestaan.

4.3.4. Investering per schoolgebouw

Bij de uitvoering van het IHP stellen gemeente en schoolbestuur per gebouw een overeenkomst op
In de overeenkomst staat wat de respectievelijke bijdragen voor nieuwbouw en duurzaamheid zijn.
In 2050 moet de energievoorziening bijna helemaal duurzaam en CO2-neutraal zijn.
Iedere overeenkomst is maatwerk.
Gezien de diversiteit van de gebouwen (verschillende bouwperiodes met verschillende technische kwaliteiten) is zo'n investeringsovereenkomst altijd maatwerk.

4.3.5. PO investeren in gebouw

Een basisschool mag onder bepaalde voorwaarden wél MI-gelden investeren in het gebouw
Eerder is beschreven dat op dit moment nog sprake is van het zogenaamde investeringsverbod voor het primair onderwijs. Als een schoolbestuur voor PO een lager energieverbruik of beter binnenklimaat wil realiseren, mag een basisschool hiervoor wel MI-gelden inzetten.

De voorwaarden hiervoor zijn:

- de investering is goed onderbouwd;
- er is een redelijke verhouding tussen de investering, het eigen vermogen van het schoolbestuur en de tijd waarin de investering zichzelf terugverdient.

Concreet: Bij nieuwbouw wordt van de schoolbesturen een eigen bijdrage verwacht om de voordelen die door de schoolbesturen worden behaald door de energiebesparende maatregelen die worden aangebracht tussen het niveau BENG (Bouwbesluit) en het niveau ENG en verduurzaming én die door de gemeente zijn bekostigd, te compenseren. De hoogte van deze bijdrage wordt bepaald door middel van voorcalculatie op basis van het ontwerp en nacalculatie op basis van de daadwerkelijk gerealiseerde energiebesparing een jaar na ingebruikname.

In het wetgevingsvoorstel staat een terugverdientijd van maximaal twintig jaar
Dit hebben de PO-Raad, VO-raad en VNG voorgesteld. Het ministerie van OCW heeft dit nog niet vastgelegd.

Samenwerking tussen schoolbesturen en gemeente kan belangrijke voordelen opleveren
Bijvoorbeeld:
- een kostenbesparing door beide geldstromen, gemeentelijk en onderwijs (MI-gelden), te bundelen;
- door samen slim te investeren kunnen hogere ambities worden waargemaakt. Dit kan middels aanbestedingsprocedures en/of door nieuwbouw te bundelen in nieuwe schoolgebouwen of IKC'S.

4.3.6. VO investeren in gebouw
De investeringsmogelijkheden voor het VO zijn ruimer dan die voor het PO
Want:
- de vergoedingen voor groot onderhoud zijn al vanaf 2005 overgeheveld van de gemeente naar het schoolbestuur;
- het eerdergenoemde investeringsverbod PO is niet van toepassing voor VO.

4.3.7. Subsidies en ondersteuningsprogramma's
In bepaalde gevallen kunnen scholen een aanvraag indienen voor subsidie of een ondersteuningsprogramma. Hieronder staat een aantal voorbeelden hiervan.

Subsidieregeling voor Energie Innovaties
Schoolbesturen en gemeenten die willen investeren (innoveren) in aardgas loze renovatie van schoolgebouwen, kunnen subsidie aanvragen via deze twee regelingen:
- Subsidie voor duurzame Energieopwekking (SDE+);
- Demonstratie Energie Innovatie (DEI+).

Doel van deze subsidieregeling is om de overstap voor bestaande gebouwen naar een aardgasvrije warmtevoorziening op korte termijn aantrekkelijker en goedkoper te maken.
Per deelnemer is maximaal € 125.000 beschikbaar.

Programma Scholen Besparen Energie
Het programma ondersteunt basisscholen en middelbare scholen actief en onafhankelijk bij het nemen van eenvoudige maatregelen om energie te besparen.

In de praktijk blijkt dat kleine ingrepen al zo'n 10% energiebesparing kunnen opleveren.
Zo kunnen kleine energiebesparende ingrepen die weinig kosten, schoolbesturen relatief veel geld besparen. Denk bijvoorbeeld aan:
- het inzichtelijk maken van het energieverbruik;
- het minimaliseren van sluimerverbruik;
- het energiezuinig inregelen van de verwarming;
- het samen met leerlingen en leerkrachten werken aan energiebesparend gedrag.

Specifieke uitkering ventilatie in scholen (SUVIS)
Op dit moment is de tweede termijn voor de SUVIS-subsidie gesloten. Eerder is reeds opgemerkt dat de gemeente Twenterand heeft besloten om hieraan niet deel te nemen wat tot gevolg heeft gehad dat de besturen in onze gemeente geen aanvragen hebben kunnen indienen (meedoen van de gemeente was een toekenningsvoorwaarde). Omdat dit ook landelijk veelal het geval was, is een nieuwe subsidiemogelijkheid geopend: Maatwerkregeling (zie paragraaf 3.8.1. van dit IHP).

4.4 IHP in relatie tot het coalitieakkoord
De in de voorgaande hoofdstukken geschetste ontwikkelingen, het stappenplan en de voorgestelde uitvoeringsagenda verschillen op een aantal punten van het gesloten coalitieakkoord, waarin op het gebied van onderwijshuisvesting het volgende is opgenomen:

Momenteel wordt hard gewerkt aan een nieuw Integraal HuisvestingsPlan (IHP). Vanwege veranderende regels vanuit het Rijk zijn we verplicht om straks een IHP te hebben dat minimaal zestien jaar vooruitkijkt en dat is een grote uitdaging. Dat betekent dat we wel moeten beschikken over voldoende geld vanuit het Rijk om het onderwijsklimaat voor onze kinderen en het personeel goed te krijgen en te houden. De resultaten van het laatstgehouden IBO (Interdepartementaal Beleidsonderzoek) laten zien dat landelijk per jaar € 735 miljoen nodig is om alles op orde te krijgen en daarbij te beginnen met de aanpak van de verouderde voorraad.
Sprekend over verouderde voorraad: de coalitie geeft de opdracht aan het college om op basis van het IHP te komen met een geprioriteerde lijst van aanpak van de gebouwen in onze gemeente. Daarbij moeten ook de financiën in beeld worden gebracht zodat we stappen kunnen zetten in de aanpak van de gebouwen in onze gemeente. Dit doen we samen met de schoolbesturen waarbij we elkaar moeten versterken en slimme oplossingen moeten bedenken.
De positie van de Oranjeschool in Vroomshoop is hierbij een bijzondere. Door de gemeenteraad is namelijk een onderzoek gestart en op basis van de uitkomsten van dit onderzoek wil deze coalitie zo snel mogelijk concrete plannen ontwikkelen om tot nieuwbouw van deze school te komen.

Het IHP voorziet in de opdracht van de coalitie aan het college om tot een geprioriteerde lijst te komen van de aanpak van schoolgebouwen in de gemeente Twenterand. Er is bij de Oranjeschool echter sprake van politiek-bestuurlijke urgentie die deels afwijkt van de in dit IHP voorgestelde prioritering. Hier is op de volgende manier aandacht voor: de komende periode zal worden gekeken hoe het beste met de positie van de Oranjeschool kan worden omgegaan, ook in relatie tot verkeerstechnische aspecten. Bij de uitwerking op het gebied van onderwijshuisvesting in Vroomshoop zou dan niet alleen naar de Oranjeschool gekeken kunnen worden, maar kan een integrale aanpak aan de orde zijn: zowel kijkende naar de andere scholen in het dorp (De Schakel, Willibrordusschool en de Sleutel) in relatie tot de huidige gebouwen, de wensen van de schoolbesturen, de actuele leerlingenprognoses, maar ook inclusief bredere gebiedsontwikkeling en toekomstige nieuwbouwprojecten in relatie tot mogelijke toekomstige locatie(s) van de Oranjeschool, of wellicht een tweede brede school in het dorp Vroomshoop.

Bijlagen bij dit IHP:

1. Landelijke Ontwikkelingen
2. Prognoses BO, VO en SBO van Pronexus
3. Rapport HEVO
4. Beslisbomen verduurzaming scholen
5. Schema IBO
6. Subsidieregeling ‘Maatwerk’
7. Verslagen interviews met schoolbesturen
8. Verslagen interviews kinderopvang

Bijlage 1: Landelijke ontwikkelingen

1. Onderwijs 2032

Het Platform Onderwijs 2032 heeft in 2015 in opdracht van de staatssecretaris van Onderwijs een maatschappelijke dialoog gevoerd over de inhoud van het primair en het voortgezet onderwijs. Het doel was te komen tot een visie op de kennis en de vaardigheden die leerlingen moeten opdoen met het oog op (toekomstige) ontwikkelingen in de samenleving.
Het is duidelijk dat er een nieuwe koers in het onderwijs nodig is om leerlingen die nu voor het eerst naar school gaan de kennis en de vaardigheden mee te geven die ze nodig hebben wanneer ze in 2032 aan hun volwassen en werkende leven beginnen. Het Platform onderscheidt een aantal kenmerken van gewenst toekomstig onderwijs, waaronder een grotere nadruk op persoonsvorming (naast kennisontwikkeling en maatschappelijke vorming het derde hoofddoel van het onderwijs). Met een beter evenwicht tussen deze doelen kan het onderwijs leerlingen begeleiden in hun ontwikkeling tot zelfstandige volwassenen die vaardig, waardig en aardig zijn, voor zichzelf en voor hun omgeving. (Bron: Ons-Onderwijs 2032-Eindadvies-januari 2016)

2. Passend Onderwijs

2.1. Wat wordt bedoeld met Passend Onderwijs?

Passend onderwijs is een beleidsverandering, die uitgaat van het Ministerie van OCW. Het gaat erom dat alle leerlingen zich optimaal kunnen ontwikkelen op school. Het stelsel moet zo goed mogelijk onderwijs bieden aan kinderen die extra begeleiding nodig hebben.
Het uitgangspunt van Passend onderwijs is de verantwoordelijkheid van schoolbesturen om voor elke leerling een passend onderwijsaanbod te realiseren. Als een school niet kan voorzien in de behoeften van het kind, dan wordt in overleg met de ouders uitgezocht welke school binnen het samenwerkingsverband dat wel kan.
Een passend onderwijsaanbod houdt dus in dat onderwijs en ondersteuning moeten aansluiten op de behoeften van het kind. Daarbij wordt ook gekeken naar de mogelijkheden van het personeel en de wensen van de ouders.
Bij Passend onderwijs zijn er meerdere doelen opgesteld.

- Het verbeteren van de onderwijskwaliteit. Alle kinderen hebben recht op toegang tot onderwijs van goede kwaliteit. De kwaliteit van het onderwijs aan zorgleerlingen moet verbeterd worden door helder te formuleren wat zij precies gaan leren.

- De ondersteuning aan kinderen met speciale zorgbehoeften moet beter, onder andere met behulp van handelingsgerichte diagnostiek (HGPD[8])). Een nevendoel daarbij is het oplossen van de beperkingen van de bestaande wetgeving.

- Er is een landelijk dekkende structuur van regionale netwerken. Binnen deze netwerken moet de onderwijszorgstructuur transparant zijn.

- De kwaliteit van pabo's en lerarenopleidingen moet beter. Dat betekent dat nieuwe leerkrachten adequaat kunnen omgaan met verschillen tussen leerlingen.

Passend onderwijs heeft gevolgen voor de onderwijshuisvesting. Als meer kinderen met een extra zorgvraag op reguliere scholen instromen, moet de huisvesting daarvoor voldoende geschikt zijn of worden gemaakt. Dit is vooral een vraag van kwaliteit van de gebouwen in plaats van capaciteit. Concreet kan dan gedacht worden aan verzorgruimtes die nodig zijn, drempelloze toegangen of ruimtes

[8] *) Met HGPD slaagt de leerkracht erin de ontwikkeling van een leerling te stimuleren. De leerling leert zijn of haar ontwikkelingskracht te benutten en méér eigenaar te zijn van de eigen ontwikkeling. HGPD is een manier van denken én van doen. Juist de positieve kwaliteiten en mogelijkheden van de 'zorgleerling' worden als uitgangspunt genomen 'waar is de leerling sterk in?'. Daarmee geeft HGPD een praktische invulling aan 'pedagogisch optimisme'. Een 'zorgleerling' is in deze optiek vooral een 'kansleerling'.

waar met individuele kinderen apart gewerkt kan worden.

2.2. Passend Onderwijs en inclusiviteit

In zijn brief van november 2020 beschrijft de minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media van dat hij verder wil gaan met passend onderwijs en dat hij nòg verder wil gaan dan tot nu toe. Meer leerlingen zullen thuisnabij voorzien moeten worden van passende ondersteuning. Conform het Onderwijsraadadvies 'Steeds Inclusiever' wil de minister de komende 15 jaar stapsgewijs naar nog inclusiever onderwijs gaan.
Naast alle verbeterpunten die de minister benoemt voor het onderwijs, beschrijft hij ook de noodzaak tot verbetering in de samenwerking tussen gemeenten en onderwijs. Een aantal keer wijst de minister op de noodzakelijke verbinding en samenwerking van onderwijs met gemeenten en de jeugdhulp- en zorgorganisaties.
Het doel van de inzet op inclusiever onderwijs is dat leerlingen met en zonder ondersteuningsbehoeften vaker samen dicht bij huis naar dezelfde school kunnen, als het kan in dezelfde klas zitten en elkaar ontmoeten op het schoolplein.
Wanneer diversiteit op school de norm wordt, is dat in de samenleving daarna ook het geval. Voor die leerlingen voor wie dit nodig is, blijft er een tijdelijke plek in een specialistische setting. Het speciaal onderwijs moet hiernaast een specialistisch netwerk worden, dat zijn expertise binnen inclusievere scholen inzet.

Passend Onderwijs zorgt voor een andere huisvestingsbehoefte bij scholen. Er kan bijvoorbeeld meer behoefte zijn aan kleinere onderwijsruimten, in plaats van klassieke klaslokalen.

Niet op alle scholen
Onderwijsprofessionals beseffen zich echter ook dat zich situaties voor kunnen doen waarbij het echt niet in het belang van een kind is dat het op die thuisnabije schoolonderwijs blijft volgen. In dat geval volgt verwijzing naar een school of voorziening die wel tegemoet kan komen aan die specifieke ondersteuningsbehoefte. In elk geval is het belangrijk dat een kind thuisnabij naar school gaat en daar de ondersteuning krijgt die nodig is. Veelal komt men daarmee tegemoet aan de dringende wens van de ouders, maar vooral ook omdat het belangrijk is dat een kind zich ontwikkelt in de eigen sociale omgeving. Op termijn zal dit leiden tot vermindering van het aantal leerlingen in het Speciaal Basisonderwijs, wat overigens geen doel op zich is. Thuisnabij passend onderwijs realiseren is dat wel. Naast dat dit consequenties heeft voor het primaire proces (onderwijs en opvoeding) zal dat ook gevolgen hebben voor de wijze waarop de huisvesting vorm gaat krijgen. Gebouwen zullen opener moeten zijn, flexibeler. Scholen gaan immers afscheid nemen van vaste groepen en zullen flexibeler moeten zijn om groep doorbrekend onderwijs te kunnen geven. Dat heeft dus ook consequenties voor de beoogde aanpassingen/renovatie/nieuwbouw van de schoolgebouwen, maar bijvoorbeeld ook de ruimtebehoefte die voortkomt uit de toekomstige inzet van onderwijsondersteuners. In de gebouwen moet voldoende ruimte zijn voor het werken met kleinere groepen, ook dát heeft qua vierkante meters/vloeroppervlak consequenties voor de onderwijshuisvesting.

Bron: Onderwijsraad

3. 21e eeuwse vaardigheden

21e eeuwse vaardigheden, of 21st century skills, zijn competenties die leerlingen nodig hebben om succesvol deel te nemen in de maatschappij van de toekomst. De maatschappij verandert door technologie en digitalisering van een industriële naar een kennis- en netwerksamenleving. Gevolg is bijvoorbeeld dat meer mensenwerk wordt gedaan door machines. En bij steeds meer werk worden computers en ICT gebruikt. Werk verandert, functies veranderen. Jongeren hebben 21e -eeuwse vaardigheden nodig om hierop voorbereid te zijn.
Het gaat om 11 competenties die weergegeven zijn in onderstaand model van de 21e -eeuwse vaardigheden, van Nationaal Expertisecentrum Leerplanontwikkeling (SLO) en Kennisnet. Het gaat bijvoorbeeld om vaardigheden als kritisch denken, creatief denken, probleem oplossen, ICT basisvaardigheden, informatievaardigheden, computational thinking[9] vaardigheid; het begrip duidt op de combinatie van de vaardigheden computational thinking, mediawijsheid en informatievaardigheden. (Bron: Kennisnet)

[9] Computational thinking is het denkproces waarmee problemen en hun oplossingen zo worden geformuleerd dat ze kunnen worden gepresenteerd in een vorm die effectief kan worden uitgevoerd door een informatie verwerkende tussenpersoon, zoals een computer of een mens, of een combinatie van beide." (Wing 2011)

4. (Integrale) Kindcentra (I)KC's))

Zowel op lokaal als landelijk niveau wordt gestreefd naar betere afstemming van en samenhang tussen onderwijs, kinderopvang, peuterspeelzalen en voor, - en vroegschoolse educatie. Om dit te realiseren, worden er in Nederland steeds meer (I)KC's op vrijwillige basis gerealiseerd. De wetgeving voor de verschillende functies kent echter nog beperkingen voor verdergaande integratie van verschillende organisaties voor onderwijs, opvang en aanvullende functies. Diverse gremia roepen daarom de politiek op om beleid voor de totstandkoming van (I)KC's te bevorderen zodat de lokale initiatieven op dit gebied mogelijk worden. In Twenterand ligt de keuze voor hoe de samenwerking in de Brede Scholen wordt ingestoken: blijft het vooral ad hoc en op huisvestingsgebied, of gaat er de komende jaren meer samenwerking tussen de betrokken scholen en kinderopvangorganisatie(s) komen. Deze keuze moet in de komende periode gemaakt worden.

Knelpunt bij de realisatie van (I)KC's vormt de financiering van het Kinderopvanggedeelte. Het onderwijs valt onder de zorgplicht van de gemeente waarvan de bekostiging voor wat betreft het huisvestingsdeel wordt geregeld via de zgn. Huisvestingsverordening, maar dat geldt niet voor de Kinderopvang. Deze laatste organisaties beschikken echter niet over voldoende financiële draagkracht om de investeringen bij nieuwbouw bij (I)KC's te kunnen financieren. De Kinderopvang in Twenterand is op dit moment heel divers gehuisvest. In bestaande schoolgebouwen betreft het vaak medegebruik (gebruik van leegstaande lokalen), maar op andere plaatsen wordt voorzien in een locatie middels huur. In het IHP wordt beleid geformuleerd over de wijze waarop deelname van Kinderopvang in brede scholen of anderszins geregeld wordt.

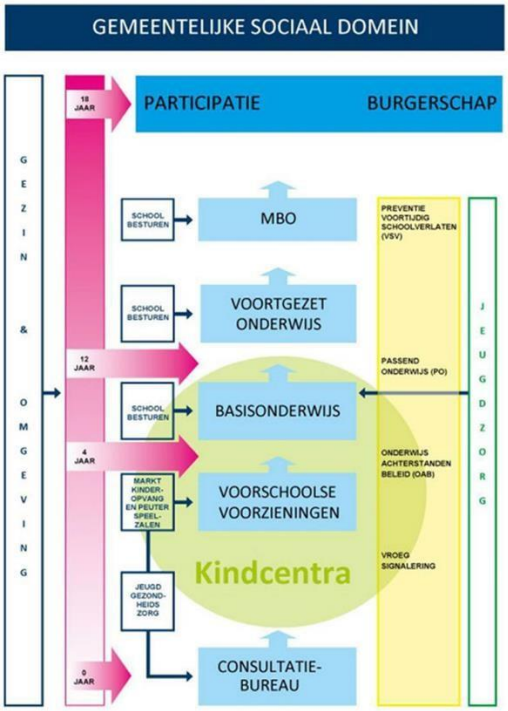

Bron: VNG

5. Bewegingsonderwijs

Voor het bewegingsonderwijs in het basisonderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs zijn wettelijk kerndoelen en eindtermen vastgesteld**.**
Basisscholen hebben de vrijheid om hun onderwijsprogramma zelf vorm te geven binnen de wettelijk vastgestelde kerndoelen.
Basisscholen moeten voor groep 3 t/m 8 vanaf 1 januari 2023 twee lesuren bewegingsonderwijs per week aanbieden volgens de wet. Dat gaat om:
- 90 minuten in het regulier basisonderwijs (2 lessen van 45 minuten), en
- 135 minuten voor speciale scholen voor basisonderwijs (3 lessen van 45 minuten).

In het Voortgezet Onderwijs is de lessentabel vervallen (2014), maar als een school zich houdt aan alle regels is het gemiddeld:
- 2,5 uur voor vmbo
- 2,2 uur voor havo

- 2 uur voor vwo

Sporthallen en ruimten maken geen deel uit van het IHP.

6. Decentralisatie jeugdzorg

Sinds 1 januari 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor de jeugdzorg. Er moet sprake zijn van een sluitende zorgstructuur waarbij er veel aandacht is voor preventie. Hiervoor is een stevige basisinfrastructuur nodig, waarin vanzelfsprekend het onderwijs een belangrijke rol vervult[10]. Koppelingen tussen voorzieningen voor jeugdzorg en onderwijs liggen daarbij voor de hand om snel en adequaat preventief en curatief te kunnen optreden in situaties van jeugdproblematiek. Via de regiovisie jeugdhulp Twente krijgt dit o.a. aandacht.

7. Onderwijsrendement en onderwijskwaliteit

De druk op scholen neemt toe om de onderwijskwaliteit en het -rendement te vergroten. Scholen worden steeds nadrukkelijker beoordeeld op de onderwijsprestaties door de Onderwijsinspectie, maar ook door de onderwijsconsumenten i.c. de ouders. Dit betekent dat de (veelal beperkte) middelen van scholen ook aangewend moeten worden voor het primaire proces van scholen: het organiseren van kwalitatief goed onderwijs.

[10] In de jeugdwet worden scholen met name genoemd als de preventieve voorzieningen in het kader van het jeugdbeleid

8. Onderwijsgebouwen en binnenmilieu

8.1. Onderwijsgebouwen en Gezondheid

Nederland telt ruim 7000 vestigingen basisonderwijs met in totaal meer dan 1.5 miljoen leerlingen. Aangezien op acht van de tien scholen het binnenklimaat onder de maat is, staan de gezondheid en de onderwijsprestaties van meer dan een miljoen kinderen onder druk. Ook voor de arbeidsomstandigheden van de leerkrachten is deze situatie nadelig. De vraag dringt zich op wat op termijn de maatschappelijke kosten hiervan zijn. Voor oplossingen die een beter binnenmilieu in basisscholen moeten bewerkstelligen, volstaat niet dat we ons uitsluitend op technische ingrepen en installaties richten.
"Een gebouw is meer dan een optelsom van minimale wensen. Voor het welbevinden van leerlingen is naast goede pedagogische ondersteuning een stimulerend en gezond schoolgebouw een eerste vereiste. Ruimtelijke kwaliteit is daarop van wezenlijke invloed. Goed ontworpen en onderhouden scholen werken opbeurend voor zowel de lichamelijke gesteldheid als de gemoedstoestand van kinderen en onderwijskrachten. Sturen op architectonische kwaliteit geeft mede invulling aan het streven naar duurzaamheid. Een school die als duurzaam gebouw zichtbaar en beleefbaar is, speelt bovendien een educatieve rol in hoe wij omgaan met de (gebouwde) wereld waarin wij leven". Citaat van Kennisplatform voor het onderwijs.

De huidige programma's van eisen (PvE's) leiden tot een ondermaats binnenmilieu en tot gebouwen die niet meer aan de verwachtingen voldoen. Immers, de aard, de intensiteit en de duur van het gebruik van schoolgebouwen zijn de afgelopen jaren sterk veranderd. Deze ontwikkelingen hebben consequenties voor de eisen die in de huidige tijd gesteld moeten worden aan goede huisvesting met een gezond binnenklimaat. Door zowel de binnenklimaat PvE's als de ruimtelijke PvE's te actualiseren, rekening houdend met een integrale aanpak van energiebesparing, kan een noodzakelijke kwaliteitsslag gemaakt worden.

(Bron: Rijksbouwmeester: "Advies aan staatssecretaris van OCW inzake onderwijshuisvesting 2009)

Het coronavirus heeft ervoor gezorgd dat luchtkwaliteit en ventilatie in schoolgebouwen prominenter op de agenda staat dan ooit. *Goed ventileren is noodzakelijk voor een gezond en prettig binnenklimaat. Het helpt ook om de overdracht van luchtweginfecties, zoals COVID-19, te beperken. Ventileren is het 24 uur per dag verversen van de binnenlucht met verse schone buitenlucht. De verse buitenlucht vervangt steeds een deel van de lucht in school die vervuild is door bijvoorbeeld fijnstof en vocht. Scholen kunnen ventileren door ramen op een kier te zetten, via roosters of kieren, of met mechanische ventilatiesystemen. Daarnaast is regelmatig luchten van ruimtes belangrijk. Luchten doe je bijvoorbeeld door gedurende 10 tot 15 minuten ramen en deuren wijd tegen elkaar open te zetten. Je laat dan in één keer veel verse lucht naar binnen. (*Citaat RIVM).

Luchtkwaliteit is een eerste verantwoordelijkheid van de schoolbesturen, maar daar waar deze niet op orde (te krijgen) is, zal dat in nauwe samenwerking tussen schoolbesturen en de gemeente opgelost moeten worden.
In oktober 2021 wordt de tweede inschrijfmogelijkheid geopend voor schoolbesturen en gemeenten om aanvullende financiële middelen te krijgen ten behoeve van de verbetering van de luchtkwaliteit (SUVIS-regeling). Binnen de gemeente Twenterand heeft Het Noordik in de eerste ronde gebruik gemaakt van deze mogelijkheid. Als resultaat van regionale afstemming heeft de gemeente Twenterand besloten om geen cofinanciering te verstrekken. Deze cofinanciering door de gemeente is nodig om in aanmerking te komen voor deze subsidie[11]
Onderwijsgebouwen en 'Frisse scholen'

Een frisse school is een schoolgebouw (basis- of voortgezet onderwijs) met een laag energiegebruik en

[11] Zie: https://www.rvo.nl/subsidie-en-financieringswijzer/suvis

een gezond binnenmilieu als het gaat om luchtkwaliteit, temperatuur, comfort, licht en geluid.
Een energiezuinige, gezonde en duurzame school levert een bijdrage aan een duurzame wereld en is daarmee een statement aan leerlingen en de omgeving.
Bij nieuwbouw of renovatie is het belangrijk om al in een vroeg stadium eisen te formuleren aan het ontwerp van het gebouw en de installaties. De maatregelen kunnen dan nog in het ontwerp worden geïntegreerd en zo kunnen kosten worden bespaard. Het uiteindelijke doel is een zo gezond, comfortabel en energiezuinig mogelijke school binnen het beschikbare budget.
Het Programma van Eisen – Frisse Scholen gaat in op vijf thema's:

1. energie,
2. lucht: binnen luchtkwaliteit,
3. temperatuur: thermisch comfort,
4. licht: visueel comfort,
5. geluid: akoestisch comfort.

Voor ieder thema zijn drie ambitieniveaus vastgesteld:

- ✓ klasse C (acceptabel)
- ✓ klasse B (goed)
  en
- ✓ klasse A (zeer goed)

Daaraan zijn (prestatie)eisen gekoppeld. Klasse C is het basisniveau; gebaseerd op geldende wet- en regelgeving, zoals deze in het Bouwbesluit tot 2012 van kracht waren. De eisen zijn zo geformuleerd dat alle eisen die bij C staan ook voor B en A gelden, tenzij daar een zwaardere eis is opgenomen.
In 2012, 2015 en 2021 zijn de eisen in het Bouwbesluit voor nieuwbouw zodanig verzwaard, dat bij nieuwbouw voor de thema's energie en lucht minimaal BENG (bijna energieneutraal) Frisse scholen klasse B moet worden gerealiseerd. Voor een uitgebreide uiteenzetting over de normen en criteria met betrekking tot Frisse scholen, wordt verwezen naar het 'Programma van eisen Frisse scholen 2021 op de website van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland'.[12]

Eind juni 2019 presenteerde het kabinet het klimaatakkoord. De aangekondigde maatregelen moeten ervoor zorgen dat de CO2-uitstoot in 2030 met 49% is gedaald ten opzichte van 1990.
Deze routekaart 'verduurzaming gemeentelijk vastgoed' laat zien wat de opgave is:

Bron: Ruimte OK

[12] Zie: Https://www.rvo.nl/onderwerpen/duurzaam-ondernemen/gebouwen/technieken-beheer-eninnovatie/frisse-scholen

Huisvesting wordt beschouwd in periodes van ten minste 40 jaar (vanwege de afschrijvingstermijn). Hiervan is de consequentie dat alle nieuwe schoolgebouwen per 1-1-2021 wettelijk uitgevoerd moeten worden volgens BENG, maar bij voorkeur ENG. Het streven vanuit de routekaart is erop gericht om de bestaande gebouwenvoorraad voor 2036 aangepast te hebben volgens de principes van Frisse Scholen C dan wel Frisse Scholen B.
De gemeente Twenterand wil waar mogelijk verduurzamen, maar zal daar, gezien de zeer beperkte financiële ruimte op dit moment, op termijn middelen voor moeten vrijmaken. Een belangrijke eigen bijdrage van de schoolbesturen, binnen de wettelijke mogelijkheden, zal daarbij noodzakelijk zijn. Verduurzaming zal veel geld en inspanning kosten, maar het is nodig om eerst een doel te formuleren, en dan te gaan kijken naar de mogelijkheden. Bijvoorbeeld: In 2050 moeten de schoolgebouwen in de gemeente voldoen aan de ENG-normen.

9. Investeringsverbod Primair Onderwijs

Hoewel de wet (WPO art. 148 en WEC art. 143) ruimte kan geven voor interpretatie, is deze bedoeld (en wordt in de praktijk als zodanig ook uitgelegd) als een verbod op investeringen in zaken anders dan omschreven. Daarmee is investeren in huisvesting ook verboden. Met betrekking tot het investeringsverbod is het voorstel om de WPO en de WEC (dan wel de toelichting daarop) zodanig aan te passen dat het overeenkomt met de betreffende bepalingen uit de WVO en dat schoolbesturen in het PO en SO daarmee de mogelijkheid krijgen om in huisvesting te investeren.

10. Samenhang in (jeugd)beleid

Onderwijs is een groot goed, alle kinderen kunnen zich hier ontwikkelen en leren vaardigheden om zich een positie te verwerven in de maatschappij. De gemeente heeft de verantwoordelijkheid om de aansluiting van zorg en onderwijs goed vorm te geven, onderwijsachterstanden bij kinderen tegen te gaan, toe te zien op de leerplicht en diverse andere specifieke wettelijke taken. Gemeenten krijgen financiële middelen van het Rijk om goed onderwijsachterstandenbeleid te voeren. Voor- en vroegschoolse educatie (vve) is onderdeel van het onderwijsachterstandenbeleid. Daarnaast hebben gemeenten ook een taak ten aanzien van de zgn. vervroegd schoolverlaters (vsv'ers).

De gemeente Twenterand werkt op dit moment aan het ontwikkelen van een meer integrale visie ten aanzien van onderwijs, jeugd en gezondheid. Met wil meer integraal kijken en zich daarbij ook sterker richten op wijken/dorpen waar sprake is van een geclusterde problematiek (wijkgerichte aanpak). De gemeente wil daarbij verder kijken dan alleen het verstrekken van vve-middelen. Enkele voorbeelden daarvan zijn het actieplan 'Laaggeletterdheid' en de pilot 'Samen Digitaal'.

11. Landelijke lobby financiering onderwijshuisvesting

Er is een landelijke ontwikkeling gaande, deels geïnitieerd vanuit de Landelijke Vereniging voor Onderwijshuisvesting (LVO), ondersteund door de VNG, die stelt dat er de komende periode veel meer geld moet worden vrijgemaakt voor onderwijshuisvesting. Volgens een in het najaar van 2020 verschenen rapportage voldoet 60% van de schoolgebouwen in Nederland niet aan de normen die gelden of gaan gelden op het gebied van energie, verduurzaming en ventilatie. Er wordt een bedrag van 21 miljard euro genoemd dat hier landelijk voor nodig is. Meerdere gemeenten hebben hiertoe een brandbrief richting het kabinet ondertekend. Ook de wethouder Onderwijs van de gemeente Twenterand speelt een actieve rol in dit traject, vanwege zijn deelname aan de VNG-werkgroep Zorg, Jeugd en Onderwijs (ZJO).

12. Vereenvoudiging bekostiging

Vanaf januari 2023 geldt een vereenvoudigde bekostiging voor het basisonderwijs. De systematiek die tot op heden van toepassing is, is complex, sturend en lastig voorspelbaar. Hierdoor sluit deze bekostigingssystematiek onvoldoende aan bij de sturingsfilosofie van de lumpsum. Het uitgangspunt van de lumpsum is dat schoolbesturen vrij zijn om binnen de wettelijke kaders de beschikbare middelen naar eigen inzicht te besteden voor de realisatie van hun onderwijskundige doelen. Door de complexiteit, sturende effecten en lastige voorspelbaarheid wordt het maken van goede afwegingen en de dialoog met stakeholders bemoeilijkt.

Om deze redenen is in 2018 door de PO-Raad, met ondersteuning van het ministerie van OCW, een voorstel voor het vereenvoudigen van de bekostiging uitgewerkt. Na de nodige tussenstappen en wijzigingen heeft de uiteindelijke uitwerking geleid tot een wetsvoorstel dat op 26 januari 2021 met algemene stemmen door Tweede Kamer is aangenomen en op 26 februari 2021 door de Eerste Kamer als hamerstuk is aanvaard.

Aanpassingen in de onderliggende besluiten en regelingen volgden later. In de kern bestaat de vereenvoudiging uit de volgende maatregelen:
1. De gemiddelde gewogen leeftijd (GGL) wordt afgeschaft
2. Het onderscheid in de bekostiging tussen onderbouw en bovenbouw verdwijnt
3. De personele en materiële bekostiging worden samengevoegd
4. De volledige bekostiging wordt op kalenderjaarbasis bepaald en uitbetaald, waarbij ook de teldatum wijzigt van 1 oktober t-1 naar 1 februari t-1[13].
5. Enkele specifieke maatregelen voor het speciale scholen voor basisonderwijs, het (voortgezet) speciaal onderwijs en samenwerkingsverbanden, zoals de afschaffing van de 2%-systematiek voor het sbo en de groeibekostiging voor het sbo en (v)so.

Al deze wijzigingen worden doorgevoerd voor de basisbekostiging, de extra bekostiging (voorheen aanvullende bekostiging) en de aanvullende bekostiging (voorheen bijzondere bekostiging). De maatregelen zijn vooral technisch van aard, er worden geen bekostigingsonderdelen geschrapt en de maatregelen worden budgetneutraal uitgevoerd.

[13] Waar gesproken wordt over ‘t-1’ wordt bedoeld dat het om een datum gaat voorafgaand aan het relevante bekostigingsjaar. Bijvoorbeeld, voor kalenderjaar 2023 geldt de teldatum 1 februari van kalenderjaar 2022. In dit geval is bekostigingsjaar 2023 jaar t en het kalenderjaar van de teldatum 2022 jaar t-1.

Bijlage 2: Leerlingenprognose Pronexus

Rapport integraal opnemen

Bijlage 3: HEVO-rapport

* Het integrale rapport is te vinden op: https://www.hevo-quickscan.nl/report/SR2IH6K7

* De samenvatting:

HEVO QUICKSCAN

TWENTERAND

Advies
- < 57 punten: binnen 5 jaar renovatie of nieuwbouw
- 57 - 63 punten: binnen 5 - 10 jaar renovatie of nieuwbouw
- 63 - 69 punten: binnen 10 - 20 jaar renovatie of nieuwbouw
- > 69 punten: na 20 jaar of langer renovatie of nieuwbouw

Benieuwd hoe we tot dit oordeel zijn gekomen?
Bekijk beoordelingscriteria

Bestuur	Naam	Type	Bouwjaar	Uitstraling x1	BouwkundigY x3	Veiligheid x1	B.Milieu x2	Exploitatie x2	Onderwijs / functioneel x3	Advies ^
Varietas	Kindcentrum TROTZ!	Quick	1980	5,0	4,0	6,0	5,0	4,0	5,0	56,0
SCO-T	C.B.S. De Bron	Quick	1976	5,5	4,0	6,0	5,0	4,0	5,0	56,5
Varietas	O.B.S. De Schakel	Quick	1977	5,5	4,0	6,0	5,0	4,0	5,5	58,0
SCO-T	C.B.S. Shalom	Quick	1989	6,0	4,0	6,0	4,0	4,0	6,0	58,0
SCO-T	C.B.S. De Regenboog	Quick	1974	6,0	4,0	6,0	5,5	4,0	5,0	58,0
SVLOGG	Ref.B.S. Johannes Bogermanscho...	Quick	1978	5,5	4,0	6,0	5,0	5,0	5,0	58,5
PCBO Vroomsh...	C.B.S. Oranjeschool	Quick	1930	6,0	4,5	5,5	5,0	5,0	5,0	60,0

CO-T	C.B.S. De Pölle	Quick	1929	6,0	4,0	6,0	5,0	4,0	6,0	60
SCO-T	C.B.S. Eltheto (Bouwdeel 2)	Quick	1974	6,0	4,0	6,0	5,0	4,0	6,0	60,0
SCO-T	C.B.S. Eltheto (Bouwdeel 1)	Quick	1974	6,0	4,0	6,0	5,0	4,0	6,0	60,0
SCO-T	C.B.S. De Fontein - Hoofdweg	Quick	1929	6,0	4,0	5,5	5,5	4,0	6,0	60,5
SKOT	Willibrordusschool	Quick	1978	5,5	4,0	6,0	5,0	5,0	6,0	61,5
Het Noordik	CSG Het Noordik Vroomshoop (B...	Quick	1952	7,0	4,0	6,0	5,5	5,5	5,0	62,0
Het Noordik	CSG Het Noordik Vriezenveen (Bo...	Quick	1978	5,5	4,0	6,0	5,5	7,0	5,0	63,5
SCO-T	C.B.S. Rehoboth	Quick	1968	6,0	4,0	6,0	5,5	4,0	7,0	64,0
PCBO Vroomsh...	C.B.S. Nieuwoord (Bouwdeel 1)	Quick	1976	6,0	5,0	6,0	5,0	5,5	6,0	66,0
Het Noordik	CSG Het Noordik Vroomshoop (B...	Quick	2000	5,5	5,5	6,0	5,5	5,5	5,5	66,5
SVLOGG	Ref.B.S. Johannes Bogermanscho...	Quick	2004	5,5	6,5	6,0	5,0	5,0	5,5	67,5
Varietas	O.B.S. Weemewereld	Quick	2011	6,0	7,0	6,0	6,0	5,0	5,5	71,5
Hannahscholen	G.B.S. Domino	Quick	2012	7,0	7,0	6,0	7,0	4,0	5,5	72,5
PCBO Vroomsh...	C.B.S. Nieuwoord (Bouwdeel 2)	Quick	2007	6,0	7,5	6,0	5,0	5,5	6,0	73,5
SCO-T	C.B.S. Shalom (dislocatie)	Quick	2011	6,0	7,0	6,0	6,0	4,0	7,0	74,0
SCO-T	C.B.S. De Fontein - Oranjestraat	Quick	2013	7,0	8,0	6,0	6,0	4,0	6,0	75,0
Varietas	O.B.S. De Blokstoeke	Quick	2013	7,0	8,0	6,0	7,0	4,0	6,0	77,0

SCO-T	Christelijke Dalton Basisschool 'D...	Quick	1976	6,0	8,0	6,0	5,0	4,0	8,0	78,0
SCO-T	C.B.S. De Smithoek	Quick	2013	7,0	8,0	7,0	6,0	4,0	8,0	82,0
PCBO Vroomsh...	C.B.S. 't Groeipunt	Quick	2018	7,0	7,5	7,0	7,5	5,0	7,0	82,5
SCO-T	SBO De Sleutel	Quick	2018	7,0	8,0	7,0	7,0	6,0	7,0	85,0
Het Noordik	CSG Het Noordik Vriezenveen (Bo...	Quick	2016	7,0	8,0	7,0	7,5	7,0	8,0	91,0

Bijlage 4: Beslisbomen Verduurzaming scholen

Beslisboom Verduurzaming Scholen – Maatregelpakketten en Kostenindicaties

	Bouwjaar	<1975				
	Huidige warmtebron	Aardgas				
	Nieuwe warmtebron	Aardgas	Aardgas	Aardgas	All electric	Warmtenet
	Terugverdientijd	**5 jaar**	**15 jaar**	**25 jaar**	**25 jaar**	**25 jaar**
Thema	**Ambitie**	Wettelijk	FS - C	FS - B Hybride	FS - B All electric obv WKO	FS - B Warmtenet (LT)
Thermische schil	Vloer isoleren Rc 3.5 [FS#2]			✓	✓	✓
	Naisoleren spouwmuren (gevel)	✓	✓			
	Gevel naisoleren Rc 4.5			✓	✓	✓
	Dak naisoleren Rc 6,0		✓	✓	✓	✓
	Vervangen enkele beglazing in bestaand kozijn		✓	✓	✓	✓
	Vervangen dubbele beglazing in bestaand kozijn					
	Verbeteren kierdichting (vloer, gevel en dak)		✓	✓	✓	✓
	Aanbrengen handbediende buitenzonwering		✓	✓	✓	✓
	Investering per thema	€ 17.600	€ 215.000	€ 326.600	€ 326.600	€ 326.600
Ventilatie**	Energiezuinige ventilator (vervanging)					
	Isoleren van ventilatiekanalen					
	Cascaderegeling ventilatoren					
	Tijdschakelaar met weekendschakeling aanbrengen					
	Aanbrengen WTW (middels twin-coil) bij aanwezig mechanisch balanssysteem [FS#3]					
	Automatische zomernachtventilatie (koelen van pand met buitenlucht)		✓	✓	✓	✓
	Mechanische decentrale CO2 gestuurde ventilatie (nieuw) [FS#4]		✓	✓	✓	✓
	Mechanische centrale CO2 gestuurde ventilatie (nieuw) [FS#4]					
	Investering per thema	-	€ 59.800	€ 59.800	€ 59.800	€ 59.800
Verwarming & warm tapwater*	Isolatie om leidingen en appendages	✓	✓	✓		
	Temperatuur regeling per ruimte	✓	✓	✓		
	Weersafhankelijke regeling	✓	✓	✓		
	Optimaliserende regeling op tijdschakelaar	✓	✓	✓		
	Hybride CV - Lucht warmtepomp met bestaande HR107 als backup [FS#7]			✓		
	Grondgebonden warmtepomp icm WKO [FS#7]				✓	
	Laag temperatuur afgifte systeem [FS#7]				✓	✓
	Aansluiten op bestaand of nieuw warmtenet (aanvoertemperatuur 45 graden of meer) [FS#7] ****					✓
	Verwijderen bestaande gas aansluiting				✓	✓
	Investering per thema	€ 11.400	€ 11.400	€ 42.600	€ 159.600	€ 37.400
Verlichting	Handschakelaars uitbreiden met veegschakeling	✓	✓	✓	✓	✓
	Handschakelaars in verblijfsruimtes vervangen door aanwezigheidsdetectie met daglichtschakeling	✓	✓	✓	✓	✓
	Spaarzame verlichting (led, TL5) [FS#5]	✓	✓			
	Spaarzame verlichting (led, TL5) [FS#6]			✓	✓	✓
	Investering per thema	€ 17.400	€ 17.400	€ 18.600	€ 18.600	€ 18.600
PV-panelen	PV-panelen; stuks afhankelijk van pakket [FS#1]		41	49	54	29
	Investering per thema	-	€ 11.300	€ 13.400	€ 14.700	€ 7.900
Overig	Slimme meter	✓	✓	✓	✓	✓
	Investering per thema	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	Investeringskosten per m² bvo (exclusief btw)	€ 35,69	€ 242,23	€ 354,62	€ 445,62	€ 346,38
	Investeringskosten per m² bvo (inclusief 5% advieskosten en 21% btw) >	€ 45,35	€ 307,75	€ 450,54	€ 566,15	€ 440,08
	Totale kosten (obv PO school van 1.300 m² bvo exclusief btw) >	€ 46.400	€ 314.900	€ 461.000	€ 579.300	€ 450.300

* Uitgangspunt is dat alle scholen in huidige situatie minimaal voorzien zijn van een HR107 of vergelijkbaar
** Zonder balansventilatie is het in de praktijk, zeker in de winter, zeer moeilijk om luchtkwaliteit klasse C (max 1200 ppm) te halen. Ook met balansventilatie hangt de beoogde luchtkwaliteit sterk af van een goed systeem en van goed gebruik, beheer en onderhoud.
*** In licht groen zijn maatregelen aangegeven welke een terugverdientijd hebben die langer is dan benoemde periode maar welke wel geadviseerd worden om uit te voeren. Maatregelen richten zich veelal op verbetering van het binnenklimaat
**** Prijs voor aanbrengen afleverset. Exclusief aansluitkosten om op het net aangesloten te kunnen worden; deze zijn variable door omgevingsfactoren zoals reeds aanwezig warmtenet en afstand tot de bron

Maatregelen die inbegrepen zijn in de beslisboom
Activiteiten Regeling - Friese Scholen C-B - Enkele overige maatregelen.
Maatregelen die niet inbegrepen zijn in de beslisboom:
Liftinstallaties; - Gymzalen; - Geometrie van het gebouw; - alleen het thermisch discomfort; - Nagalmtijd - het buiten terrein bevinden van de school.

#1. Minimaal 10% van de totale energieconsumptie van het gebouw is afkomstig van duurzame bronnen.
#2. Daar waar kinderen op de vloer zitten is de vloertemperatuur minimaal 22°C. (Plaatsen van isolatie matten op de vloeren van klassen 20% Ag m²)
#3. De CO2-concentratie in leslokalen (in de ademzone) is tijdens gebruikstijd maximaal 1.200 ppm. Er zijn spuiventilatievoorzieningen aanwezig overeenkomstig de eisen onder Luchtkwaliteit. De capaciteit van de spuiventilatievoorzieningen is minimaal 6 dm³/s per m² vloeroppervlak.
- Leslokalen hebben ten minste 4 te openen ramen.
- Van het oppervlak van de te openen delen is minimaal 30% aanwezig bovenin het raamvlak (> 1,8 m) en minimaal 30% onderin het raamoppervlak (<1,8 m).
- Spuiventilatievoorzieningen (te openen ramen) zijn licht bedienbaar staand vanaf de vloer en hebben meerdere fixeerstanden (incl. kierstand) of zijn traploos instelbaar.
- De spuiventilatievoorzieningen zijn tegelijkertijd met de buitenzonwering te gebruiken. De luchtstroom wordt niet door bijv. screens belemmert.
- Het geluidniveau in de leslokalen t.g.v. installaties is maximaal 35 dB.

#4. De CO2-concentratie in leslokalen (in de ademzone) is tijdens gebruikstijd maximaal 950 ppm. Een ventilatiesysteem met mechaniche luchttoevoer is voorzien van warmteterugwinning met een minimaal rendement van 75%. Het ventilatiesysteem heeft een variabele luchtvolumestroom, geregeld op basis van de CO2-concentratie in de ruimte. Het geluidniveau in de leslokalen t.g.v. installaties (LI;A) is maximaal 33 dB.
#5.
- Het geïnstalleerd vermogen van de verlichting in verblijfsruimten bedraagt maximaal 12 W/m².
- Het geïnstalleerd vermogen van de verlichting in overige ruimten bedraagt maximaal 6 W/m².
- De verlichting in verblijfsruimten kan per ruimte worden geschakeld, met een gescheiden gang- en raamzone.
- De verlichting in toiletten en bergingen is geschakeld met behulp van aanwezigheidsdetectie.

#6.
- Het geïnstalleerd vermogen van de verlichting in verblijfsruimten bedraagt maximaal 9 W/m².
- Het geïnstalleerd vermogen van de verlichting in overige ruimten bedraagt maximaal 4,5 W/m².
- De verlichting in verblijfsruimten is geschakeld door middel van aanwezigheidsdetectie, welke kan worden overruled door de gebruiker.

#7. De warmteopwekking heeft een rendement van minimaal 95%.
- De warmtedistributie heeft een rendement van minimaal 95%
- De centrale warmte-opwekking wordt ten minste geregeld op basis van kloktijden, inclusief een weekend- en vakantieprogramma.
- De verwarming kan per ruimte worden (na)geregeld.

Beslisboom Verduurzaming Scholen – Maatregelpakketten en Kostenindicaties

	Bouwjaar	1975 - 1992				
	Huidige warmtebron	Aardgas				
	Nieuwe warmtebron	Aardgas	Aardgas	Aardgas	All electric	Warmtenet
	Terugverdientijd	**5 jaar**	**15 jaar**	**25 jaar**	**25 jaar**	**25 jaar**
Thema	**Ambitie**	Wettelijk	FS - C	FS - B Hybride	FS - B All electric obv WKO	FS - B Warmtenet (LT)
Thermische schil	Vloer isoleren Rc 3.5 [FS#2]			✓	✓	✓
	Naisoleren spouwmuren (gevel)					
	Gevel naisoleren Rc 4.5			✓	✓	✓
	Dak naisoleren Rc 6,0			✓	✓	✓
	Vervangen enkele beglazing in bestaand kozijn		✓	✓	✓	✓
	Vervangen dubbele beglazing in bestaand kozijn			✓	✓	✓
	Verbeteren kierdichting (vloer, gevel en dak)		✓	✓	✓	✓
	Aanbrengen handbediende buitenzonwering		✓	✓	✓	✓
	Investering per thema	-	€ 74.500	€ 350.000	€ 350.000	€ 350.000
Ventilatie**	Energiezuinige ventilator (vervanging)	✓				
	Isoleren van ventilatiekanalen					
	Cascaderegeling ventilatoren					
	Tijdschakelaar met weekendschakeling aanbrengen	✓				
	Aanbrengen WTW (middels twin-coil) bij aanwezig mechanisch balanssysteem [FS#3]					
	Automatische zomernachtventilatie (koelen van pand met buitenlucht)		✓	✓	✓	✓
	Mechanische decentrale CO2 gestuurde ventilatie (nieuw) [FS#4]		✓	✓	✓	✓
	Mechanische centrale CO2 gestuurde ventilatie (nieuw) [FS#4]					
	Investering per thema	€ 6.200	€ 59.800	€ 59.800	€ 59.800	€ 59.800
Verwarming & warm tapwater*	Isolatie om leidingen en appendages	✓	✓	✓		
	Temperatuur regeling per ruimte	✓	✓	✓		
	Weersafhankelijke regeling	✓	✓	✓		
	Optimaliserende regeling op tijdschakelaar	✓	✓	✓		
	Hybride CV - Lucht warmtepomp met bestaande HR107 als backup [FS#7]			✓		
	Grondgebonden warmtepomp icm WKO [FS#7]				✓	
	Laag temperatuur afgifte systeem [FS#7]				✓	✓
	Aansluiten op bestaand of nieuw warmtenet (aanvoertemperatuur 45 graden of meer) [FS#7] ****					✓
	Verwijderen bestaande gas aansluiting				✓	✓
	Investering per thema	€ 11.400	€ 11.400	€ 42.600	€ 159.600	€ 37.400
Verlichting	Handschakelaars uitbreiden met veegschakeling	✓	✓	✓	✓	✓
	Handschakelaars in verblijfsruimtes vervangen door aanwezigheidsdetectie met daglichtschakeling	✓	✓	✓	✓	✓
	Spaarzame verlichting (led, TL5) [FS#5]	✓	✓			
	Spaarzame verlichting (led, TL5) [FS#6]			✓	✓	✓
	Investering per thema	€ 17.400	€ 17.400	€ 18.600	€ 18.600	€ 18.600
PV-panelen	PV-panelen; stuks afhankelijk van pakket [FS#1]		41	49	54	29
	Investering per thema	-	€ 11.300	€ 13.400	€ 14.700	€ 7.900
Overig	Slimme meter	✓	✓	✓	✓	✓
	Investering per thema	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	Investeringskosten per m² bvo (exclusief btw)	€ 26,92	€ 134,15	€ 372,62	€ 463,62	€ 364,38
	Investeringskosten per m² bvo (inclusief 5% advieskosten en 21% btw) >	€ 34,21	€ 170,44	€ 473,41	€ 589,02	€ 462,95
	Totale kosten (obv PO school van 1.300 m² bvo exclusief btw) >	€ 35.000	€ 174.400	€ 484.400	€ 602.700	€ 473.700

* Uitgangspunt is dat alle scholen in huidige situatie minimaal voorzien zijn van een HR107 of vergelijkbaar

** Zonder balansventilatie is het in de praktijk, zeker in de winter, zeer moeilijk om luchtkwaliteit klasse C (max 1200 ppm) te halen. Ook met balansventilatie hangt de beoogde luchtkwaliteit sterk af van een goed systeem en van goed gebruik, beheer en onderhoud.

*** In licht groen zijn maatregelen aangegeven welke een terugverdientijd hebben die langer is dan benoemde periode maar welke wel geadviseerd worden om uit te voeren. Maatregelen richten zich veelal op verbetering van het binnenklimaat

**** Prijs voor aanbrengen afleverset. Exclusief aansluitkosten om op het net aangesloten te kunnen worden; deze zijn variable door omgevingsfactoren zoals reeds aanwezig warmtenet en afstand tot de bron

Maatregelen die inbegrepen zijn in de beslisboom
Activiteiten Regeling - Frisse Scholen C-B - Enkele overige maatregelen.
Maatregelen die niet inbegrepen zijn in de beslisboom:
Liftinstallaties; - Gymzalen; - Geometrie van het gebouw; - alleen het thermisch discomfort; - Nagalmtijd - het buiten terrein bevinden van de school.

#1. Minimaal 10% van de totale energieconsumptie van het gebouw is afkomstig van duurzame bronnen.
#2. Daar waar kinderen op de vloer zitten is de vloertemperatuur minimaal 22°C. (Plaatsen van isolatie matten op de vloeren van klassen 20% Ag m²)
#3. De CO2-concentratie in leslokalen (in de ademzone) is tijdens gebruikstijd maximaal 1.200 ppm. Er zijn spuiventilatievoorzieningen aanwezig overeenkomstig de eisen onder Luchtkwaliteit. De capaciteit van de spuiventilatievoorzieningen is minimaal 6 dm³/s per m² vloeroppervlak.
- Leslokalen hebben ten minste 4 te openen ramen.
- Van het oppervlak van de te openen delen is minimaal 30% aanwezig bovenin het raamvlak (> 1,8 m) en minimaal 30% onderin het raamoppervlak (<1,8 m).
- Spuiventilatievoorzieningen (te openen ramen) zijn licht bedienbaar staand vanaf de vloer en hebben meerdere fixeerstanden (incl. kierstand) of zijn traploos instelbaar.
- De spuiventilatievoorzieningen zijn tegelijkertijd met de buitenzonwering te gebruiken. De luchtstroom wordt niet door bijv. screens belemmert.
- Het geluidniveau in de leslokalen t.g.v. installaties is maximaal 35 dB.

#4. De CO2-concentratie in leslokalen (in de ademzone) is tijdens gebruikstijd maximaal 950 ppm. Een ventilatiesysteem met mechaniche luchttoevoer is voorzien van warmteterugwinning met een minimaal rendement van 75%. Het ventilatiesysteem heeft een variabele luchtvolumestroom, geregeld op basis van de CO2-concentratie in de ruimte. Het geluidniveau in de leslokalen t.g.v. installaties (LI;A) is maximaal 33 dB.
#5.
- Het geïnstalleerd vermogen van de verlichting in verblijfsruimten bedraagt maximaal 12 W/m².
- Het geïnstalleerd vermogen van de verlichting in overige ruimten bedraagt maximaal 6 W/m².
- De verlichting in verblijfsruimten kan per ruimte worden geschakeld, met een gescheiden gang- en raamzone.
- De verlichting in toiletten en bergingen is geschakeld met behulp van aanwezigheidsdetectie.

#6.
- Het geïnstalleerd vermogen van de verlichting in verblijfsruimten bedraagt maximaal 9 W/m².
- Het geïnstalleerd vermogen van de verlichting in overige ruimten bedraagt maximaal 4,5 W/m².
- De verlichting in verblijfsruimten is geschakeld door middel van aanwezigheidsdetectie, welke kan worden overruled door de gebruiker.

#7. De warmteopwekking heeft een rendement van minimaal 95%.
- De warmtedistributie heeft een rendement van minimaal 95%
- De centrale warmte-opwekking wordt ten minste geregeld op basis van kloktijden, inclusief een weekend- en vakantieprogramma.
- De verwarming kan per ruimte worden (na)geregeld.

Beslisboom Verduurzaming Scholen – Maatregelpakketten en Kostenindicaties

	Bouwjaar	1992 - 2015				
	Huidige warmtebron	Aardgas				
	Nieuwe warmtebron	Aardgas	Aardgas	Aardgas	All electric	Warmtenet
	Terugverdientijd	**5 jaar**	**15 jaar**	**25 jaar**	**25 jaar**	**25 jaar**
Thema	**Ambitie**	Wettelijk	FS - C	FS - B Hybride	FS - B All electric obv WKO	FS - B Warmtenet (LT)
Thermische schil	Vloer isoleren Rc 3.5 [FS#2]			✓	✓	✓
	Naisoleren spouwmuren (gevel)					
	Gevel naisoleren Rc 4.5			✓	✓	✓
	Dak naisoleren Rc 6,0			✓	✓	✓
	Vervangen enkele beglazing in bestaand kozijn					
	Vervangen dubbele beglazing in bestaand kozijn			✓	✓	✓
	Verbeteren kierdichting (vloer, gevel en dak)		✓	✓	✓	✓
	Aanbrengen handbediende buitenzonwering		✓	✓	✓	✓
	Investering per thema	-	€ 44.500	€ 320.000	€ 320.000	€ 320.000
Ventilatie**	Energiezuinige ventilator (vervanging)					
	Isoleren van ventilatiekanalen	✓	✓			
	Cascaderegeling ventilatoren	✓	✓			
	Tijdschakelaar met weekendschakeling aanbrengen	✓	✓			
	Aanbrengen WTW (middels twin-coil) bij aanwezig mechanisch balanssysteem [FS#3]	✓	✓			
	Automatische zomernachtventilatie (koelen van pand met buitenlucht)		✓	✓	✓	✓
	Mechanische decentrale CO2 gestuurde ventilatie (nieuw) [FS#4]					
	Mechanische centrale CO2 gestuurde ventilatie (nieuw) [FS#4]			✓	✓	✓
	Investering per thema	€ 23.400	€ 24.700	€ 105.300	€ 105.300	€ 105.300
Verwarming & warm tapwater*	Isolatie om leidingen en appendages	✓	✓	✓		
	Temperatuur regeling per ruimte	✓	✓	✓		
	Weersafhankelijke regeling	✓	✓	✓		
	Optimaliserende regeling op tijdschakelaar	✓	✓	✓		
	Hybride CV - Lucht warmtepomp met bestaande HR107 als backup [FS#7]			✓		
	Grondgebonden warmtepomp icm WKO [FS#7]				✓	
	Laag temperatuur afgifte systeem [FS#7]				✓	✓
	Aansluiten op bestaand of nieuw warmtenet (aanvoertemperatuur 45 graden of meer) [FS#7] ****					✓
	Verwijderen bestaande gas aansluiting				✓	✓
	Investering per thema	€ 11.400	€ 11.400	€ 42.600	€ 159.600	€ 37.400
Verlichting	Handschakelaars uitbreiden met veegschakeling					
	Handschakelaars in verblijfsruimtes vervangen door aanwezigheidsdetectie met daglichtschakeling	✓	✓	✓	✓	✓
	Spaarzame verlichting (led, TL5) [FS#5]	✓	✓			
	Spaarzame verlichting (led, TL5) [FS#6]			✓	✓	✓
	Investering per thema	€ 14.600	€ 14.600	€ 15.800	€ 15.800	€ 15.800
PV-panelen	PV-panelen; stuks afhankelijk van pakket [FS#1]		41	49	54	29
	Investering per thema	-	€ 11.300	€ 13.400	€ 14.700	€ 7.900
Overig	Slimme meter	✓	✓	✓	✓	✓
	Investering per thema	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	Investeringskosten per m² bvo (exclusief btw)	€ 38,00	€ 81,92	€ 382,38	€ 473,38	€ 374,15
	Investeringskosten per m² bvo (inclusief 5% advieskosten en 21% btw) >	€ 48,28	€ 104,08	€ 485,82	€ 601,44	€ 475,36
	Totale kosten (obv PO school van 1.300 m² bvo exclusief btw) >	€ 49.400	€ 106.500	€ 497.100	€ 615.400	€ 486.400

* Uitgangspunt is dat alle scholen in huidige situatie minimaal voorzien zijn van een HR107 of vergelijkbaar

** Zonder balansventilatie is het in de praktijk, zeker in de winter, zeer moeilijk om luchtkwaliteit klasse C (max 1200 ppm) te halen. Ook met balansventilatie hangt de beoogde luchtkwaliteit sterk af van een goed systeem en van goed gebruik, beheer en onderhoud.

*** In licht groen zijn maatregelen aangegeven welke een terugverdientijd hebben die langer is dan benoemde periode maar welke wel geadviseerd worden om uit te voeren. Maatregelen richten zich veelal op verbetering van het binnenklimaat

**** Prijs voor aanbrengen afleverset. Exclusief aansluitkosten om op het net aangesloten te kunnen worden; deze zijn variable door omgevingsfactoren zoals reeds aanwezig warmtenet en afstand tot de bron

Maatregelen die inbegrepen zijn in de beslisboom
Activiteiten Regeling - Frisse Scholen C-B - Enkele overige maatregelen.
Maatregelen die niet inbegrepen zijn in de beslisboom:
Liftinstallaties; - Gymzalen; - Geometrie van het gebouw; - alleen het thermisch discomfort; - Nagalmtijd - het buiten terrein bevinden van de school.

#1. Minimaal 10% van de totale energieconsumptie van het gebouw is afkomstig van duurzame bronnen.
#2. Daar waar kinderen op de vloer zitten is de vloertemperatuur minimaal 22°C. (Plaatsen van isolatie matten op de vloeren van klassen 20% Ag m²)
#3. De CO2-concentratie in leslokalen (in de ademzone) is tijdens gebruikstijd maximaal 1.200 ppm. Er zijn spuiventilatievoorzieningen aanwezig overeenkomstig de eisen onder Luchtkwaliteit. De capaciteit van de spuiventilatievoorzieningen is minimaal 6 dm³/s per m² vloeroppervlak.
- Leslokalen hebben ten minste 4 te openen ramen.
- Van het oppervlak van de te openen delen is minimaal 30% aanwezig bovenin het raamvlak (> 1,8 m) en minimaal 30% onderin het raamoppervlak (<1,8 m).
- Spuiventilatievoorzieningen (te openen ramen) zijn licht bedienbaar staand vanaf de vloer en hebben meerdere fixeerstanden (incl. kierstand) of zijn traploos instelbaar.
- De spuiventilatievoorzieningen zijn tegelijkertijd met de buitenzonwering te gebruiken. De luchtstroom wordt niet door bijv. screens belemmert.
- Het geluidniveau in de leslokalen t.g.v. installaties is maximaal 35 dB.

#4. De CO2-concentratie in leslokalen (in de ademzone) is tijdens gebruikstijd maximaal 950 ppm. Een ventilatiesysteem met mechaniche luchttoevoer is voorzien van warmteterugwinning met een minimaal rendement van 75%. Het ventilatiesysteem heeft een variabele luchtvolumestroom, geregeld op basis van de CO2-concentratie in de ruimte. Het geluidniveau in de leslokalen t.g.v. installaties (LI;A) is maximaal 33 dB.
#5.
- Het geïnstalleerd vermogen van de verlichting in verblijfsruimten bedraagt maximaal 12 W/m².
- Het geïnstalleerd vermogen van de verlichting in overige ruimten bedraagt maximaal 6 W/m².
- De verlichting in verblijfsruimten kan per ruimte worden geschakeld, met een gescheiden gang- en raamzone.
- De verlichting in toiletten en bergingen is geschakeld met behulp van aanwezigheidsdetectie.

#6.
- Het geïnstalleerd vermogen van de verlichting in verblijfsruimten bedraagt maximaal 9 W/m².
- Het geïnstalleerd vermogen van de verlichting in overige ruimten bedraagt maximaal 4,5 W/m².
- De verlichting in verblijfsruimten is geschakeld door middel van aanwezigheidsdetectie, welke kan worden overruled door de gebruiker.

#7. De warmteopwekking heeft een rendement van minimaal 95%.
- De warmtedistributie heeft een rendement van minimaal 95%
- De centrale warmte-opwekking wordt ten minste geregeld op basis van kloktijden, inclusief een weekend- en vakantieprogramma.
- De verwarming kan per ruimte worden (na)geregeld.

Beslisboom Verduurzaming Scholen – Maatregelpakketten en Kostenindicaties

	Bouwjaar	2015 - Nu				
	Huidige warmtebron	Aardgas				
	Nieuwe warmtebron	Aardgas	Aardgas	Aardgas	All electric	Warmtenet
	Terugverdientijd	**5 jaar**	**15 jaar**	**25 jaar**	**25 jaar**	**25 jaar**
Thema	**Ambitie**	Wettelijk	FS - C	FS - B Hybride	FS - B All electric obv WKO	FS - B Warmtenet (LT)
Thermische schil	Vloer isoleren Rc 3.5 [FS#2]					
	Naisoleren spouwmuren (gevel)					
	Gevel naisoleren Rc 4.5					
	Dak naisoleren Rc 6,0					
	Vervangen enkele beglazing in bestaand kozijn					
	Vervangen dubbele beglazing in bestaand kozijn					
	Verbeteren kierdichting (vloer, gevel en dak)					
	Aanbrengen handbediende buitenzonwering					
	Investering per thema	-	-	-	-	-
Ventilatie**	Energiezuinige ventilator (vervanging)					
	Isoleren van ventilatiekanalen					
	Cascaderegeling ventilatoren					
	Tijdschakelaar met weekendschakeling aanbrengen					
	Aanbrengen WTW (middels twin-coil) bij aanwezig mechanisch balanssysteem [FS#3]					
	Automatische zomernachtventilatie (koelen van pand met buitenlucht)					
	Mechanische decentrale CO2 gestuurde ventilatie (nieuw) [FS#4]					
	Mechanische centrale CO2 gestuurde ventilatie (nieuw) [FS#4]					
	Investering per thema	-	-	-	-	-
Verwarming & warm tapwater*	Isolatie om leidingen en appendages					
	Temperatuur regeling per ruimte					
	Weersafhankelijke regeling					
	Optimaliserende regeling op tijdschakelaar					
	Hybride CV - Lucht warmtepomp met bestaande HR107 als backup [FS#7]			✓		
	Grondgebonden warmtepomp icm WKO [FS#7]				✓	
	Laag temperatuur afgifte systeem [FS#7]				✓	✓
	Aansluiten op bestaand of nieuw warmtenet (aanvoertemperatuur 45 graden of meer) [FS#7] ****					✓
	Verwijderen bestaande gas aansluiting				✓	✓
	Investering per thema	-	-	€ 31.200	€ 159.600	€ 37.400
Verlichting	Handschakelaars uitbreiden met veegschakeling					
	Handschakelaars in verblijfsruimtes vervangen door aanwezigheidsdetectie met daglichtschakeling	✓	✓	✓	✓	✓
	Spaarzame verlichting (led, TL5) [FS#5]	✓	✓			
	Spaarzame verlichting (led, TL5) [FS#6]			✓	✓	✓
	Investering per thema	-	-	-	-	-
PV-panelen	PV-panelen; stuks afhankelijk van pakket [FS#1]		41	49	54	29
	Investering per thema	-	€ 11.300	€ 13.400	€ 14.700	€ 7.900
Overig	Slimme meter					
	Investering per thema	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	Investeringskosten per m² bvo (exclusief btw)	-	€ 8,69	€ 34,31	€ 134,08	€ 34,85
	Investeringskosten per m² bvo (inclusief 5% advieskosten en 21% btw) >	-	€ 11,04	€ 43,59	€ 170,34	€ 44,27
	Totale kosten (obv PO school van 1.300 m² bvo exclusief btw) >	-	€ 11.300	€ 44.600	€ 174.300	€ 45.300

* Uitgangspunt is dat alle scholen in huidige situatie minimaal voorzien zijn van een HR107 of vergelijkbaar
** Zonder balansventilatie is het in de praktijk, zeker in de winter, zeer moeilijk om luchtkwaliteit klasse C (max 1200 ppm) te halen. Ook met balansventilatie hangt de beoogde luchtkwaliteit sterk af van een goed systeem en van goed gebruik, beheer en onderhoud.
*** In licht groen zijn maatregelen aangegeven welke een terugverdientijd hebben die langer is dan benoemde periode maar welke wel geadviseerd worden om uit te voeren. Maatregelen richten zich veelal op verbetering van het binnenklimaat
**** Prijs voor aanbrengen afleverset. Exclusief aansluitkosten om op het net aangesloten te kunnen worden; deze zijn variable door omgevingsfactoren zoals reeds aanwezig warmtenet en afstand tot de bron

Maatregelen die inbegrepen zijn in de beslisboom
Activiteiten Regeling - Frisse Scholen C-B - Enkele overige maatregelen.
Maatregelen die niet inbegrepen zijn in de beslisboom:
Liftinstallaties; - Gymzalen; - Geometrie van het gebouw; - alleen het thermisch discomfort; - Nagalmtijd - het buiten terrein bevinden van de school.

#1. Minimaal 10% van de totale energieconsumptie van het gebouw is afkomstig van duurzame bronnen.
#2. Daar waar kinderen op de vloer zitten is de vloertemperatuur minimaal 22°C. (Plaatsen van isolatie matten op de vloeren van klassen 20% Ag m²)
#3. De CO2-concentratie in leslokalen (in de ademzone) is tijdens gebruikstijd maximaal 1.200 ppm. Er zijn spuiventilatievoorzieningen aanwezig overeenkomstig de eisen onder Luchtkwaliteit. De capaciteit van de spuiventilatievoorzieningen is minimaal 6 dm³/s per m² vloeroppervlak.
- Leslokalen hebben ten minste 4 te openen ramen.
- Van het oppervlak van de te openen delen is minimaal 30% aanwezig bovenin het raamvlak (> 1,8 m) en minimaal 30% onderin het raamoppervlak (<1,8 m).
- Spuiventilatievoorzieningen (te openen ramen) zijn licht bedienbaar staand vanaf de vloer en hebben meerdere fixeerstanden (incl. kierstand) of zijn traploos instelbaar.
- De spuiventilatievoorzieningen zijn tegelijkertijd met de buitenzonwering te gebruiken. De luchtstroom wordt niet door bijv. screens belemmert.
- Het geluidniveau in de leslokalen t.g.v. installaties is maximaal 35 dB.

#4. De CO2-concentratie in leslokalen (in de ademzone) is tijdens gebruikstijd maximaal 950 ppm. Een ventilatiesysteem met mechaniche luchttoevoer is voorzien van warmteterugwinning met een minimaal rendement van 75%. Het ventilatiesysteem heeft een variabele luchtvolumestroom, geregeld op basis van de CO2-concentratie in de ruimte. Het geluidniveau in de leslokalen t.g.v. installaties (LI;A) is maximaal 33 dB.
#5.
- Het geïnstalleerd vermogen van de verlichting in verblijfsruimten bedraagt maximaal 12 W/m².
- Het geïnstalleerd vermogen van de verlichting in overige ruimten bedraagt maximaal 6 W/m².
- De verlichting in verblijfsruimten kan per ruimte worden geschakeld, met een gescheiden gang- en raamzone.
- De verlichting in toiletten en bergingen is geschakeld met behulp van aanwezigheidsdetectie.

#6.
- Het geïnstalleerd vermogen van de verlichting in verblijfsruimten bedraagt maximaal 9 W/m².
- Het geïnstalleerd vermogen van de verlichting in overige ruimten bedraagt maximaal 4,5 W/m².
- De verlichting in verblijfsruimten is geschakeld door middel van aanwezigheidsdetectie, welke kan worden overruled door de gebruiker.

#7. De warmteopwekking heeft een rendement van minimaal 95%.
- De warmtedistributie heeft een rendement van minimaal 95%
- De centrale warmte-opwekking wordt ten minste geregeld op basis van kloktijden, inclusief een weekend- en vakantieprogramma.
- De verwarming kan per ruimte worden (na)geregeld.

Tabel aangepaste bedragen Beslisboom verduurzaming scholen					
Toegepaste index: BBN: 14 % periode 1-1-2021 tot 1-8-2022					
Bedragen per m2					
			Was:		**Wordt:**
< 1975					
Aardgas 5 jaar			€ 45,35		€ 51,70
Aardgas 15 jaar			€ 307,75		€ 350,84
Aardgas 25 jaar			€ 450,54		€ 513,62
All electric 25 jaar			€ 566,15		€ 645,41
Warmtenet			€ 440,08		€ 501,69
1975 - 1992					
Aardgas 5 jaar			€ 34,21		€ 38,99
Aardgas 15 jaar			€ 170,44		€ 194,30
Aardgas 25 jaar			€ 473,41		€ 539,69
All electric 25 jaar			€ 589,02		€ 671,48
Warmtenet			€ 462,95		€ 527,76
1992 - 2015					
Aardgas 5 jaar			€ 48,28		€ 55,04
Aardgas 15 jaar			€ 104,08		€ 118,65
Aardgas 25 jaar			€ 485,82		€ 553,83
All electric 25 jaar			€ 601,44		€ 685,64
Warmtenet			€ 475,36		€ 541,91
2015 - nu					
Aardgas 5 jaar			n.v.t.		n.v.t.
Aardgas 15 jaar			€ 11,04		€ 12,59
Aardgas 25 jaar			€ 43,59		€ 49,69
All electric 25 jaar			€ 170,34		€ 194,19
Warmtenet			€ 44,27		€ 50,47

Bijlage 5 Nieuwbouwkosten HEVO PO 2023

NIEUWBOUW KOSTENCONFIGURATOR PRIMAIR ONDERWIJS

Kosten in stichtingskosten incl. BTW / m² BVO
Prijspeil 1 januari 2023, regio 's-Hertogenbosch

Projectnaam: ...

UITGANGSPUNTEN					
Aantal leerlingen:		100	200	300	400
Aantal leerlingen indien SBO:		62	130	199	267
Uitgangspunt bouwlagen:		1	1	2	2
Norm brutovloeroppervlak (BVO) [m²]:		703	1.206	1.709	2.212

RESUMÉ	<-- invoervelden				
Kosten vaste kosten, basis		€ 3.161	€ 3.015	€ 2.716	€ 2.674
Kosten vaste kosten, overig		€ 307	€ 296	€ 302	€ 296
Kosten Frisse Scholen		€ 265	€ 252	€ 234	€ 229
Kosten exploitatiegericht bouwen		€ 98	€ 93	€ 98	€ 95
Kosten duurzaam bouwen		€ 40	€ 36	€ 25	€ 24
Kosten verhogen kwaliteitsniveau		€ 27	€ 27	€ 27	€ 27
Subtotaal:		€ 3.898	€ 3.719	€ 3.402	€ 3.345
Marktwerking en/of regiotoeslag (t.o.v. regio 's-Hertogenbosch)[1]	0%	€ -	€ -	€ -	€ -
TOTAALKOSTEN:		**€ 3.898**	**€ 3.719**	**€ 3.402**	**€ 3.345**

Let op: dit is prijspeil 1 januari en zonder reserveringen voor prijsstijgingen

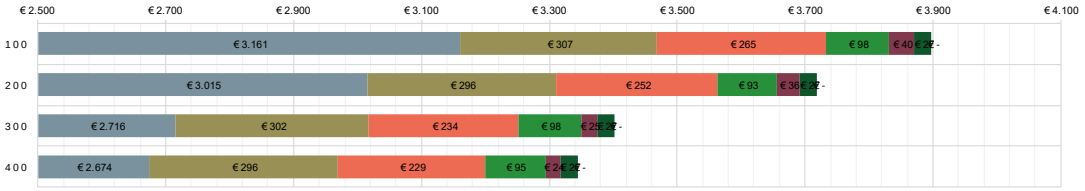

INVULVELDEN (in grijs)					
Vaste kosten, basis		100	200	300	400
Kosten onderwijsgebouw conform wettelijk minimum[2]		€ 3.002	€ 2.857	€ 2.579	€ 2.539
Marsh eisen	j	€ 31	€ 31	€ 31	€ 31
Aanvullende kosten ENG school (BENG-2 = 0)[3]	j	€ 128	€ 127	€ 106	€ 104
Kwaliteitskader Huisvesting[4] van toepassing (excl. additionele zaken)	n	€ -	€ -	€ -	€ -
Kosten vaste kosten, basis		€ 3.161	€ 3.015	€ 2.716	€ 2.674
Vaste kosten, overig		100	200	300	400
Herindeelbaar gebouw (beperking dragende binnenwanden)		€ 128	€ 128	€ 128	€ 128
Werkplekken in verkeersruimtes		€ 44	€ 42	€ 42	€ 41
Toeslag ambitieniveau voor esthetische kwaliteit: 0 = sober, 1 = laag, 2 = midden, 3 = hoog	2	€ 135	€ 126	€ 132	€ 127
...[5]		p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Kosten vaste kosten, overig		€ 307	€ 296	€ 302	€ 296
Ga verder met onderstaande invulvelden voor het toevoegen van aanvullende wensen/eisen					
Programma van Eisen Frisse Scholen[6]	A/B/C	100	200	300	400
Standaard Kwaliteitsadvies Frisse Scholen HEVO[7] van toepassing (incl. ENG)	j	€ 265	€ 252	€ 234	€ 229
Energie		€ -	€ -	€ -	€ -
Lucht		€ -	€ -	€ -	€ -
Temperatuur		€ -	€ -	€ -	€ -
Licht		€ -	€ -	€ -	€ -
Geluid		€ -	€ -	€ -	€ -
Kwaliteitsborging		€ -	€ -	€ -	€ -
Kosten Frisse Scholen		€ 265	€ 252	€ 234	€ 229
Exploitatiegericht bouwen	j/n	100	200	300	400
Toepassing aluminium kozijnen (i.p.v. hout)	j	€ 34	€ 30	€ 33	€ 31
Onderhoudsarme vloerafwerking (vinyl i.p.v. marmoleum)	j	€ 24	€ 24	€ 25	€ 25
Onderhoudsarme wandafwerking (scanbehang met coating i.p.v. spuitwerk)	j	€ 40	€ 39	€ 40	€ 39
Kosten exploitatiegericht bouwen		€ 98	€ 93	€ 98	€ 95
Duurzaam bouwen	j/n	100	200	300	400
Verhogen isolatiewaardes gebouw (vervalt bij ENG)	j	€ -	€ -	€ -	€ -
Triple beglazing (i.p.v. HR++ glas)	n	€ -	€ -	€ -	€ -
Groen gevel	n	€ -	€ -	€ -	€ -
Groen dak	n	€ -	€ -	€ -	€ -
Toeslag circulair bouwen: 0 = n.v.t., 1 = laag (o.a. groen beton), 2 = midden (o.a. deels hout), 3 = hoog (o.a. volledig hout)	1	€ 40	€ 36	€ 25	€ 24
Kosten duurzaam bouwen		€ 40	€ 36	€ 25	€ 24
Verhogen kwaliteitsniveau	j/n	100	200	300	400
Vergroten zichtlijnen binnen (meer transparantie binnenwanden/-openingen, van 12% naar 18%)	j	€ 27	€ 27	€ 27	€ 27
Verplaatsbare paneelwanden (50 m² in totaal)	n	€ -	€ -	€ -	€ -
Elektrisch (centraal) bedienbare zonwering (vervalt bij ENG)	j	€ -	€ -	€ -	€ -
Kosten verhogen kwaliteitsniveau		€ 27	€ 27	€ 27	€ 27

[1]: Voor prijsstijgingen zie http://bdb.nl/Indexcijfers/Kostenontwikkelingen/default.aspx.
[2]: Betreft de kosten voor het wettelijk minimum bouwniveau, geldend op het peildatum.
[3]: ENG betekent EnergieNeutraal Gebouw. Gebaseerd op NTA 8800.
[4]: Kwaliteitskader Huisvesting PO werkversie 2021, zoals uitgegeven door Stichting Ruimte voor Onderwijs en Kinderopvang (Ruimte-OK).
[5]: Overige locatiegebonden kosten zoals gevelafscherming tegen fijnstof/geluid, hemelwaterberging, verdiept parkeren e.d. zijn niet voorzien en zeer locatieafhankelijk.
[6]: Het Programma van Eisen Frisse Scholen versie mei 2021 is verwerkt.
[7]: Standaard kwaliteitsadvies HEVO, te vinden op onze website https://www.hevo.nl/diensten/naar-markt/onderwijs/nieuwbouw-kwaliteitsadvies-voor-scholen.

De HEVO-kostenconfigurator is door ons met zorg samengesteld om een indicatie van stichtingskosten weer te geven, doch voor de juistheid en volledigheid (van het gebruik) daarvan kan niet worden ingestaan. HEVO aanvaardt op geen enkele wijze aansprakelijkheid voor gebruikmaking van de (via de website van HEVO opgevraagde) HEVO-kostenconfigurator.
Voor nadere informatie over deze HEVO-kostenconfigurator, kunt u contact opnemen met Martijn van Gemert, martijn.gemert@hevo.nl of 06-10963715.

Nieuwbouwkosten HEVO VO 2023

NIEUWBOUW KOSTENCONFIGURATOR VOORTGEZET ONDERWIJS

Kosten in stichtingskosten incl. BTW / m² BVO
Prijspeil 1 januari 2023, regio 's-Hertogenbosch

Projectnaam: …

UITGANGSPUNTEN	vmbo[1]	havo/wo	vmbo/ havo/wo
Voortgezet Onderwijs:			
Uitgangspunt bouwlagen:	2	3	3
Uitgangspunt brutovloeroppervlak (BVO) [m²]:	5.000	8.000	13.000

RESUMÉ		vmbo	havo/wo	vmbo/ havo/wo
Kosten vaste kosten, basis	<-- invoervelden	€ 2.546	€ 2.349	€ 2.319
Kosten vaste kosten, overig		€ 284	€ 282	€ 279
Kosten Frisse Scholen		€ 215	€ 203	€ 198
Kosten exploitatiegericht bouwen		€ 99	€ 99	€ 97
Kosten duurzaam bouwen		€ 22	€ 19	€ 18
Kosten verhogen kwaliteitsniveau		€ 26	€ 26	€ 26
Subtotaal:		€ 3.192	€ 2.978	€ 2.937
Prijsindicator, marktwerking en/of regiotoeslag (t.o.v. regio 's-Hertogenbosch)[2]	0%	€ -	€ -	€ -
TOTAALKOSTEN:		**€ 3.192**	**€ 2.978**	**€ 2.937**

Let op: dit is prijspeil 1 januari en zonder reserveringen voor prijsstijgingen

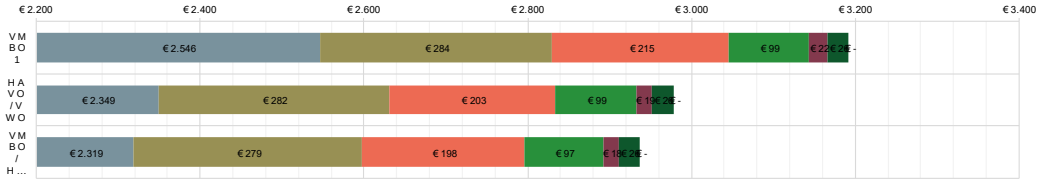

INVULVELDEN (in grijs)

Vaste kosten, basis		vmbo	havo/wo	vmbo/ havo/wo
Kosten onderwijsgebouw conform wettelijk minimum[3]		€ 2.418	€ 2.227	€ 2.196
Marsh eisen	j	€ 31	€ 31	€ 31
Aanvullende kosten ENG school (BENG-2 = 0)[4]	j	€ 97	€ 91	€ 92
Kwaliteitskader Huisvesting[5] van toepassing (excl. additionele zaken)	n	€ -	€ -	€ -
Kosten vaste kosten, basis		€ 2.546	€ 2.349	€ 2.319

Vaste kosten, overig		vmbo	havo/wo	vmbo/ havo/wo
Herindeelbaar gebouw (beperking dragende binnenwanden)		€ 126	€ 126	€ 126
Werkplekken in verkeersruimtes		€ 41	€ 40	€ 40
Toeslag ambitieniveau voor esthetische kwaliteit:				
0 = sober, 1 = laag, 2 = midden, 3 = hoog	2	€ 117	€ 116	€ 113
…[6]		p.m.	p.m.	p.m.
Kosten vaste kosten, overig		€ 284	€ 282	€ 279

Ga verder met onderstaande invulvelden voor het toevoegen van aanvullende wensen/eisen

Programma van Eisen Frisse Scholen[7]	A/B/C	vmbo	havo/wo	vmbo/ havo/wo
Standaard Kwaliteitsadvies Frisse Scholen HEVO[8] van toepassing (incl. ENG)	j	€ 215	€ 203	€ 198
Energie		€ -	€ -	€ -
Lucht		€ -	€ -	€ -
Temperatuur		€ -	€ -	€ -
Licht		€ -	€ -	€ -
Geluid		€ -	€ -	€ -
Kwaliteitsborging		€ -	€ -	€ -
Kosten Frisse Scholen		€ 215	€ 203	€ 198

Exploitatiegericht bouwen	j/n	vmbo	havo/wo	vmbo/ havo/wo
Toepassing aluminium kozijnen (i.p.v. hout)	j	€ 37	€ 36	€ 34
Onderhoudsarme vloerafwerking (i.p.v. marmoleum)	j	€ 25	€ 26	€ 26
Onderhoudsarme wandafwerking (scanbehang met coating i.p.v. spuitwerk)	j	€ 37	€ 37	€ 37
Kosten exploitatiegericht bouwen		€ 99	€ 99	€ 97

Duurzaam bouwen	j/n	vmbo	havo/wo	vmbo/ havo/wo
Verhogen isolatiewaardes gebouw (vervalt bij ENG)	j	€ -	€ -	€ -
Triple beglazing (i.p.v. HR++ glas)	n	€ -	€ -	€ -
Groen gevel	n	€ -	€ -	€ -
Groen dak	n	€ -	€ -	€ -
Toeslag circulair bouwen:				
0 = n.v.t., 1 = laag (o.a. groen beton), 2 = midden (o.a. deels hout), 3 = hoog (o.a. volledig hout)	1	€ 22	€ 19	€ 18
Kosten duurzaam bouwen		€ 22	€ 19	€ 18

Verhogen kwaliteitsniveau	j/n	vmbo	havo/wo	vmbo/ havo/wo
Vergroten zichtlijnen binnen (meer transparantie binnenwanden/-openingen, van 12% naar 18%)	j	€ 26	€ 26	€ 26
Verplaatsbare paneelwanden (50 m² in totaal)	n	€ -	€ -	€ -
Elektrisch (centraal) bedienbare zonwering (vervalt bij ENG)	j	€ -	€ -	€ -
Kosten verhogen kwaliteitsniveau		€ 26	€ 26	€ 26

[1]: Het type vmbo-onderwijs is zeer bepalend voor de doorrekening; in dit model is een gemiddeld uitgangspunt gehanteerd. Meerkosten voor bijvoorbeeld hefbrug of grotere hoogte zijn niet voorzien.
[2]: Voor prijsstijgingen zie http://bdb.nl/Indexcijfers/Kostenontwikkelingen/default.aspx.
[3]: Betreft de kosten voor het wettelijk minimum bouwniveau, geldend op het peildatum.
[4]: ENG betekent EnergieNeutraal Gebouw. Gebaseerd op NTA 8800.
[5]: Kwaliteitskader Huisvesting VO werkversie 2021, zoals uitgegeven door Stichting Ruimte voor Onderwijs en Kinderopvang (Ruimte-OK).
[6]: Overige locatiegebonden kosten zoals gevelafscherming tegen fijnstof/geluid, hemelwaterberging, verdiept parkeren e.d. zijn niet voorzien en zeer locatieafhankelijk.
[7]: Het Programma van Eisen Frisse Scholen versie mei 2021 is verwerkt.
[8]: Standaard kwaliteitsadvies HEVO, te vinden op onze website https://www.hevo.nl/diensten/naar-markt/onderwijs/nieuwbouw-kwaliteitsadvies-voor-scholen.

De HEVO-kostenconfigurator is door ons met zorg samengesteld om een indicatie van stichtingskosten weer te geven, doch voor de juistheid en volledigheid (van het gebruik) daarvan kan niet worden ingestaan. HEVO aanvaardt op geen enkele wijze aansprakelijkheid voor gebruikmaking van de (via de website van HEVO opgevraagde) HEVO-kostenconfigurator.
Voor nadere informatie over deze HEVO-kostenconfigurator, kunt u contact opnemen met Martijn van Gemert, martijn.gemert@hevo.nl of 06-10963715.

Bijlage 6: IBO-rapport in schema

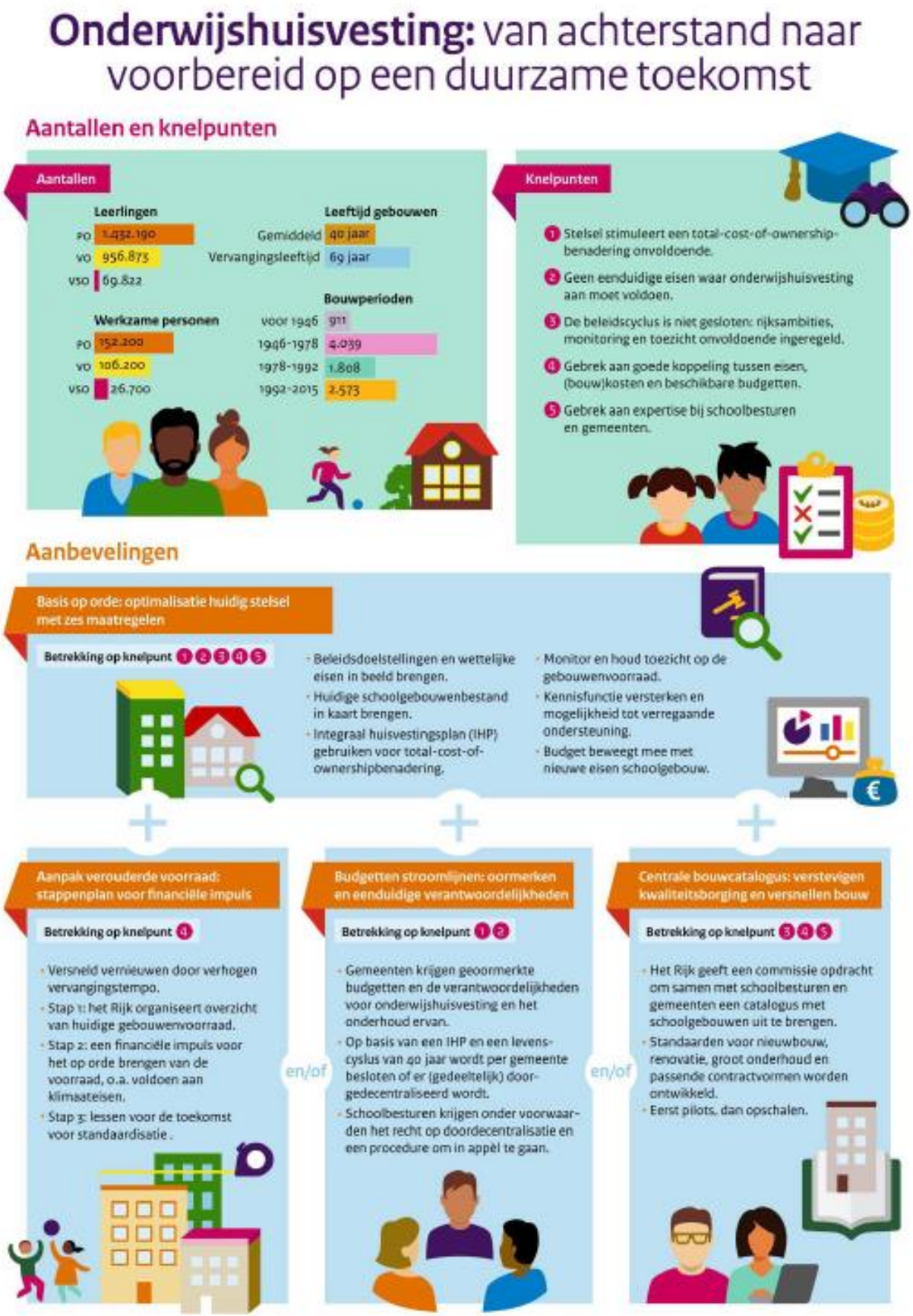

Bijlage 6: Subsidieregeling duurzaam maatschappelijk vastgoed (DUMAVA)

Bent u eigenaar van maatschappelijk vastgoed? Of houdt u zich bezig met het verduurzamen van maatschappelijk vastgoed? Zoals scholen, overheidsgebouwen, zorginstellingen of rijksmonumenten? De nieuwe Subsidieregeling duurzaam maatschappelijk vastgoed (DUMAVA) komt eigenaren van bestaand maatschappelijk vastgoed tegemoet in de kosten om te verduurzamen.

Hoogte subsidie en looptijd

Startdatum:
maandag 3 oktober 2022 09:00 (CET)
Einddatum:
zondag 31 december 2023 17:00 (CET)

Hoogte subsidie (bij voldoen aan voorwaarden):
maximaal € 2,5 miljoen subsidie per aanvraag

Totaal budget:
€ 150.000.000

Tot de doelgroep van DUMAVA behoort vastgoed dat in Nederland staat en eigendom is van een maatschappelijke instelling, waaronder Onderwijs, zoals gebouwen van een basisschool, middelbare school, universiteit, mbo- of hbo-instelling.

Subsidie kan verkregen worden voor energieadvies, een energielabel en verduurzamingsmaatregelen.

Voor verdere voorwaarden, de te volgen procedure en andere relevante informatie:
https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/dumava

Bijlage 7: Verslagen interviews met schoolbesturen

7.1. Stichting Varietas

Aanwezig: Berthold van Leeuwen, Henk Veldhuis (Varietas), Kirsten Postma, Gijs Visser (gemeente Twenterand)
Datum: 22 april 2021

Varietas heeft vier scholen in de gemeente Twenterand: De Schakel in Vroomshoop, De Blokstoeke in Westerhaar en De Weemewereld en Trotz in Vriezenveen.

- De Schakel blijft rond de 95 leerlingen zitten in de komende periode.
- De Weemewereld schommelt rond de 110. Klopt met de verwachtingen.
- De Blokstoeke schommelt rond de 90. Klopt met de verwachtingen
- Trotz zit rond de 95.

Leerlingenprognoses
De prognoses komen overeen met het beeld dat Varietas heeft. Gemiddeld zitten er rond de 100 leerlingen op elke school. De Weemewereld zou in potentie wat groter kunnen zijn volgens Varietas. De andere scholen zitten redelijk op het verwachte niveau. De opheffingsnorm ligt op ongeveer 88, die komt dus niet in zicht voor de diverse scholen van Varietas.
Bij de Weemewereld is het goed te doen met de ruimte. Er zit ook een kinderopvang in de brede school die ook gebruikmaakt van de gemeenschappelijke ruimtes. Trotz en Schakel zijn twee oude gebouwen waar eigenlijk wat mee zou moeten gebeuren. Ook bij Trotz gaat Varietas een kinderopvang beginnen, waarbij het contract wordt overgenomen. De Blokstoeke wil het liefst meer een mengelmoes van de populatie krijgen en dat lijkt ook te lukken. Trotz en De Schakel zijn stabiele kleine scholen met een eigen doelgroep. Bij de Weemewereld is het de laatste tijd rustiger, er was een periode van onrust die samenhing met een directeurswissel.

Onderhoud en renovatie
De Weemewereld en De Blokstoeke zitten in de brede scholen. Dat zijn nog vrij nieuwe gebouwen waar nog weinig hoeft te gebeuren. Het MJOP van Varietas is van eind vorig jaar en loopt tot 2030. Het gebouw van de Weemewereld is eigendom van Mijande Wonen, zij zijn ook verantwoordelijk voor het totale onderhoud. In 2029 staat er een investering van circa 130.000 op het programma voor onder meer de beveiliging, dakbedekking en vloerbedekking. Het gebouw stamt uit 2011, dus tegen die tijd is het ongeveer 20 jaar oud, waardoor de eerste grootschalige investeringen nodig kunnen zijn. Op de korte termijn is er weinig aan de hand. Op basis van afspraken die tijdens de bouw zijn gemaakt doteert Varietas jaarlijks via een omweg een bedrag aan Mijande. Dit gaat via de gemeente naar hen toe. Dit is ongeveer 16.000 euro per jaar. Het initiatief voor echt grote ingrepen ligt bij Mijande.

De Blokstoeke zit in een nog nieuwer gebouw, de brede school in Westerhaar. Er zijn nog geen ingrijpende kosten volgens het MJOP. Vanaf de nieuwbouw zijn er echter problemen met het klimaatbeheersingssysteem. Dat is een hoofdpijndossier dat van zowel het schoolbestuur als de gemeente veel investeringen en kosten vraagt die je in deze fase niet zou moeten hebben. Dat is echt een verhaal apart, dat niet te relateren is aan het MJOP.

De Schakel is een ouder gebouw dat stamt uit medio jaren 70. Is bijna 50 jaar oud. Vanaf nu tot 2030 staat daar meer dan 350.000 euro aan ingrepen op de rol. Tot 2025 onder meer onderhoud van kozijnen in de planning. Bij De Schakel moet er worden gekeken of dergelijke investeringen nog gedaan moeten worden, of dat er moet worden gedacht aan renovatie of vervangende nieuwbouw. Het is een van de oudere gebouwen van Varietas. Het is een traditioneel gebouw met een lange gang met klassen. Er is bijna geen regelruimte om bijvoorbeeld andere ruimtes te creëren. Varietas oppert het idee om samen met SKOT te kijken naar een nieuw schoolgebouw waarin zowel De Schakel als de

Willibrordusschool zouden kunnen zitten. Daar is al eens over gesproken. Zelfs eventueel een samenwerkingsschool, maar dat is uiteraard afhankelijk van allerlei factoren en de leerlingenaantallen. Mark Paters heeft wel eens gesuggereerd dat er ook een samenwerking kan worden gezocht met de Oranjeschool, maar dan raak je de leerlingen kwijt. Varietas wil de samenwerking met SKOT in elk geval verkennen. Het luchtklimaat van De Schakel is slecht en de indeling past niet in het onderwijsconcept van Varietas. Idee is dan om de denominaties zo lang mogelijk in stand te houden. De plannen zijn voor de middellange termijn, voor ongeveer 10 jaar.

Bij Trotz is de wens om het gebouw te renoveren en weer toekomstbestendig te maken. Het gebouw is van 1980 en ziet er van binnen door een verfbeurt weer goed uit, maar de staat van het gebouw is slecht. Tussen nu en 10 jaar staat er € 450.000 in het MJOP, voor onder meer het dak en de cv-installatie. Ook voor Trotz geldt de vraag of er moet worden gekozen voor een levensduur verlengende renovatie of vervangende nieuwbouw. Er zijn geen andere scholen in de wijk waar je een samenwerkingsverband mee zou kunnen starten.

In de IHP's in de steden waar Varietas zit wordt breder gekeken dan alleen de onderwijsfunctie. Bijvoorbeeld een link met cultuur, sport of een buurtfunctie in een wijk, of het gezamenlijk inrichten of gebruiken van ruimtes. Andere optie zijn techniekokalen bij een school. Vraag is dan of je dat bij een basisschool doet, of op een andere manier. In Rijssen-Holten is het bijvoorbeeld zo dat een VO-school een techniekokaal realiseert waar dan de basisscholen gebruik van mogen maken. Techniek gaat dan verder dan klussen, maar ook bijvoorbeeld robotica, 3d-printers en dergelijke.
De leeftijd van de gebouwen van Trotz en De Schakel zijn de grootste knelpunten, vraag is wat daar de plannen voor gaan worden.

Verduurzaming/energietransitie
De gebouwen van Trotz en De Schakel zijn niet duurzaam. Idealiter zou je dat wel willen. Maar je kunt als Varietas niet in 1 school investeren en dan de andere 30 niet doen. Kost duizenden euro's per klas, en dan heb je 10 miljoen euro nodig om aan alle eisen te voldoen. Dat geld is er niet. Investeringen in duurzaamheid hebben zin als je gaat renoveren of nieuwbouwen. Bij De Schakel passen er geen zonnepanelen op het dak. Als je die erop legt dan lekt de energiewinst weg omdat het gebouw niet goed is geïsoleerd. De luchtkwaliteit op de oudere scholen is slecht. Het is belangrijk om integraal naar verduurzaming, renovatie, nieuwbouw en onderhoud te kijken. Duurzaamheidsinvesteringen verdien je ook lastig terug als bestuur. Door moderne installaties betaal je minder aan gas, maar wel meer aan elektriciteit.

Bij de Weemewereld en de Blokstoeke is het op orde.
De energiescans zijn uitgevoerd. Daar kwamen vooral kleine dingen uit die snel kunnen worden opgepakt en die relatief weinig kosten. Dat is wel gedaan. Qua ambities moet je realistisch zijn: grootschalig investeren in oude gebouwen om ze te verduurzamen heeft weinig zin.
Spannend is wel de nieuwe regelgeving op het gebied van IHP-vorming, meerjarenonderhoud en de componentenmethode. Daar moet je als schoolbestuur goed op anticiperen. Als dat niet gebeurt kun je onaangenaam verrast gaan worden. Veel schoolbesturen zijn daar nog niet mee bezig.

Huisvesting (per school bespreken)
Op dit moment geen urgentie in de ruimtebehoefte. Bij de Weemewereld en de Blokstoeke is regelruimte. Eventueel bij bouwplannen in de buurten van deze scholen kunnen deze scholen in de knel komen als er een leerlingenstroom komt. Dat lijkt op de middellange termijn niet het geval te zijn. De NPO-gelden kunnen ervoor zorgen dat scholen meer regelruimte hebben en daarvoor meer lokalen gaan gebruiken. Maar niet elke school heeft die ruimte.
De Blokstoeke en de Weemewereld voldoen aan de ventilatienormen. Bij De Schakel en de Blokstoeke worden de ramen opengezet. De indelingen van de gebouwen geven de knelpunten als het ware vanzelf al aan.
Verhuur en medegebruik speelt nu bij Trotz, waar Varietas de kinderopvang gaat overnemen van De

Hooiberg. De discussie gaat dan over commercieel of niet-commercieel medegebruik. Daar is discussie over, speelt ook in Almelo. Oproep: neem in nieuwbouwplannen ook kinderopvang mee in het IHP en kijk naar het samenvoegen van scholen over denominaties heen. Dat doen steeds meer gemeenten. Ligt soms wel gevoelig.

Omgeving school (per school bespreken)
De scholen liggen in woonwijken waar weinig ruimte is. Rondom de Blokstoeke is het goed overzichtelijk en geregeld. Op dit moment zijn er geen wensen in de omgeving van de scholen. Er zijn ook geen gevaarlijke situaties die om een oplossing vragen. Was eerder wel bij De Blokstoeke. De Schakel heeft wat gedaan met een groen schoolplein, zou gefaseerd uitgevoerd gaan worden. Ze hebben een provinciale subsidie gekregen. Trotz heeft een aanvraag gedaan, maar is nog niet concreet in de uitvoering. De gemeente speelt een rol: er ligt ruimte in het verlengde van het schoolplein, om die ook mee te nemen. Gaan dit intern na wie erbij betrokken is.

7.2.1. Stichting Christelijk Onderwijs Twenterand e.o.

Aanwezig: Jan Schoonderbeek (SCO-T), Marco Nijkamp (Nibag), Kirsten Postma, Gijs Visser (gemeente Twenterand).
Datum: 1 april 2021

Jan geeft op voorhand aan dat hij is begonnen met het uitzoeken van de gesprekspunten. Dat is een voorbehoud voor het gesprek. Een vervolggesprek kan uiteraard altijd, bijvoorbeeld rond de MJOP-gesprekken die Martijn Deijk gaat doen.
De ontwikkelingen vanuit het NPO maken het lastig om te praten over ruimte. In de Weeme worden 3 lokalen momenteel niet gebruikt. Bij de Smithoek zijn ook lokalen over, maar de Smithoek gebruikt ze wel deels. Als alles bij het oude blijft is er een goed beeld te geven. Maar de kans is dat er door het NPO allerlei extra personeel kan worden geworven, zodat klassen kleiner kunnen worden. Daarnaast wil Jan ook niet zijn eigen koers varen, omdat hij over maximaal drie jaar met pensioen gaat als bestuurder.

Leerlingenprognoses
Jan wil de exacte cijfers nog uitzoeken en de eigen prognoses ernaast leggen. De prognoses van de laatste jaren laten zien dat SCO-T is gekrompen. Daar zijn eerder gesprekken over gevoerd over bijvoorbeeld de Rehobothschool. Daar zou kinderopvang in kunnen (en heeft er tot kortgeleden ook in gezeten), maar daar moeten we elkaar in vinden: wat is er nodig.

De wijk als voorbeeld: daar staat de Eltheto van SCO-T, de Regenboog en Trotz van Varietas. Eltheto groeit en zit tot de nok toe vol. Fuseren met De Regenboog is daarom onmogelijk.

De Rehoboth groeit ook. De cijfers in Den Ham zijn dramatisch. Er zijn rond de 48 tot 50 kinderen geboren die moeten worden verdeeld over 3 scholen. Dit betekent grofweg op termijn 40 kinderen voor de SCO-T-scholen in Den Ham (20 voor Smithoek en 20 De Maten, overige 8 tot 10 zal naar Domino gaan).

De Pölle zit al jaren tussen de 55 en de 70 leerlingen. Die krimpen niet echt, maar groeien niet echt, blijft stabiel. De krimp is er bij De Bron volgens Jan ook wel even uit. De Shalom kreeg vroeger 5 nieuwe kleutergroepen, nu zijn dat er nog 3. Dan krimp je drie groepen. Die groepen groeien door, waardoor de krimp wordt gestopt. Voorspelling Jan: in dit IHP zal je te maken hebben met krimp, daarna vermoedelijk stabiliteit.

Visie van SCO-T is om alles in stand te houden. In de Pölle wordt met een burgerinitiatief iets moois georganiseerd (ruimte voor Plaatselijk Belang). Zijn ze samen met de gemeente en de notaris mee bezig om dit ook te realiseren. Als het onderwijskundig niet meer in de benen kan worden gehouden, als er niet meer verantwoord les kan worden gegeven, dan wordt de school gesloten. Anders niet, of het

moet financieel niet meer kunnen. Maar dat is de komende jaren niet aan de orde, ook gezien de landelijke, politieke ontwikkelingen.

De prognoses zijn stabieler voor kleinere scholen dan voor grote scholen. De onderwijskundige kant wordt bij de schooldirecteuren gelaten. SCO-T probeert de directeuren te ontlasten op het gebied van huisvesting en financiën. Directeuren worden uiteraard wel betrokken bij bijvoorbeeld nieuwbouw of (onderwijskundige) renovatie.

SCO-T renoveerde altijd geleidelijk: in jaar 1 kozijnen vervangen, jaar 2 schilderen. Dan laat je alles hetzelfde. Als je dan alles in 1x doet kun je een school ook in zijn geheel opfrissen (was bij De Weeme). Dit speelde in 2016, toen al het geld vanuit het Rijk bij SCO-T binnenkwam en niet meer bij de gemeente. Vanaf dat moment zijn langzamerhand alle scholen op die manier gedaan. Jaarlijks was er 300.000 euro beschikbaar en dat is elk jaar geïnvesteerd in 1 schoolgebouw. Is bij Marle niet gedaan, want dat is een te kleine school. Is in Aadorp bij De Tweeklank ook gedaan, maar daar is ook veel geld van de gemeente in geïnvesteerd.

Visie: onderwijskundige visie zo goed mogelijk in het gebouw integreren, rekening houdende met de beperkingen van het gebouw. Er zijn een aantal nieuwbouwscholen waar niet al te veel geld in hoefde worden gestoken. Speelde bijvoorbeeld bij De Maten. Daarom konden er zoveel scholen in zo'n korte tijd worden gerenoveerd.

Als er de komende jaren veel geld vrijkomt voor onderwijshuisvesting zou SCO-T het jammer vinden als het bestuur achteraan komt te staan bij de verdeling, omdat ze hun eigen plan hebben getrokken. Er is nog veel discussie tussen gemeenten en scholen over wie nou de renovaties willen gaan betalen.

SCO-T wil ook naar gym- en bewegingsonderwijs gaan kijken. De accommodaties zijn bedroevend. De Krijgerstaat is een behoorlijk kleine en vieze accommodatie. De Weeme is een goede locatie. De Krijgerstaat wordt binnenkort gesloopt, dan is de vraag waar de leerlingen die dan gymlessen hebben heen moeten. In Aadorp is een buitengymzaal waar alles kan. Dat is het uiterste. Dat zou wel bij De Pölle, de Eltheto en de Rehoboth kunnen. Hoeft niet overal, want scholen kunnen ook van elkaars gymlocaties gebruik maken. Misschien meer buiten gym? Als het in de winter 7 graden is, kun je best buiten gymmen. Scheelt ook reistijd en omkleedtijd. Ze gaan nu met een bus naar de sporthal. In totaal ben je dan met de kleinere kinderen bijna drie uur tijd kwijt. SCO-T betaalt het eigen busvervoer naar de sporthal. Deed de gemeente eerst, maar is wegbezuinigd. Daarom is er maar 1x gym per week. Met groep 3 en 4 moet je met de bus. Groep 5 tot en met 8 kan op de fiets. Maar dat kost ontzettend veel tijd. Iets voor de toekomst: nadenken over hoe je het bewegingsonderwijs beter op te kaart kunt zetten? Ook goed in het kader van preventie.

Onderhoud en renovatie
Er is veel meegenomen in de renovaties voor de onderwijsvisie. Binnenkort moeten de platte daken gedaan worden, ook in het kader van verduurzaming. De installaties komen eraan en daarna de cyclus met het reguliere schilderwerk. Het MJOP is ook een dynamisch document. SCO-T en Nibag bespreken bijna wekelijks wat er allemaal moet worden gedaan. Er is ook veel onvoorzien onderhoud, door mankementen die onverwachts gebeuren. De actualiteit wordt elke week doorgenomen. Het MJOP is voor SCO-T een werkdocument en een begrotingsdocument. Er wordt elk jaar een plan opgesteld voor het onderhoud wat dat jaar wordt gedaan. Op de langere termijn kan het zijn dat onderhoud dat later is gepland door de driejaarlijkse inspecties van Nibag naar voren wordt gehaald. Dat kan betekenen dat er ook met geld moet worden geschoven. Onderhoud is door SCO-T bij Nibag ondergebracht.

Zaken worden ook wel gecombineerd, om zo inkoopvoordeel te realiseren. Als er 2 platte daken in 2022 staan gepland en de andere twee jaar later, wordt dit gecombineerd om zo 1 aanbesteding te realiseren.

Verduurzaming/energietransitie
Belangrijk onderdeel voor het IHP. Er is al jaren een groot tekort op huisvestingsmiddelen. Het onderhoud van SCO-T is goed, er hoeft geen achterstallig onderhoud uitgevoerd te worden. Grootste knelpunt is de combinatie tussen onderhoud en verduurzaming. Het dak van De Regenboog moet op korte termijn worden gedaan. Er worden lagen op elkaar gelegd bij daken. De nieuwe laag bitumen wordt boven op de oude laag gelegd. Dat kom je tegen als je een dak gaat openmaken.

SCO-T zou de scholen vol willen leggen met zonnepanelen. Om dat te kunnen doen, moet het dak in goede staat zijn, zodat de zonnepanelen een tijd kunnen blijven liggen. De vraag is ook wie de investering betaalt. Daar kan SCO-T geen geld voor vrijmaken. Marco: het kwam erop neer dat je leningen voor 10 of 20 jaar aangaat. Het verschil dat je dan aan energiekosten realiseert gaat naar de aflossing van de lening.

Vraag is ook hoe de milieu- en energietransitie zich ontwikkelt. Zijn zonnepanelen over 20 jaar nog de norm? Dan steek je er voor 20 jaar geld in, wat je dan niet meer terugkrijgt. De core business van een bestuur is het faciliteren van lesgeven. Het beschikbare geld is voldoende om standaardonderhoud uit te voeren. Voor grote zaken als verduurzaming is geen geld. Er is bijvoorbeeld ook een tekort aan het onderhoud van de grond en tuinen. Bij sommige scholen zit heel veel grond. In het geheel komt SCO-T op het gebied van onderwijshuisvesting geen geld tekort, maar er moet wel goed worden gekeken naar hoe het uitgegeven moet worden.
Investeren in waterpompen zijn erg duur. Als je daar nu in investeert is dat onzeker; dalen de prijzen over een paar jaar? Is bijvoorbeeld waterstof dan niet de norm? Het is voor scholen niet rendabel om daar heel veel geld in te investeren.

SCO-T heeft de diverse mogelijkheden onderzocht om het onderhoud efficiënt uit te voeren. Bijvoorbeeld langjarige contracten met aannemers. Dat is ook geen goede oplossing, want wat als een aannemer binnen de termijn van 30 jaar failliet gaat? Je moet dan ook geld lenen om dit bedrag in 1x te kunnen betalen. Vervolgens duurt het lang voordat zaken worden vervangen en wordt er voor de goedkoopst mogelijke oplossing gekozen.

De energiecoaches van de provincie komen met zaken als ramen dicht en licht uit als een lokaal niet wordt gebruikt. Dat weet iedereen wel. Het geld voor die energiecoaches had beter aan de scholen zelf gegeven kunnen worden met de voorwaarde erbij dat het aan verduurzaming moet worden uitgegeven. Maar toen had de provincie Overijssel al 7 energiecoaches aangesteld.

De energiescans bestaan uit quick wins die altijd terugkomen: meer isolatie, dubbel glas en LED-verlichting. Dat kan iedereen zelf ook bedenken. Is in oudere gebouwen ook weer lastiger te realiseren dan in nieuwere gebouwen.

Marco vraagt zich af wat voor subsidiemogelijkheden Ruimte-OK heeft. Daar heeft Nibag ook al naar gezocht. Veel subsidies zijn in feite verkapte leningen.

Wat is de landelijk ambitie? Scholen moeten voldoen aan Frisse Scholen, klasse B. maar dat is meer dan alleen ventilatie.

Wat er moet gebeuren weten we wel, maar we missen de middelen om het uit te voeren. De vraag is ook wie het uitvoert.

Warmtepompen zijn op dit moment nog niet goed genoeg. Door een warmtepomp daalt weliswaar je gasverbruik, maar het stroomverbruik schiet omhoog.

Overige ontwikkelingen
Knelpunt: Varietas gaat kinderopvangen op scholen beginnen zonder dat te overleggen met de andere

betrokkenen. Dat is geen goede ontwikkeling. Gebeurde in het verleden ook toen de opvang bij de voormalige Antoniusschool werd geopend, maar werd op aandringen van de gemeente toch eerst nog door het schoolbestuur bij de andere scholen geïnformeerd.

Huisvesting (per school bespreken)
Hierbij is de vraag: hoe gaat het nu? Er zijn scholen van SCO-T waar lokalen leegstaan. Voorbeeld: de Shalom groeide eerst heel hard, maar is sinds ze in de brede school zitten langzaam aan het dalen. De Weemewereld van Varietas heeft daardoor een tijd een lokaal van de Shalom gehad. Als een lokaal structureel leeg blijft staan, moet dit dan bijvoorbeeld commercieel worden verhuurd? Het is op dit moment niet duidelijk of je door de grote geldstromen die eraan komen klassen kleiner kunt maken. Dan zou die ruimte weer nodig zijn. Verhuur aan een kinderopvang levert een schoolbestuur niks op.

Als je lokalen weggeeft, dan ben je ze kwijt. Dan moet de onderwijsfunctie eraan worden onttrokken.

Er is onder meer leegstand bij Shalom. Daar zit Kentalis (bestuur SO) nu bij in. Eerst goed in kaart brengen wat de leegstand nou echt is.

SCO-T wil daarover graag verder denken met de gemeente. Bij de Rehoboth stonden twee lokalen leeg. Daar heeft toen een tijdje kinderopvang ingezeten. Dat is afgestemd met de Bogermanschool en De Pölle. Kinderopvang Dukkie is er nu weer uit.

Van nieuwbouw en verhuisplannen is de komende tijd geen sprake. Er zijn geen plannen voor fusies/samenvoegingen.

Behalve op De Sleutel en bij Eltheto zou SCO-T op dit moment ruimte kunnen afstoten/inleveren. Vraag is dus hoe dit in de toekomst zal gaan.

Medehuur- en gebruik: SCO-T gaat geen commerciële dingen doen. Is beperkt. Eigenlijk alleen nog de GGD bij De Maten in Den Ham. Maar die willen dus het liefst weg. De Pölle gaat dus beginnen.
Jan gaat op zoek naar de prognose- en leegstandscijfers. Er komt een vervolggesprek op dinsdag 12 mei.

7.2.2. Stichting Christelijk Onderwijs Twenterand e.o.

Aanwezig: Jan Schoonderbeek (SCO-T), Marco Nijkamp (Nibag), Kirsten Postma, Gijs Visser (gemeente Twenterand).
Datum: 11 mei 2021

Verslag van vorige keer aanpassen. Voorbeelden eruit. Deze keer zijn de cijfers erbij geleverd. Is meer hoe het werd gebruikt, niet exact. Dat er problemen zijn op basis van ruimtes dat blijkt daaruit.

SCO-T scholen hebben te maken met niet-vergoede vierkante meters (dat is ruimte die over is). In theorie is deze ruimte niet nodig, want er wordt gefinancierd op leerlingenaantallen. In het overzicht zitten alle meters, ook bijvoorbeeld de trap en de centrale hal. Bij krimp worden dergelijke voorzieningen uiteraard nog gebruikt. De vergoeding daalt als het aantal leerlingen daalt, maar de kosten voor bijvoorbeeld schoonmaak, onderhoud en energie lopen wel door. Dit geldt voor alle scholen. Vraag is hoe we hiermee omgaan in bijvoorbeeld Brede Scholen, bijvoorbeeld met scholen die niet dicht kunnen? De Rehobothschool is een school met teruglopende leerlingenaantallen, maar die moet wel blijven staan. Het lijkt erop dat de krimp er uitgaat, dus dat deze zich stabiliseert. Breder is de vraag: wat doe je met leegstand in brede scholen? In theorie kunnen lokalen uitgewisseld worden, maar daar komt niet altijd veel van terecht. Er worden dan ook lokalen leeggelaten waar weer gebruik van kan worden gemaakt, zodat dit bijvoorbeeld niet kan worden teruggegeven aan de gemeente, of een andere bestemming kan krijgen.
In het kader van het IHP moet je breed naar Twenterand kijken, niet alleen naar de scholen van 1

bestuur of scholen in 1 dorp.

Visie is dat alle scholen in stand blijven. Daarom is er de laatste jaren ook gerenoveerd.
Shalom Zicht: op den duur misschien naar 1 gebouw toe? Nu is het zo dat het ene gebouw voor de onderbouw en de andere voor de bovenbouw wordt gebruikt. Maar moet dan het andere gebouw dicht? Kan best zijn dat er weer kinderen in de wijk komen te wonen. Het is een wijk voor starters.

Als je een school dichtdoet geef je een BRIN-nummer op, en daarmee de bestaande financiering. Voorheen in Westerhaar zijn twee scholen gefuseerd. Kwam later bij SCO-T. Scholen pasten totaal niet bij elkaar. Zijn door SCO-T weer uit elkaar gehaald, maar het BRIN-nummer kwam niet terug. Geprobeerd om bij fusie van De Rank en de Kei het BRIN-nummer te behouden voor de school in Westerhaar. Dat kan echter niet. Een BRIN-nummer moet je eigenlijk niet weggeven. Stel dat De Pölle wordt gesloten, dan ben je het BRIN-nummer kwijt, maar de kinderen gaan dan bijvoorbeeld naar de Rehoboth. Dat levert extra kosten op voor deze school.

Je kunt huisvestingsmiddelen per school en/of per leerling verdelen. Dan is er te weinig geld voor groot onderhoud. Maar als een bestuur alle middelen op een hoop gooit en kijkt naar wat er nodig is, dan kunnen ook scholen waar weinig mogelijk lijkt aangepakt worden.

SCO-T maakt zich zorgen over de vierkante meters. Gebouwen samenvoegen en fusies is moeilijk. Wel kijken naar hoe omgaan met leegstand: kunnen lokalen worden teruggegeven of niet? Daar moet in het IHP over nagedacht worden.

Onderhoud en renovatie is op orde. Kanttekening bij plan om in gezamenlijkheid te bepalen welke scholen wanneer aan de beurt zijn is dat besturen die het op orde hebben (en zelf geïnvesteerd hebben) achteraan sluiten. Qua uitvoering is dit een begrijpelijk idee. Idee SCO-T; als er renovatiebudget beschikbaar komt kijken naar wie wat er al wat heeft gedaan, wat de kosten hiervan waren en dan een bepaald percentage hiervan beschikbaar stellen. Gaat ook om het soort renovatie, is dit bijvoorbeeld onderwijskundig (naar de huidige tijd brengen) of technisch (schilderwerk, kozijnen, verlichting en dergelijke). Bij sommige technische renovaties is het ook de vraag wat wijsheid is; ketels nu vervangen, of wachten op een technologie als warmtepompen. Vraag is dan wel of het mag, of een accountant er bijvoorbeeld mee akkoord gaat.

Als er middelen zijn voor bijvoorbeeld warmtepompen of zonnepanelen dan is SCO-T bereid om hier een deel aan bij te dragen. Dan wordt er ook verduurzaamd. Er moeten dan wel plannen vanuit het Rijk of de gemeente zijn.

Energie-inkoop is voor scholen heel voordelig. Daarom is de terugverdientijd voor een school een stuk langer dan voor particulieren.
Gezamenlijk kijken, bijvoorbeeld per kern naar gezamenlijke mogelijkheden voor kinderopvang. Is commercieel interessanter voor kinderopvang (want gezamenlijk) en scholen beconcurreren elkaar niet.

Gemeente breed kijken naar leegstand. Met welke partijen kan er worden samengewerkt? Kinderopvang is een logische keuze. Maar bijvoorbeeld logopedie, of GGD? Als er dan onder schooltijd kan worden afgesproken sturen ouders hun kinderen er eerder naartoe. Dan kan er sprake zijn van een win-winsituatie.

Afschrijvingssystematiek past niet bij basisonderwijs, maar er is landelijk nog geen overstemming over. Vraag is ook wat afschrijving is. Gaat vooral om de niet-vergoede vierkante meters. Schoolbesturen krijgen te weinig middelen voor onderhoud. SCO-T had het geluk dat er een aantal nieuwbouwtrajecten waren, zodat er wel het een en ander mogelijk was. Dit kunnen andere schoolbesturen ook, maar dan moeten ze anders gaan denken.

7.2.3. Stichting Varietas en Stichting Christelijk Onderwijs Twenterand

Aanwezig: Gesproken met: R. Benneker, J. Schoonderbeek (SCO-T) en A.B. van Leeuwen en H. Veldhuis (Varietas).
Datum: 3 februari 2022

1. Weemerwereld/Shalom.
Het gebouw is zo'n 10 jaar oud en is eigendom van de woningstichting. De gemeente is huurder. Scholen zijn tevreden over de manier waarop de woningstichting omgaat met onderhoudsvragen. Vanuit Varietas wordt bepleit om periodiek te overleggen met de woningstichting, SCO-T ziet daar nauwelijks meerwaarde in. Misschien zou een periodiek gebruikersoverleg tussen directeuren zinvol kunnen zijn, maar dat is aan hen.

Gebouwelijk is er sprake van leegstand in de Shalom en dat is kostbaar. De wens is om af te rekenen naar feitelijk gebruik, maar daar heeft de gemeente ook een rol in. Vandaar de wens om de leegstand op te lossen.

2. Trotz:
Wat te doen met TROTZ? Is het een optie om TROTZ te verplaatsen naar Weemerwereld? Nee, de afstand is te groot en er is ook sprake van een verschil in levensbeschouwelijke identiteit (openbaar en katholiek). Wij vinden het belangrijk ook in de toekomst te borgen dat er in Vriezenveen een zo breed mogelijk onderwijsaanbod van basisonderwijs beschikbaar blijft (openbaar, katholiek en protestants-christelijk onderwijs), zodat er voor ouders wat te kiezen blijft. De school is stabiel (105 lln.) en er is ook sprake van een eigen kinderopvang (Varietas). Kortom, het is niet wenselijk.
Het gebouw is van 1980 en heeft aandacht nodig, zowel onderwijskundig als technisch. Uit onderzoek van HEVO zal dit nader inzichtelijk maken.

7.4. PCPO-Vroomshoop

Aanwezig: Hans Fikkert (PCBO), Kirsten Postma, Gijs Visser
Datum: 14 april 2021

Leerlingenprognoses
PCBO heeft drie scholen in Vroomshoop (Nieuwoord, Oranjeschool en Het Groeipunt). Verwachtingen zijn dat de leerlingenaantallen licht dalend zijn. De Oranjeschool gaat waarschijnlijk licht groeien, zeker als de nieuwbouwplannen in Vroomshoop-Oost doorgaan. Plannen zijn er om een nieuwe school in plaats van de Oranjeschool te bouwen. Het gebouw is 95 jaar oud en voldoet niet meer aan deze tijd. PCBO wil wel geld steken in renovatie, maar denkt dat dat weggegooid geld is. Er is geen ruimte meer voor uitbreiding op de huidige locatie. Het gebouw is niet energiezuinig en duurzaam. Achter de schermen is al wel het een en ander gaande, zoals de aankoop van grond. En plannen ontwikkelen voor de huidige locatie. Daar kan prima iets ontwikkeld worden. Gezien de noodzaak moet er eigenlijk wel zo snel mogelijk begonnen worden. De school heeft ruimte te kort en recht op permanente uitbreiding. Er staan nu twee noodlokalen naast het gebouw. Er is geen ruimte meer om daar een derde of vierde noodlokaal bij te plaatsen. De school heeft ook overlast door het kanaal, op gezette tijden loopt de ondergrondse fietsenkelder vol water. De urgentie is duidelijk bij het college. Voor de Oranjeschool gaat PCBO ervan uit dat er nieuwbouw komt. Daar wil het bestuur ook in investeren.

PCBO wil wel zelf investeren, er is geld beschikbaar, maar niet in een oud gebouw. In Nieuwoord wordt geïnvesteerd. Als er wordt geïnvesteerd moet een gebouw weer 25 tot 30 jaar meegaan, dat is bij de Oranjeschool niet meer haalbaar. In Nieuwoord is circa vier jaar geleden groot onderhoud gepleegd, waarbij er kunststof kozijnen, dubbel glas zijn gekomen en het dak is aangepakt. Zijn nu bezig met zonnepanelen op het dak. Momenteel wordt onderzocht of het dak daarvoor geschikt is. PCBO wil in

Nieuwoord een luchtzuiveringssysteem plaatsen. Er wordt gekeken of de school in aanmerking komt voor de SUVIS-subsidie. De deadline daarvoor is juni. Er wordt nu uitgezocht wat dit kost. Nieuwoord zal nooit optimaal worden, want het is een school van bijna 50 jaar oud.

Voor Het Groeipunt hoeft er qua duurzaamheid weinig meer te gebeuren, het gebouw van de brede school is minder dan drie jaar oud. De school voldoet aan de richtlijnen voor Frisse School.

Onderhoud en renovatie
Op Nieuwoord en Oranjeschool zijn twee jaar geleden airco-installaties geplaatst. Groeipunt is onderhoudsarm en in de Oranjeschool wordt niet meer geïnvesteerd. Met Nieuwoord is PCBO bezig. Er worden onderzoeken uitgevoerd naar de haalbaarheid van zonnepanelen en een luchtzuiveringssysteem.

Verduurzaming/energietransitie
Nieuwoord ligt gunstig, daarom bereid om te investeren in zonnepanelen. De provinciale energiecoach is al eens geweest. Dat stelde niet zoveel voor, onder meer adviezen om de deur op tijd dicht te doen en ergens matten voor te leggen. PCBO heeft contact met stichting Zonnescholen, vraag is of ze hiermee doorgaan of dat het ook bij Dion Vastgoed komt.

Naast Nieuwoord staat dit jaar een noodlokaal leeg. Hier komt vanaf mei kinderopvang van Humankind in. De hoop van PCBO is dat er hierdoor kinderen doorstromen naar Nieuwoord. Voordeel is ook korte lijntjes met de kinderopvang. Daar is ook sprake van in de brede school, waar Humankind ook in zit.

De hoop was dat Het Groeipunt meer zou groeien dan het geval is. De groei valt enigszins tegen. De school heeft nog drie jaar lang fusiemiddelen. Daardoor kan er de komende jaren met 8 lokalen gewerkt worden. Als die middelen wegvallen en de groei blijft tegenvallen dan kunnen ze niet meer met 8 groepen werken. Wellicht dat de NPO-middelen hierin nog van betekenis kunnen zijn. De kinderen hebben het ook nodig. Het Groeipunt is bijna een ‘SBO-light’. De kinderen van Groeipunt komen van De Linde en de Kennedyschool. De Linde had van oudsher een slechte naam.

Kinderen komen met taalachterstanden de school in, veel problemen thuis (werkloosheid, drankgebruik, ruzies, drugs). Een groot verschil met Nieuwoord en de Oranjeschool. De kinderen hebben er veel baat bij om in kleine groepen van ongeveer 15 kinderen te werken. Bij Nieuwoord en de Oranjeschool zitten er ongeveer 30 kinderen in de groep. Toch gaan er veel kinderen uit deze wijk naar Nieuwoord of de Oranjeschool. De reden hiervoor is dat ouders – vaak de wat betere gezinnen - willen dat kinderen niet met kinderen uit de wijk komen. De Oranjeschool hanteert een toelatingsbeleid waarbij kinderen uit de wijk zelf voorrang krijgen. Groeipunt heeft een imagoprobleem, maar is er hard mee bezig om dat ten positieve te veranderen.

Huisvesting (per school bespreken)
Het plein van Het Groeipunt is niet heel groot. Zijn ook bezig geweest met een Cruyff Court bij de school, maar dat is niet doorgegaan. Omgeving is goed. Er is parkeerruimte in overvloed. Rond de school hangen camera’s, omdat er een tijdje terug sprake was van vandalisme. Er zijn toen jongeren herkend waar de schade op is verhaald. Sindsdien is er sprake van een preventieve werking. Wel ligt er soms nog zwerfafval op en rond de school. Het speeltoestel wordt een beetje een hangplek.

De omgeving van de Oranjeschool is dramatisch. Het verkeer loopt er hopeloos vast als de school begint of uitgaat. Is temeer een reden om daar te vertrekken. Is wel overleg met de buurt over geweest. De Oranjestraat is een smalle straat langs het kanaal met vrijwel geen uitwijkmogelijkheden. De school heeft 275 leerlingen, dus er staan dan ook veel ouders langs de weg. De buurt klaagt over parkeerdruk. Het personeel parkeert bijvoorbeeld bij de Puntbrug, om de buurt te ontlasten. De school is al een tijd bezig om een achteruitgang te krijgen. Dat is een lang proces, omdat de eigenaar van de grond hier moeilijk over doet. De buurt is daar ook niet blij mee.

De hoofdingang van Nieuwoord ligt aan De Klimop, een rustige straat met goede doorstroom. De parkeerruimte houdt niet over, er is wel mogelijkheid tot uitbreiding, maar dat heeft de gemeente destijds tegengehouden. De school heeft hier al meerdere keren een aanvraag voor gedaan. De buurt parkeert er ook, en er komen relatief veel leerkrachten niet uit Vroomshoop die met de auto komen. Het zou wenselijk zijn als er meer parkeerruimte zou komen. Er was sprake van lichte vuurwerkoverlast. Het plein van Nieuwoord is heel groot, dat zal in een nieuwe situatie niet meer terugkomen.

Overige ontwikkelingen (indien relevant)
Geen bijzonderheden. De geluidsoverlast in de brede school Vroomshoop van de kinderen van Humankind is niet opgelost, ze houden er wel meer rekening mee. De geluidsisolatie tussen de wanden van het bestuurskantoor en een ruimte van Humankind is niet heel goed.

7.5. SKOT
Aanwezig: Jan Lammers, Mirelle Schuurman (SKOT), Kirsten Postma, Gijs Visser (gemeente Twenterand).
Datum: 19 april 2021

Leerlingenprognoses
Het gesprek gaat over de Willibrordusschool in Vroomshoop. SKOT beheert 13 scholen in 7 gemeenten waaronder Wierden, Hardenberg, Hellendoorn, Ommen en Twenterand. 7 gemeenten: Wierden, Almelo, Rijssen-Holten, Twenterand, Borne, Hardenberg en Twenterand.
Visie komt overeen met de werkelijkheid. De prognoses schommelen rond de 100. Komende twee jaar zit het in elk geval op 94. Hebben het idee dat het aantal weer wat aan het stijgen is. Er komen nu broertjes en zusjes van kinderen die al op school zitten in beeld. School is bezig om zich als school te profileren in het dorp. Niet alleen als katholieke school, maar ook de inhoud van het onderwijs. Op de langere termijn wordt een stabilisatie verwacht. De hoeveelheid ruimte in de school is momenteel voldoende. Aan het einde van het jaar bestaat de school 100 jaar (was eerst gevestigd in Geerdijk, daarna verhuisd naar de huidige locatie).

Onderhoud en renovatie
Het MJOP wordt in grote lijn gevolgd. Wat er is aan de orde en wat niet? Het schilderwerk is de afgelopen jaren gedaan. Dat was ook nodig. In veel ruimtes is LED-verlichting gerealiseerd. Dat gaat de komende jaren in de lokalen ook gebeuren. Het dak is gerenoveerd en een toiletgroep. De komende jaren wordt het plafond in de hal aangepakt, en de cv-installatie. Deze werkt nog goed, maar het buizenwerk vertoond af en toe lekkage. Zal op termijn opgepakt worden. In het kader van verfraaiing wordt de buitenzonwering de komende jaren ook opgepakt. Binnen de mogelijkheden die er zijn wordt er geïnvesteerd in het onderhoud. Als iets niet echt kapot is wordt het niet vervangen, ook al staat het dan wel op de planning. Op de korte en middellange termijn worden er geen knelpunten verwacht qua onderhoud. Het budget is voor het reguliere onderhoud voldoende, maar voor extra zaken op het gebied van verduurzaming en ventilatie niet. Bouwmeester uit Borne maakt het MJOP en is nu aan het kijken naar verduurzamingsmogelijkheden.

Verduurzaming/energietransitie
Het compleet duurzaam maken van het dak kost volgens Bouwmeester 100 euro per vierkante meter. Volgens andere installatiebedrijven is er echter ook een minder dure oplossing mogelijk die 30 tot 40 euro per vierkante meter kost. Op dit moment blijft de school binnen de ventilatienormen. Het CO2-gehalte is niet te hoog. Er zitten wel afzuigingsinstallaties in de school, maar geen luchtcirculatie unit. Dat is ook niet te betalen, althans niet voor alle dertien scholen van SKOT. Aanleg van dergelijke systemen is de eerste stap, vervolgens moeten ze ook onderhouden worden. Daarnaast speelt menselijk handelen een rol.
SKOT heeft nog geen aanvraag voor de SUVIS-regeling gedaan. Een bedrijf gaat de komende tijd een nulmeting doen bij de SKOT-scholen om de kosten voor cv-installaties in kaart te brengen. Dan is er beter zicht op wat er per school leeft. De planning is dit kalenderjaar. Op dit moment is het goed te

doen als een paar momenten per dag de deuren en ramen open worden gezet op de warme dagen. Wat er dus kan is op dit moment onduidelijk. Waarschijnlijk is er een energiescan gemaakt van de Willibrordusschool. Daar gaat de gemeente achteraan en die wordt dan doorgestuurd. In die scans wordt vooral het laaghangend fruit benoemd, zoals lampen uit, deuren dicht en ramen open.
De financiering is een knelpunt. Vraag is ook hoe duidelijk het is bij de raad en het college dat renovatie en nieuwbouw veel geld kost. Er gaat weer gereserveerd worden door de gemeente, zodat er langzaam weer een buffer gaat ontstaan.

Huisvesting (per school bespreken)
Het gebouw stamt uit 1979, maar voldoet nog. Op dit moment staan er 2 lokalen officieel leeg. Een lokaal dat continu wordt gebruikt is meer voor de onderbouw om de groepen te verkleinen.
In theorie zou er 1 lokaal ingeleverd kunnen worden op dit moment. Daardoor zijn de energiekosten voor het bestuur en de schoonmaakkosten voor de school wel hoger. Er is wel gesproken over het realiseren van een kinderopvang in de school, maar dat is op dit moment niet aan de orde. Er is een IB-ruimte gerealiseerd, dus op dit moment zijn er geen tekortkomingen. Het kan altijd beter en mooier, maar een grote behoefte is er niet. Verhuisplannen zijn er niet, ook geen fusieplannen. In het verleden heeft SKOT een gesprek met Varietas gehad om een eventuele samenwerking tussen De Schakel en de Willibrordusschool te realiseren, maar dat heeft nog geen vervolg gekregen. Je kunt als besturen altijd goed samenwerken, mogelijk zelfs in hetzelfde gebouw, maar een fusie altijd lastig. Nieuwbouw voor een school van deze omvang is niet meer van deze tijd. Op dit moment is er ook geen urgentie voor nieuwbouw. Als je toch samen gaat werken met Varietas zal het eerst gaan om scholen die hun eigen identiteit behouden, verwacht SKOT. Concrete plannen qua medegebruik en verhuur zijn er op dit moment niet.

Omgeving school (per school bespreken)
Het plein is in 2011 gerenoveerd. Er wordt wel gedacht om met subsidie een groen schoolplein te realiseren, maar dat is op dit moment niet concreet. Het vergt ook wel veel onderhoud binnen de school, omdat er dan bijvoorbeeld veel zand de school binnenkomt. De parkeerplaats voor de school wordt gebruikt voor Kiss & Ride. Dat is aan de kant van de bovenbouw. De kant van de Meidoornlaan is zelfs gevaarlijk. Daar is tweerichtingsverkeer. Hier zit juist de onderbouw. Qua verkeersveiligheid is dit geen goede situatie. Eenrichtingsverkeer zou wellicht een oplossing kunnen zijn.
In hoeverre kiezen ouders voor de identiteit van een school? Daar heeft de gemeente niet direct zicht op. Er zijn nog steeds ouders die op die basis kiezen, maar ook ouders die juist gaan kijken bij meerdere scholen.

7.6. SVLOGG

Aanwezig: Gerrit Marsman, Jacob Kok (SVLOGG), Kirsten Postma, Gijs Visser (gemeente Twenterand)
Datum: 21 april 2021

Leerlingenprognoses
Komen vermoedelijk niet overeen met wat de school zelf weet op basis van doopgegevens. Volgens de prognose bestaat de school uit 175 leerlingen. Dat klopt. Uiteindelijk loopt het aantal leerlingen volgens de gemeentelijke prognose af naar circa 158. Zakt langzaam af. SVLOGG heeft gegevens waarvan ze vrijwel zeker weten dat deze leerlingen komen, dit schommelt tot en met 2024 rond de 175. Leerlingenaantallen blijven op de middellange termijn stabiel. Leerlingen van de school komen uit heel Vriezenveen en voor een deel ook van buiten de gemeente Twenterand. Prognoses zijn vaak gebaseerd op geboortecijfers in een wijk.

Onderhoud en renovatie
Het dak is niet uitgevoerd, dit stond in 2017 op de planning. De echt slechte stukken zijn iets bijgewerkt om lekkages te voorkomen. Het schilderwerk is bijgehouden. De gevelschermen worden onderhouden, maar niet vervangen. Het onderhoud is soms vooruitgeschoven, bijvoorbeeld het onderhoud aan de

gangen. Men pakt liever de hele gang in 1x aan. Kozijnen en deuren staan binnenkort op de planning. SVLOGG gaat binnenkort kijken wat men allemaal tegelijk wil doen, om ook de overlast te beperken. Wat er moet gebeuren, gebeurt. Redenen van afwijking kunnen verschillend zijn: soms is het nog niet nodig, soms wordt het uitgesteld om meerdere zaken tegelijk op te pakken. Voor het dak is simpelweg geen geld. Puur voor het onderhoud worden de middelen in de voorziening gestopt en is er geld voldoende. Voor renovatie, om het gebouw een levensduurverlenging van 25 jaar te geven, is geen geld. Het laatste onderhoudsrapport dat door Nibag is opgesteld op verzoek van schoolbestuur loopt van 2017 tot 2026. Het MJOP is een makkelijk handvat. Ventilatie (suvis) is helemaal nieuw. Dat moet je eerst hebben om te kunnen onderhouden. Dat komt er dan nog bij.
Het dak is een knelpunt. Het binnenklimaat ook. Er staan nu CO2-meters in de lokalen. Daar zitten een aantal pieken in. Ongeveer een uur nadat de klas binnen is gaat de meter uitslaan naar boven de norm. Om te kunnen ventileren moeten de ramen open, als die in de winter dicht moeten vanwege de kou dan gaat de CO2-concentratie ver boven de norm. Soms wordt dan de deur opengedaan, maar dat kan ook niet de hele dag. Dit verschilt per lokaal, aan de zonkant is het erger dan aan de kant van het schoolplein. Temperatuurstijging buiten en CO2-gehalte gaan hand in hand. Er hangen wel ventilatoren in bepaalde lokalen, die momenteel niet aan mogen.
Het oudste deel van de school is 45 jaar oud. Op een bepaald moment moet daar groot onderhoud/renovatie plaatsvinden. Op het gebied van renovatie is onduidelijk wie verantwoordelijk is: schoolbestuur of gemeente? Het is afwachten of hier vanuit het ministerie op een bepaald moment meer duidelijkheid overkomt.
In het IHP moet er ook iets komen over wanneer de scholen in aanmerking komen voor nieuwbouw. Is in Wierden gedaan door een extern bureau (Hevo). Daar is een schema voor opgesteld wat in samenspraak met de schoolbesturen is gebeurd. Die gezamenlijk criteria opstellen. Idee is om het IHP een dynamisch document te laten zijn, wat op gezette tijden (bijvoorbeeld elke twee jaar) in samenspraak met besturen en raad in samenspraak wordt geëvalueerd en waar nodig bijgesteld.

Verduurzaming/energietransitie
Bij het reguliere onderhoud wordt er wel gekeken naar wat er kan worden meegenomen. Er wordt dan wel gekeken naar wat zinvol is. Dat is onlangs gebeurd bij isolatie, maar dat was niet zinvol. De spouwmuren zaten al vol, en met pur spuiten onder de vloeren was niet wenselijk. Isolatie van het dak kan pas worden aangepakt als het wordt vervangen.
De gemeente en schoolbesturen moeten samen kijken naar doelstellingen, ambities, maar wel kijken naar wat realistisch en haalbaar is. Je gaat niet naar een andere vorm van verwarming als de cv-ketels nog prima voldoen. Vanuit de energiescan die is opgesteld zijn een aantal maatregelen genomen. In de praktijk is dat echter zo weer mis. Je kunt in de hal de verwarmingen uitzetten, maar er hoeft maar 1 persoon aan de knop te draaien en het effect is weer tenietgedaan. Leerkrachten zijn wel bezig met de ramen open en dicht of het licht aan of uit, maar in principe moet het personeel bezig zijn met hun onderwijstaken. Het hangt ook van de persoon af. De praktijk is weerbarstig. Bij het Frisse School project 2010 is bij veel lokalen dubbel glas geplaatst. De verlichting is aangepakt naar hoogfrequent. Dat was toen goed, maar nu achterhaald. Als het plafond wordt aangepakt zal er weer naar de verlichting worden gekeken. Het stroomverbruik is niet van dien aard dat er nu wat nodig is.

Huisvesting
In de school is sprake van natuurlijke ventilatie. In de winter is dit te koud, in de zomer te warm en de luchtkwaliteit is niet altijd optimaal. Men wil wel gebruikmaken van de suvis, maar 70 procent betalen is voor SVLOGG niet haalbaar. Op dit moment is er geen sprake van leegstand.
In het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) zitten componenten/ontwikkelingen die ervoor kunnen zorgen dat leegstaande lokalen hard nodig zijn. Ruimtetekort concentreert zich op maandag, dinsdag en donderdag. Dan zijn er relatief veel externen (GGD, hulpverleners, ouders, IB'ers) in de school. Daar zijn geen aparte gespreksruimtes voor. Qua bruto vloeroppervlak zit de school boven de norm, maar het is een langgerekt gebouw met relatief veel gangruimte, waardoor er niet makkelijk alsnog kamers te realiseren zijn. Testen moeten dan bijvoorbeeld in het speel- of handvaardigheidslokaal afgenomen worden, wat niet altijd wenselijk is.

Leerpleinen zijn wel wenselijk, maar lastig te realiseren. Dan moet er intern verbouwd gaan worden. Moeten wel in de buurt van de lokalen liggen, zodat leerkrachten er ook gebruik van kunnen maken. Alle lokalen zijn momenteel in gebruik. In uiterste noodzaak wordt er wel gekozen voor combinatiegroepen, maar dat is niet wenselijk. Heeft veel impact voor zowel leerlingen als leerkracht. Wil SVLOGG liever niet. Het kan zijn dat dit in de toekomst onvermijdelijk is.
Toiletten zijn er genoeg. SVLOGG zou het liefst een keer een herschikking van het gebouw willen. Het gebouw is ooit begonnen als een school met drie klassen. Er zijn in de loop der tijd stukken aangebouwd, waardoor er feitelijk sprake is van meerdere gebouwen. Er is een brainstorm geweest over wat het team onderwijskundig zou willen aanpakken, maar hier is nog geen vervolg aan gegeven in termen van haalbaarheid en/of kosten.

Er zijn geen plannen om te verhuizen of te fuseren. Het schoolplein is mooi groot, maar is in feite voor een flink deel eigendom van de kerk. Tijdens diensten is het plein in gebruik als parkeerplaats. Soms is dit overdag bij huwelijken of begrafenissen. Dan kan de school niet of deels gebruik maken van het plein. De school is altijd terughoudend geweest in het openstellen van het plein voor de buurt. Het plein ligt echt buitenaf, waardoor er vrijwel geen toezicht is vanuit de school. Er zijn camera's opgehangen om te zien wat er gebeurt. Er hingen wel jongeren rond die zwerfafval achterlaten. De geïsoleerde ligging van het plein is qua veiligheid voor de kinderen wel gunstig.
Er is samenwerking met de kerk waarbij er af en toe onderling gebruik wordt gemaakt van elkaars ruimten. Bijeenkomsten met de hele school worden nu bijvoorbeeld in de vergaderzaal van de kerk gehouden.

Omgeving school
De overdekte fietsenstalling is niet genoeg. Daarom zijn er rekken buiten geplaatst. Bij het brengen in de ochtend worden de kinderen aan de Bouwmeesterstraat gebracht. Dan is er sprake van een gevaarlijke situatie. SVLOGG is wel met de gemeente in gesprek over extra parkeergelegenheid. De kerk heeft nog een stuk land in bezit wat hiervoor gebruikt zou kunnen worden. Via een brug over de beek komen de kinderen dan bij de school. Dit overleg loopt al vanaf 2016-17 met de gemeente. Er is onlangs nog weer over gepraat, maar er zit momenteel geen voortgang in. Dit heeft onder meer te maken met het bestemmingsplan, en er moet afstemming plaatsvinden met de provincie.
Bij het ophalen is het minder onveilig, omdat de ouders met de auto's dan het plein op kunnen rijden. Veel kinderen komen normaal op de fiets, maar bij regenachtig weer is er nog meer autoverkeer.

7.7. Scholengroep Hannah

Aanwezig: Jan Veurink (huisvesting en facilitair manager), Annemarie Stolper (bestuurder, sinds 1 maart 2021), Kirsten Postma, Gijs Visser.
Datum: 31 maart 2021

Scholengroep Hannah heeft 1 school in de gemeente: De Domino, in de brede school Den Ham. Daar zitten verder nog in: De Smithoek, de bibliotheek en kinderopvang Humankind.

Leerlingenprognoses
Leerlingenprognoses 2020 komen overeen met de werkelijkheid. Domino schommelt rond de 100. Een piek op 110, daarna richting 100. Op dit moment zitten er 107 leerlingen op de school. De Domino heeft de laatste jaren een groei gehad. Mede een gevolg van de nieuwe woningbouw in Den Ham. Dat vlakt nu weer af. Daarom te verwachten dat het weer afloopt richting de 100. Ze blijven aanlopen tegen het gebrek aan vierkante meters. Ook als ze op 100 leerlingen uitkomen. Jan Veurink vraagt zich af hoe dat indertijd is ontstaan dan wel berekend. De berekening was op basis van het aantal leerlingen van 2017, dat levert een tekort op van 140 vierkante meter. Het speellokaal wordt deels gebruikt, maar dan blijft er nog 100 meter over. Dit wordt opgelost door ruimte van De Smithoek te gebruiken.

Er is een gesprek geweest met Renate ten Cate, de nieuwe directeur van De Domino. Zij moet het gesprek met De Smithoek wat strakker insteken: waar heeft De Domino behoefte aan? Het liefst een lokaal dat direct grenst aan De Domino. Eerst proberen er samen uit te komen, als dat niet lukt een gesprek met de besturen. Dat gesprek met De Smithoek heeft nog niet plaatsgevonden. De Domino maakt nu niet veel gebruik van dit lokaal, omdat het op een onlogische plek ligt. De Smithoek gebruikt het zelf ook nog. Er moet een plan komen van de scholen waarin is vastgelegd welk lokaal De Domino gaat gebruiken en voor hoe lang. Als dat structureel wordt dan moet er ook worden gekeken naar de verdeling van de kosten. De Domino heeft nu 20 procent, dat zou dan meer worden.
De Domino zit eigenlijk in een te klein jasje, De Smithoek heeft juist te veel ruimte. De basis van de brede school is ook dat de scholen hier onderling uitkomen. Als de schets opnieuw zou worden gemaakt, zou deze anders liggen. De Domino moet wat meer op haar strepen gaan staan, ook bijvoorbeeld bij het gebruik van de centrale hal. Deze ligt in het deel van De Smithoek en wordt dan als het ware geclaimd door de Smithoek. Er moet bijvoorbeeld worden aangegeven dat Domino op dinsdagen de centrale hal wil gebruiken.

De kinderopvang zit ook vol. Zij hebben de gebruikers ook benaderd of er een lokaal beschikbaar is. Als het economisch goed gaat, dan heeft een kinderopvang ook meer kinderen. Als er een crisis aankomt, loopt dit aantal in de regel weer terug. In het gebruikersoverleg wordt een gesprekspartner van de kinderopvang gemist. Er zit een nieuwe leidster op, maar die pakt dat ook niet op. In de VVE zitten de besturen aan tafel, voor Humankind is dat Sipke Jager. Nieuwe leidster is Cesley Nijen Twilhaar.

Er zijn problemen met de warmtepompinstallatie in het gebouw. Dat heeft wel gevolgen gehad. Zal in de toekomst ook nog wel zijn. Er is een compressor kapot. Een nieuwe kost 40.000 euro. Het overleg binnen de Vereniging van Eigenaren loopt goed. Ook de lijntjes met de gemeente zijn goed en kort. In de VVE is ook gesproken over LED-verlichting. Jan Veurink vindt dit nog te vroeg, de huidige verlichting zit er 9 jaar in. Die moet zeker 12 jaar meekunnen. Er wordt nu voor gekozen dat er in 1 lokaal LED-verlichting wordt geplaatst, en als de verlichting kapotgaat wordt deze vervangen door LED.

Er wordt gesproken over zonnepanelen. Dit komt periodiek terug. Probleem is de investering die moet worden gedaan aan de voorkant.

Het MJOP is opgesteld door Nibag, in samenwerking met SCO-T. In de eerste paar jaar staat er geen groot onderhoud gepland. Het gebouw is negen jaar oud. René Withaar is de conciërge, een afspraak tussen Martijn Deijk en Domino kan het beste met hem worden gemaakt.
De reparatiekosten zijn niet te verhalen op de installateur. Er zit nu ook een nieuwe op. Aannemer zat in Tilburg, de klussers kwamen wel uit de regio. Bij de oplevering voldeed de installatie wel aan de gestelde eisen.
Vanwege het feit dat de systemen bij ingebruikname school op volle toeren moeten draaien om de gewenste resultaten te bereiken, zijn ze eerder stuk dan dat normaal de verwachting zou zijn. Dit stelt ons nu voor hoge kosten om reparaties uit te laten voeren. Hadden de installaties overcapaciteit dan was dat niet het geval geweest. Er is veel uitgezocht.

Verduurzaming/energietransitie
Een paar jaar geleden is een berekening gemaakt van de kosten van zonnepanelen. Toen was de terugverdientijd 15 jaar. De prijzen van de zonnepanelen zijn sindsdien gedaald. Er zal weer eens een nieuwe berekening gemaakt moeten worden. Wat ook meespeelde om deze niet aan te schaffen was vandalisme. Er komt nogal eens jeugd op het dak. Daar moet mogelijk wat aan gedaan worden met antiklemmen aan de regenpijpen.
13 april komt de provincie in de werkgroep Onderwijshuisvesting (de energiecoach), die allicht nog meer suggesties heeft. Het laaghangende fruit is geplukt. De kosten van de SUVIS-regeling zijn nog niet in beeld.

Huisvesting en omgeving school
De school is ingepland in een nieuwbouwwijk. De ontsluiting is daarop afgestemd. Er staat nog een kantoorpand van wegenbouwer Roelofs. De verwachting is dat deze binnen twee tot drie jaar vertrekt. Het is nog niet bekend wat dan de bestemming van dat kantoorpand wordt. De parkeervoorzieningen in de buurt zijn goed. Er is een Kiss & Ride-strook. Bij het halen en brengen is het druk.

De buitenruimte is niet echt groot, waardoor er gesplitste pauzes worden gehouden. Daardoor kan er niet met de hele school buiten worden gespeeld. Deels komt dit ook door corona. Bij de nieuwbouw is aan de minimumeisen voor buitenruimte gedaan. De school kwam uit een situatie waarin er veel meer buitenruimte was (voormalig voortgezet onderwijs).
Vlakbij zit het medisch centrum en een grasveld. Daar wordt door de scholen wel gebruik van gemaakt. Is voor een deel van het medisch centrum en voor een deel van de gemeente. Is in de VVE wel eens over gesproken. Bijvoorbeeld over een pannakooi, waar de wijk dan ook gebruik van kan maken.

Qua onderhoud is Jan Veurink benieuwd wat er uit het onderzoek naar de installatie komt. Marco Nijkamp van Nibag en Martijn Deijk van de gemeente zijn hiermee bezig. Dit onderzoek is sinds november 2020 aan de gang. Er is nog weinig resultaat. Als de resultaten er zijn, hoopt de school dat de gemeente wil meedenken naar een oplossing. Insteek is om het nu goed te doen, zodat alle problemen opgelost zijn en de gebruikers weer jaren vooruit kunnen.

Het is een krap gebouw, het past in principe allemaal net. In de hal van De Domino staan ook veel werkplekken. Qua kantoorruimte kan er ook worden afgestemd met De Smithoek. Jan Veurink denkt wel dat dit net zo krap is uitgemeten is als bij Domino. Mogelijk is er wel op bepaalde dagen of dagdelen ruimte beschikbaar.

7.8. CSG Het Noordik

Aanwezig:
- Inge Sterenborg– bestuurder CSG Het Noordik Almelo en Twenterand
- Addy van Schouwen – hoofd financiën, planning en control CSG Het Noordik
- Kirsten Postma – gemeente Twenterand
- Gijs Visser – gemeente Twenterand

Datum: 12 april 2021

Leerlingenprognoses
Meest recente prognoses stammen uit 2020. Vriezenveen schommelt rond de 600. Vroomshoop 500, gaat op termijn wel omlaag. Het Noordik stelt ook zelf leerlingenprognoses op. Voor beide vestigingen is een dalende lijn te zien. Vroomshoop zit iets boven de prognose, Vriezenveen eronder. In totaal komen de scholen wel op de prognoses uit. Er is wel altijd sprake van verschuivingen tussen de vestigingen, onder meer door leerlingen uit Westerhaar. Verschil tussen prognose en werkelijke aantallen is niet groot. Er wordt ook rekening gehouden met de bevolkingscijfers, die flink krimpen. Het Noordik heeft een krimpsubsidie aangevraagd. Dat moet in twee gemeenten waar sprake is van een grote krimp en waar de school een groot ‘marktaandeel’ heeft. Is aangevraagd voor Twenterand en Nijverdal. Ambitie is om beide scholen in stand te houden. Een aantal jaar geleden is ook havo/vwo ingericht in Vroomshoop. Daar moet geld bij, omdat er niet veel toestroom is. Grofweg komen er 20-25 leerlingen binnen. Na het eerste jaar komt er dan deels een terugslag. Grofweg tweederde gaat dan naar de havo. Zijn dan kleine klassen. De normale splitsingsnorm ligt rond de 28 leerlingen. Is alleen onderbouw. De opheffingsnorm is geen issue, die ligt een stuk lager en daar komen ze nooit onder te zitten (alle locaties samenvallen onder 1 BRIN nummer). Het Noordik is ook een scholengemeenschap.

Onderhoud en renovatie
Dion Vastgoedbeheer stelt de planning op. Actualisatie was in 2017, voor de periode 2018-2037. Gaan groot onderhoud anders aanpakken; meer ondersteuning vanuit jaarplannen. Het MJOP wordt daardoor minder vaak geactualiseerd. Eerstvolgende actualisatie is eind dit jaar, begin volgend jaar, ook als de investeringen in het binnenklimaat zijn doorgevoerd. Dan is er weer het nodige aangepast. Heeft ook te maken met het vernieuwbouw die momenteel in Almelo wordt uitgevoerd. Daarna een nieuw MJOP voor alle drie de vestigingen.

Er ligt een zonnestroominstallatie (daarvoor is in Vroomshoop het platte dak in 2020 volledig gerenoveerd). Is meer dan alleen de technische staat van het gebouw, ook verduurzaming. Maken zich zorgen over alles rondom de facilitaire wet- en regelgeving, zoals brandveiligheid. De afdeling BBI heeft te maken met fijnstof. De installaties voldoen niet meer aan de eisen, die voortdurend worden bijgesteld. Geldt ook voor brandveiligheid. Gold ook voor de houtmotinstallatie. Luik zat in een lokaal. Is omgeleid naar buiten de school via een grote buis. Dat kostte veel geld, en nu zijn de eisen weer aangescherpt.

Vriezenveen heeft geen technisch praktijk aanbod, is vooral Vroomshoop. Gebouw in Vriezenveen is aangepast, onder meer op het gebied van koken en afzuiginstallaties. Praktijkgericht onderwijs is een dure vorm van onderwijs.

Het nieuwe MJOP moet worden ingericht op de componentenmethode, per component moet een voorziening komen. Het dak is dan een component, het schilderwerk en groot onderhoud en dergelijke. Is wel over gediscussieerd, omdat er hogere voorzieningen moeten worden aangehouden. Nu wordt nog de egalisatiemethode gehanteerd. Dit moet ook in het primair onderwijs. Dit houdt in dat je naar het onderhoud in een bepaald tijdvak kijkt.

Knelpunt is vooral de vraag wat er met BBI in Vroomshoop moet gebeuren, de hoogte van het bedrag is onbekend. Wordt nu onderzoek gedaan naar de mate van stof in het gebouw. Dit staat los van de staat van de installatie.

Verduurzaming/energietransitie
Noordik doet het op terrein verduurzaming relatief goed in VO-land. Ook voor corona waren er wel klachten over beide gebouwen, vooral dat het benauwd is op warmere dagen. Daarom stond het ventilatievraagstuk al langer op de agenda. Is door corona versneld. Uit de metingen voor corona kwamen geen gekke dingen. Er hoeven geen lokalen gesloten te worden. Het gebouw voldeed wel. Nu speelt de landelijke discussie. Grotere gemeenten doen in de regel meer met huisvesting dan kleinere, waarbij Almelo ook een kleinere gemeente is.

SUVIS-gelden worden ook gebruikt om de school anders te verwarmen, door decentrale units per lokaal te plaatsen. Dus geen centrale unit meer. Komen ook warmte-terugwin-installaties in, zodat de capaciteit van de cv-installatie omlaag kan, omdat er minder gas nodig is. School verdient er in principe niks mee terug, maar het komt ook de arbeidsprestaties en leerprestaties van leraren en leerlingen ten goede.
Inge heeft niet het idee dat de gemeente het probleem van Het Noordik mbt de gymvoorziening voldoende ziet. Het is de verplichting van de gemeente dat een school een goede gymvoorziening heeft, dat hoeft niet in de vorm van een sporthal. De Stamper is ongeveer even oud als De Stobbe in Vroomshoop, die is gesloopt.

Huisvesting (per school bespreken).
Op korte termijn wordt geen leegstand verwacht, op middellange termijn wel. De behoeftes liggen vooral in de sportaccommodatie in Vriezenveen. Geen concrete plannen voor fusie en dergelijke. Gaan wel kijken naar brede ontwikkeling onderwijs in Hellendoorn en Twenterand. Medehuur en -gebruik speelt op dit moment niet.

Omgeving school (per school bespreken)
Verkeersveiligheid is altijd een aandachtspunt vanwege grote leerlingenstromen die komen en gaan. De woningbouw die in Vroomshoop gaande is (nieuwbouw achter tegenover de school) kan voor een onveilige situatie gaan zorgen.
De parkeervoorzieningen bij beide scholen zijn onder de maat. Speelt nu minder vanwege corona. In normale tijden is er te weinig ruimte. Is in Vroomshoop erger dan in Vriezenveen. In Vriezenveen zijn er nog parkeerplekken bijgekomen een paar jaar geleden. Dat betekent dat je overlast gaat veroorzaken voor de buurt. Hier zijn nog geen klachten over geweest.

Overige ontwikkelingen (indien relevant)
Sportvoorzieningen in Twenterand zijn wel een knelpunt. De sporthal in de gemeente is veel te oud. De omgeving is ook niet aantrekkelijk. De voorzieningen worden opgelapt en voldoen dan weer net aan de eisen op het gebied van bijvoorbeeld veiligheid. Er is veel geluidsoverlast in de sporthal, de akoestiek is slecht. Dat leidt tot gehoorschade bij docenten die er lang in moeten werken. Het Noordik heeft een aanvraag ingediend voor een nieuwe sportaccommodatie bij de eigen school (de exploitatielasten van die accommodatie liggen bij de school) maar die is afgewezen. Zijn nu een onderzoek aan het doen over wat nodig is. De school heeft een verplichting om onderwijs te bieden, en staat er daarom anders in dan sportverenigingen die ook gebruikmaken van de sporthal. Marcel Logtenberg van Dion Vastgoed zal hierover binnenkort contact over opnemen. Vraag is ook wat de gemeente hierin wil. De school zou eventueel wel mede willen investeren als het gaat om sportvoorziening op eigen terrein en voor de eigen school. Is geen toezegging. Vraag is of er is onderzocht of het idee van het Noordik een haalbaar idee is. Hier is nooit een antwoord op gekomen. Het vermoeden is dat het om Gertjan Broekhuis gaat. Kirsten en Gijs gaan hier eens achteraan.

Vroomshoop is een oud gebouw, knelt soms met de onderwijseisen. Vraag is of het schoolgebouw ook een monument is. Is wel belangrijk, want als het wel zo is dan is de school behoorlijk beperkt. Is in Vriezenveen makkelijker, daar is ook meer ruimte om bijvoorbeeld kleinere ruimtes in te richten. Het Noordik heeft geen behoefte aan een gemeentelijke monumentenstatus.

Bijlage 8: Verslagen interviews met kinderopvang organisaties

1. Samenvatting gesprek met De Giraffe:

Kinderopvang De Giraffe is actief op drie locaties, twee in Vroomshoop en één in Westerhaar. Men biedt zgn. flexibele opvang aan. Deze vorm van opvang geldt voor zowel de dagopvang als de voorschoolse opvang (VSO) en buitenschoolse opvang (BSO). De peutergroep (VVE) kent vaste tijden. De Giraffe onderhoudt goede contacten met het grootste deel van de scholen. De afgelopen vijf jaar zijn er stappen gemaakt. In het begin stond men nog niet open voor een echte 'warme overdracht' voor de VVE-kinderen, nu zijn we goed op weg. Vanuit de organisatie zijn de VVE-coach en de mentor beschikbaar, vanuit de scholen loopt de lijn meestal via de IB-er. Warme overdracht gebeurt 'face to face', eventueel met ouders. Inmiddels komen steeds vaker onderwijscollega's bij de kinderopvang kijken. Op de peutergroepen hebben ongeveer 30% doelgroep kinderen.

Er is een prima contact met de gemeente. Op dit moment wordt gekeken naar een instrument waarmee de output van het VVE-aanbod gemonitord kan worden. De verschillende organisaties hebben echter vanuit hun eigen visie verschillende programma's gekozen en het kost nog wel wat moeite om dat te laten landen in één systeem. Binnen Vroomshoop loopt het goed, binnen Westerhaar moten nog stappen genomen worden. De pedagogisch medewerkers ervaren professionele gelijkheid met het onderwijs. De verschillende werksoorten worden over en weer gewaardeerd, samenwerken wordt normaal.

Vanuit De Giraffe is aan de gemeente gevraagd om middelen beschikbaar te stellen voor gespecialiseerde ondersteuning van kinderen met een grotere ondersteuningsbehoefte. Nu komen er IB-ers vanuit de scholen af en toe binnen bij de Kinderopvang, maar het zou ook mooi zijn wanneer die deskundigheid ook bij de kinderopvang beschikbaar komt. Er is ook behoefte aan meer MDO's (multi disciplinair overleg).

Inmiddels is er ook een goed lopend overleg 'Doorgaande lijn' voor Vroomshoop en Westerhaar. Het is wel helder dat er bij de gemeente nog weinig kennis is over de kinderopvang. Er is een eigen beleid van de gemeente rond het toezicht en het zou fijn zijn wanneer dat afgestemd zou worden met het landelijke kader.

De samenwerking zou nog verder ontwikkeld kunnen worden wanneer kinderopvang en onderwijs in één gebouw zitten, met de Oranjeschool zou een echt IKC (Ingegraal Kindcentrum) gevormd kunnen worden.

2. **Samenvatting gesprek met De Hooiberg**

Deze organisatie bestaat sinds 2010. Daarvoor was het een varkensbedrijf maar omdat de toekomst voor deze sector steeds onzekerder werd, heeft Roy na overname besloten om er een kinderopvang van te maken. Er bleek behoefte aan te zijn, de gemeente gaf medewerking, de bank daarentegen bleek terughoudend. Het plan was goed, maar de subsidiepot bleek leeg te zijn. Daarom is hij kleinschalig gestart. Sinds 2016/2017 zit de groei er goed in. Voor de BSO is inmiddels een machineberging verbouwd tot extra opvangruimte.
Bij De Hooiberg zijn inmiddels zo'n 200 kinderen onder contract (BSO en KDV), waarbij het volume wisselt tussen 1 ochtend per week tot 3 dagen. De Hooiberg telt inmiddels 3 KDV-groepen die voor zo'n 80 -85% bezet zijn. Sinds kort heeft De Hooiberg 5 VVE-kinderen (ouders met een kleine beurs).

De dagelijkse leiding is mede in handen van Linda, zij is ook VVE-coach. Men gebruikt Uk&Puk als VVE-programma. Men prijst zich gelukkig met het personeel. In de corona-tijd heeft men het personeel zoveel mogelijk vast kunnen houden. Medewerkers willen graag vastigheid en dat kunnen ze bieden.

Over de samenwerking met de gemeente is men tevreden. Vanuit de gemeente (Gijs en Kirsten)

worden ze goed betrokken. Men neemt deel aan de werkgroepen 'doorgaande lijn' en 'warme overdracht'. Er is goed contact met de scholen in Vriezenveen en nog nauwer met De Pölle. Nu is het opstarten van het 'peukleu-overleg' actueel. De overdracht start men zo'n 6 maanden van tevoren op, de IB-er van de school kan meekijken. Het is wel zo dat het initiatief vanuit de Hooiberg moet komen. Het verloopt altijd persoonlijk waar de ouders ook bij betrokken worden. Terugkoppeling vanuit de scholen gebeurt alleen bij uitzondering. In de samenwerking valt er nog veel te winnen, leerkrachten weten over het algemeen weinig van de expertise waar de PM'ers over beschikken.

De Hooiberg concurreert niet op tarief, het zit op het niveau van de belasting-vergoedingen. Grote winsten maken is geen doel, maar het moet wel gewoon goed uit kunnen. De aflossingsverplichtingen moeten nagekomen kunnen worden en reserves bufferen voor mindere tijden en vervangingsinvesteringen moeten wel uit de lopende exploitatie komen. Roy heeft zelf een andere baan en daarmee wordt De Hooiberg niet belast met zijn salariskosten. Het vervoer doet men in eigen beheer. De rol van de GGD ervaart men als constructief.

De Hooiberg werkt vanuit visie: De ruimte die we hebben willen we graag delen met anderen. Roy: "Ik heb hier een gelukkige jeugd gehad, dat gun ik de kinderen ook." In de moestuin kunnen kinderen ervaring opdoen: Proeven, ervaren, etc.

Qua verwachting hoopt De Hooiberg dat het 'peukleu-overleg' snel verder uitgebouwd kan worden.

3. Samenvatting De Buitenboel

Kinderopvang De Buitenboel biedt kinderdagverblijf voor kinderen van 0 tot 4 jaar en buitenschoolse opvang (BSO) voor kinderen in de basisschoolleeftijd. Er is plaats voor 2 groepen kinderdagverblijf en 1 groep BSO. Opgestart in de coronatijd vanuit een heldere visie op kind ontwikkeling, zijn inmiddels de beschikbare kindplaatsen volledig bezet. De kinderen zijn afkomstig uit zowel Vroomshoop als Den Ham.

De visie is, dat kinderen zich het best ontwikkelen in de buitenlucht, omringd door prachtige natuur en enkele kleindieren. In deze uitdagende natuurlijke omgeving krijgen de kinderen de kans om zich naar eigen tempo te ontwikkelen, daar passen geen strak geregisseerde programma's in. Er wordt geen VVE-programma aangeboden. De kinderen gaan er ook echt op uit. Een bezoek aan het maisveld is daar een actueel voorbeeld van. De verschillende activiteiten worden waar mogelijk in de buitenruimte aangeboden. In die buitenruimte is een groot aanbod aan uitdagende speelmogelijkheden. Maar er is ook een groentetuin en een mini kinderboerderij. En … vrijwel alle kinderen doen hun middagslaap in 'buitenbedjes'.

Vanuit De Buitenboel is het contact met de scholen prima, de 'warme overdracht' krijgt op verschillende manieren vorm. Samen met het onderwijs in één gebouw gehuisvest worden zou zeker meerwaarde kunnen bieden, maar dan wel zo'n soortgelijke locatie. Een bijkomend voordeel is dat Jannemiek, de initiatiefneemster van De Buitenboel, een onderwijsverleden heeft.

Ook is de relatie met de gemeente prima. Men weet elkaar, waar nodig, snel te vinden. Het contact met Kirsten P. verloopt prettig. De Buitenboel werkt waar nodig actief samen met andere professionals. Men is ècht voorstander van een intensieve samenwerking tussen opvang, onderwijs en zorg. Het dan wel belangrijk wanneer dat vanuit een gezamenlijke visie vorm kan krijgen. Zover is het nu nog niet.

4. Samenvatting Humankind

Als Humankind zijn we al zo'n vijf jaar met de gemeente in gesprek over de ontwikkeling van brede scholen. In de afgelopen jaren zijn we op verzoek van de gemeente vertrokken uit de goedkopere panden en zitten nu in dure locaties in scholen. Dat trekt een wissel op de bedrijfsvoering. De oude ruimtes zijn verhuurd of verkocht aan alternatieve partijen. In de ogen van de gemeente wordt

Humankind helaas gezien als een harde commerciële partij. Humankind is een stichting en werkt met smalle marges.

In brede school Kadans zit de Klimboom van Humankind (BSO, KDV en VVE-locatie), samen met De Sleutel en 't Groeipunt. Er is ruimtebehoefte vanuit onderwijs en daarom heeft Humankind aangeboden om eventueel in een Portakabin te gaan om ruimte beschikbaar te stellen voor het onderwijs. Wanneer de Oranjeschool naar nieuwbouw in zuid gaat, wil Humankind graag mee met haar BSO en KDV. Hier is een belangrijke reden voor. Hier zit de doelgroep die voor dagopvang en BSO kiest. De VVE verwijzing is hoog bij het Groeipunt en Humankind wil graag haar expertise inzetten in de voorschool om middels vroeg signalering bij te dragen aan het terugdringen van ontwikkelingsachterstanden.

De problematiek in Vroomshoop is heftig. Het dorp is verdeeld in drie delen: Noordzijde Een 'nette' wijk met 60er en 70er-jarige woningen, rond de Klimboom centrum oost een wijk met woningen uit de 40er en 50er-jaren waar veel armoede heerst en een kleine groep die de bovenlaag vormt. Juist via de VVE-aanpak en de specifieke deskundigheid van de PM'ers kan de problematiek aangepakt worden, maar dan moet er wel doorgepakt gaan worden. Dat gebeurt nu niet. De werkgroepen 'warme overdracht' en 'doorgaande lijn' bestaan wel, maar er is meer mogelijk . Vanuit Humankind zouden we meer willen en dat kan Humankind ook. De ervaring is er, de expertise is beschikbaar, maar dan moet er wel aangepakt gaan worden.

Een grote handicap daarbij is de bestuurlijke zwakte van de gemeente. Er is weinig visie bij PO en men komt vooral op voor het eigen belang in plaats van voor het maatschappelijk belang. Humankind zou in Vriezenveen, Den Ham, Vroomshoop en Westerhaar naar brede scholen willen die dan gaan toewerken naar IKC's. Met de bestuurders van SKOT, PCBO en Varietas kan het nodige in gang gezet worden en er is hoop op SCOT nu daar ook een nieuwe bestuurder is gestart.

Op dit moment is het MBO vaak het eindonderwijs. Wanneer je dit ziet, kan het niet anders dan dat je je moet afvragen hoe dat komt. Een belangrijke oorzaak is de achterblijvende diversiteit aan talentontwikkeling, taalontwikkeling en kansengelijkheid van het jonge kind. Daarom is vroeg signalering belangrijk, dat begint al op de consultatiebureaus. Dat lukt alleen als er intensief samengewerkt gaat worden. De expertise is bij de professionals aanwezig.

Kortom, van de gemeente mag meer verwacht worden. Het zou mooi zijn als de gemeente meer regie gaat voeren.

5. Samenvatting TROTZ

De peuteropvang is nauw verbonden met de school, de ambitie is om een echt integraal kindcentrum te vormen, maar het gebouw ondersteunt dat streven nog niet. Wanneer in de toekomst er een nieuw gebouw komt, dan kan het ideaal verder uitgroeien. Op dit moment worden de vruchten al geplukt van een veel gemakkelijker overstap en de 'warmte' die de kinderen ervaren van het team. Er zijn gelukkig weinig wisselingen. De Kinderopvang begint om 8.15 uur en sluit om 12.15 uur. Dat is ook prettig voor de medewerkers. Er is duidelijke afstemming in de doelen waar naartoe gewerkt wordt. Waar nodig wordt de IB-er ingeschakeld.
In het verleden miste Marloes de warme overdracht. Dat is echt een groot gemis, je kunt al zoveel zien bij peuters! Per 1-10 is het een VVE-locatie geworden, als methode wordt Piramide gebruikt.

Qua visie is het allerbelangrijkste dat er ècht vanuit het kind gekeken wordt. Ouders weten de school nu al beter te vinden. Er vindt volop professionele uitwisseling plaats tussen PM'ers en leerkrachten. Dat opent de ogen èn met leert ook veel van en met elkaar. Er zijn inmiddels vaste momenten dat men met elkaar vergadert/overlegt.

Naar de toekomst toe zou het fijn zijn als de gemeente de VVE-aanpak verder zou ondersteunen. De gemeente kan veel meer doen, bijvoorbeeld door het aanbieden van scholen e.d. Qua huisvesting zou

het mooi zijn dat bij medegebruik door de kinderopvang zij bij groei de school niet hoeve te verlaten. De echte IKC-gedachte moet bij de gemeente nog verder vorm krijgen.

De bestaande werkgroepen zijn er wel, maar het tempo ligt nog veel te laag. Er zit wel een adviseur aan tafel maar deze is veel te afwachtend. Het breekt op dat de gemeente ook geen echte visie heeft. De rol van Marit is onduidelijk. De gemeente zou de achterstandsleerlingen veel intensiever moeten volgen. Het idee om met een visie-conferentie te starten wordt omarmd. Daarnaast zou er een kwartiermaker moeten komen die een invulling zou moeten geven aan de ‘kaders en voorwaarden’.